

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
TSIVILÕIGUSE ÕPPETOOL

Anne Koobas

FÜÜSILISE ISIKU MAKSEJÕUETUSE LAHENDAMISE VÕIMALUSED

Magistritöö

Juhendaja: professor Paul Varul

Tartu
2013

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Füüsilisest isikust võlgniku maksejõuetuse lahendamine ja erisused	6
1.1. Füüsilise ja juriidilise isiku maksejõuetuse lahendamise erisused.....	6
1.2. Füüsilisest isikust võlgniku maksejõuetuse lahendamine	11
1.2.1. Maksejõuetuse regulatsiooni kujunemine	11
1.2.2. Kohtuvälised võimalused	13
1.2.3. Maksejõuetuse lahendamine läbi kohtumenetluse	16
2. Füüsilisest isikust võlgniku võlgade ümberkujundamise menetlus.....	23
2.1. Võlgade ümberkujundamise menetluse algatamine.....	23
2.1.1. Menetluse algatamise eeldused	23
2.1.2. Menetluse algatamisest keeldumise alused	28
2.2. Võlausaldajate teavitamine ja nõude suuruse kindlaksmääramine	34
2.3. Võlgade ümberkujundamisabinõud	37
2.4. Võlgade ümberkujundamiskava kinnitamine.....	41
2.5. Ümberkujundamiskava kestvus ja võlgade hüvitamise määr	44
3. Füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamise menetlus.....	47
3.1. Kohustustest vabastamise menetluse algatamine.....	47
3.1.1. Menetluse algatamise eeldused	47
3.1.2. Menetluse algatamisest keeldumise alused	50
3.2. Võlgniku kohustused menetluse kestel	53
3.3. Menetluse kestvus ja kohustuste hüvitamise määr	60
3.4. Kohustustest vabastamise otsustamine ja tagajärjed.....	64
Kokkuvõte	69
Options to settle natural person insolvency	73
Kasutatud allikad	77

Sissejuhatus

TNS Emori 2012. aasta sügisel läbi viidud Eesti majapidamiste finantskäitumise uuringu põhjal omavad 41% Eesti majapidamistest laenukohustusi (laen, autoliising, järelmaks või miinuses krediitkaart), sealhulgas ligikaudu 20% kõigist majapidamistest on võtnud eluasemelaenu. Kokku esines 2012. aastal raskusi laenude tagasimaksmisega ligikaudu 35 000 majapidamisel ehk 15% kõigist laenukohustusi omavatest leibkondadest.¹

Tarbijakrediidiarendus on kasulik nii riikide majandusele kui ka selles elavatele füüsilistele isikutele. Tarbijakrediit on tehtud tänapäeval kergesti kättesaadavaks ka neile, kes seda tagasi maksuma võimelised ei ole. Selline olukord võimaldab vähemkindlustatud peredele parandada lühiajaliselt oma elustandardit ja võimalusi. Saadava krediidiga finantseeritakse igapäevaseid sisseoste, puhkusereise, eluaseme ja sõiduvahendi soetamist. Lisaks hetkeemotsioonide kontrollimisele ja soovide juhtimisele, nõuab aga tänapäeva ühiskond inimestelt oskust ka oma rahaasju kontrolli all hoida, ise neid selleks piisavalt õpetamata. Krediidi aktiivne reklaamimine on viinud füüsilisi isikuid ülelaenamiseni ja makseraskustesse sattumiseni, halvimal juhul maksejõuetuks muutumiseni. Krediidiandjate vastutustundetu ja oma kohustusi eirav käitumine ärilise eesmärgi nimel on viinud võlaõigusseaduse ja reklaamiseaduse muutmise seaduse väljatöötamiseni. Sellega soovitakse täpsustada võlaõigusseaduses sisalduvat tarbijakrediidilepingutele kohalduvat vastutustundliku laenamise regulatsiooni ning reklaamiseaduses finantsteenuste, sh tarbijakrediidi reklaami regulatsiooni.²

Füüsiliste isikute makseraskustesse sattumise probleem vaevab kõiki maailma riike, olenemata nende geograafilisest asukohast või riigi enda jõukusest. Makseraskustesse sattunud füüsilised isikud tekitavad ühiskonnas majanduslikke- ja sotsiaalpoliitilisi probleeme. Makseraskused avaldavad survet nii füüsilisele isikule endale, kui teda ümbritsevatele ühiskonnale. Kuna füüsiline isik on makseraskustesse sattunud eelkõige ühiskonna enda õhutusel, kas ei oleks õige teda nendest raskustest ka ühiskonna abiga välja aidata?

Füüsilisest isikust võlgniku maksejõuetuse probleemidele otsitakse lahendusi juba 18. sajandist alates. Skandinaavia maades hakati vastavatele probleemile lahendusi otsima

---

¹ Eesti Pank. Finantsstabiilsuse Ülevaade 1/2013. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.eestipank.ee/publikatsioon/finantsstabiilsuse-ulevaade/2013/finantsstabiilsuse-ulevaade-12013> (05.05.2013)

² Võlaõigusseaduse ja reklaamiseaduse muutmise seadus 347 SE. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=7df3d370-3b77-4c0b-be6b-c73fffd0242b&> (05.05.2013).

keskklassi survele, mis oli ajendatud 1980ndate lõpus toimunud panganduskriisist ja majanduslangusest.³ Tänaeni on maailmas riike, sealhulgas Euroopa Liidus, kes ei võimalda füüsilisest isikust võlgnikule võimalusi oma maksejõuetuse lahendamiseks.

Eesti on siiski üks nendest riikidest, kes on seaduse tasandil loonud võimalusi füüsilisest isikust võlgniku maksejõuetuse lahendamiseks ja lähtub põhimõttest, et hättasattunud tuleb aidata ning tagada neile inimväärne elu. 01.01.2004 jõustus pankrotiseaduse⁴ (edaspidi PankrS) XI peatükk, mis võimaldab füüsilisest isikust võlgnikule vabaneda pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest. 05.04.2011 jõustus võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus⁵ (edaspidi VÕVS), mis võimaldab võlgade ümberkujundamise menetluse kaudu ületada füüsilisest isikust võlgniku ajutisi makseraskusi ja ennetada pankrotimenetlust.

Füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamise võimaluste uurimine on arvestades laenukohustusi omavate majapidamiste majanduslikku olukorda aktuaalne. Arvestades füüsilise isiku maksejõuetuse mõju ka tema võlausaldajatele, tuleb lisaks füüsilise isiku enda huvidele arvestada ka võlausaldajate õigustatud huvidega. Sellest ajendatuna on käesoleva töö eesmärk leida vastus küsimusele, milline oleks kõige parem regulatsioon, et oleks tagatud füüsilisest isikust võlgniku ja võlausaldajate huvide optimaalne kaitse. Tulenevalt magistritöö eesmärgist uurib autor järgmisi küsimusi: milleni viivad füüsilise isiku olemuslikud erinevused maksejõuetusõiguses, millistest kriteeriumidest lähtudes saaks otsustada, et õigem menetluse viis on võlgade ümberkujundamine või neist vabastamine, ning milline peaks olema mõlema menetluse algatamine ja läbiviimine, et oleksid tagatud võlgniku ja võlausaldajate huvid.

Püstitatud uurimisküsimused on tinginud ka töö struktuuri. Töö on jaotatud kolmeks peatükiks, mis on omakorda jaotatud alapeatükkideks. Esimeses peatükis analüüsib töö autor füüsilisest isikust võlgniku maksejõuetuse lahendamise erisusi ning annab lühiülevaade füüsilise isiku maksejõuetuse regulatsiooni kujunemisest. Kuna töö eesmärk on põhjalikumalt võrrelda võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlust, peatub töö autor võimalikel füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamise kohtuvälistel ja läbi kohtumenetluse võimaldavatel viisidel juba esimeses peatükis, ning vastab küsimusele, millistest kriteeriumidest tuleks menetluse viisi valikul lähtuda.

---

³ I. Ramsay. Between Neo-Liberalism and the Social Market. Lk 427, 433.

⁴ Pankrotiseadus. RT I 2003, 17, 95; RT I, 21.12.2012, 14

⁵ Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus. RT I, 06.12.2010, 1.

Töö teises peatükis analüüsib autor põhjalikumalt füüsilisest isikust võlgniku võlgade ümberkujundamise menetlust. Autor analüüsib, millised peavad olema menetluse algatamise eeldused, võlgniku kohustused, millistest põhimõtetest tuleks lähtuda ümberkujundamiskava kinnitamisel ja abinõude kohaldamisel, et oleksid tagatud nii võlgniku kui võlausaldaja huvid.

Töö kolmandas peatükis analüüsitakse täpsemalt füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamise menetlust. Analüüsitakse, milline peaks olema menetluse algatamine, kestvus, võlgniku kohustused menetluse ajal ja millest tuleks lähtuda kohustustest vabastamise otsustamisel, et oleksid tagatud nii võlgniku kui võlausaldaja huvid.

Lähtuvalt töö eesmärgist kasutab autor töös võrdlevat meetodit.

Magistritöö peamisteks allikateks on PankrS, VÕVS, Skandinaavia riikide ja Läti vastavaid menetlusi reguleerivad seadused ja õigusteadlaste J. Niemi-Kiesiläineni ja J. Kilborni poolt võlgadest vabastamise menetlusi käsitlevad artiklid.

1. Füüsilisest isikust võlgniku maksejõuetuse lahendamine ja erisused

1.1. Füüsilise ja juriidilise isiku maksejõuetuse lahendamise erisused

Füüsiline isik on inimene ja juriidiline isik⁶ on Tsiviilseadustiku üldosa seadus⁷ (edaspidi TsÜS) § 24 kohaselt seaduse alusel loodud õigussubjekt. Kuigi mõlemaid isikud iseloomustab õigusvõime, väljendub nende erinevus õigusvõime mahus. Kui TsÜS § 7 lg 1 kohaselt on füüsilisel isikul ühetaoline ja piiramatu õigusvõime omada tsiviilõigusi ja kanda tsiviilkohustusi, siis juriidilise isiku õigusvõime on piiratud sellega, et TsÜS § 26 lg 1 kohaselt ei saa juriidilisel isikul olla neid tsiviilõigusi- ja kohustusi, mis on omased üksnes füüsilisele isikule. Nende erinevus on tingitud eelkõige sellest, et juriidilisel isikul puuduvad füüsilisele isikule ainuomased tunnused.⁸ Juriidilise isiku õigusvõime on piiratud näiteks pärimisõiguses. Juriidiline isik saab küll olla pärijaks, kuid erinevalt füüsilisest isikust ei saa ta olla pärimisseaduse⁹ (edaspidi PärS) § 1 lg 2 kohaselt pärandajaks.

Reeglina on füüsilise isik juriidilise isikuga seotud viimase juhtorganite (üldkoosolek, juhatus, nõukogu) kaudu. TsÜS § 31 lg 7 kohaselt võib juriidilise isiku juhatuse või seda asendava organi liikmeks olla üksnes teovõimeline füüsiline isik, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. See tähendab, et juriidiline isik ei saa olla teise juriidilise isiku juhtorganiks. Juriidiline isik ei saa olla ka näiteks pankrotihaldur (tulenevalt PankrS § 56 lg 1 p 1) ega prokurist (äriseadustik¹⁰ (edaspidi ÄS) § 17 lg 2). Piirangud on tingitud sellest, et nimetatud ametikohtadel tegutsemine eeldab vaba tahte olemasolu, mis on vajalik nõutavate otsuste ja valikute langetamiseks. Juriidiline isik tegutseb aga oma juhtorganite kaudu, mitte ise.¹¹

Füüsilise ja juriidilise isiku eristamine on eeltoodust tulenevalt tavaline ning eristamise alused on valdkonniti erinevad. Füüsilise isiku olemuslikud erinevused juriidilisest isikust on viinud nende erineva käsitlemiseni ka maksejõuetusmenetluses.

Arvestades füüsilise ja juriidilise isiku erisusi, on nende ajutiste makseraskuste ületamiseks loodud kaks eraldi menetlust – vastavalt võlgade ümberkujundamise menetlus ja

⁶ Juriidiline isik saab TsÜS § 24 kohaselt olla nii eraõiguslik kui avalik-õiguslik. Töö autor märgib, et käesoleva töö raames käsitletakse juriidilist isikut eraõigusliku juriidilise isiku sünonüümina.

⁷ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I 2002, 35, 216; RT I, 06.12.2010, 12.

⁸ P. Varul, jt (koost). Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2010. Lk 92.

⁹ Pärimisseadus. RT I 2008, 7, 52; RT I 2010, 38, 231.

¹⁰ Äriseadustik. RT I 1995, 26, 355; RT I, 18.12.2012, 8

¹¹ P. Varul, jt (koost). Tsüs. Komm vlj. Lk 92.

saneerimismenetlus. Saneerimismenetlust reguleeriv saneerimisseadus¹² (edaspidi SanS) jõustus juba 26.12.2008. Mõlemad menetlused lähtuvad sarnastest põhimõtetest ning on loodud võimaldamaks alternatiivi pankrotimenetlusele. Kui füüsilise isiku võlgade ümberkujundamise menetluse läbiviimise eesmärk on VÕVS § 1 lõike 1 kohaselt füüsilise isiku väljaaitamine makseraskustest, siis saneerimismenetluse eesmärk on SanS § 2 kohaselt lisaks majanduslike raskuste ületamisele ka juriidilise isiku likviidsuse taastamine, kasumlikkuse parandamine ja jätkusuutliku majandamise tagamine.

Saneerimismenetlus ei laiene SanS § 3 lg 1 kohaselt füüsilistele isikutele. Seda eelkõige füüsilise ja juriidilise isiku makseraskuste olemusliku erinevuse pärast. Erinevalt juriidilise isiku makseraskustest, seavad füüsilise isiku makseraskused ohtu lisaks isikule endale ka tema perekonnaliikmetele äraelamiseks vajalike väärtuste säilimise.¹³ Juriidiline isik ei oma perekonnasuhtes õigusi ega kohustusi¹⁴, mistõttu nende puhul sellist ohtu ei ole ning juriidilisi isikuid saab vajadusel ka likvideerida.¹⁵ Arvestades võlausaldajate vastuseisu võlgade ümberkujundamisele, on võlgade ümberkujundamismenetluses antud kohtule ka suurem otsustusõigus kui saneerimismenetluses.¹⁶ Erinevalt saneerimismenetlusest (SanS § 29 ja 30) võimaldab võlgade ümberkujundamise menetlus võlgade ümberkujundamist VÕVS § 24 lg 3 kohaselt võlausaldajate vastuseisust olemata. Kui võlgade ümberkujundamiskava kinnitamisel lähtutakse füüsilisest isikust võlgniku sissetulekust vastavalt VÕVS § 24 lg 4 sätestatule, siis saneerimismenetluses lähtutakse muuhulgas ka sellest, kas tegemist on olulise tööandjaga SanS § 30 lg 1 p 5 kohaselt. Juriidilise isiku tervenemisel ja majandustegevuse jätkamisel on juriidilise isiku näol tegemist täiendava tuluallika ja tööandjaga.

PankrS § 9 kohaselt võib pankrotiavalduse esitada nii võlgnik kui ka võlausaldaja ning PankrS § 8 lg 2 kohaselt võib võlgnikuks olla nii füüsiline kui ka juriidiline isik. Erinevalt juriidilisest isikust puudub füüsilisel isikul tema püsiva maksejõuetuse korral pankrotiavalduse esitamise kohustus. Samuti ei laiene füüsilisele isikule ka ÄS §-s 180 lg 5¹ sätestatud juhatuse liikme hoolsuskohustus. Seega füüsilist isikut, kes ei suuda rahuldada võlausaldaja nõudeid ja kuigi see suutmatus ei ole füüsilise isiku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine, ei saa pankrotiavalduse esitamata jätmise eest vastutusele võtta.

---

¹² Saneerimisseadus. RT I 2008, 53, 296, RT I, 21.12.2012, 19.

¹³ Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse eelnõu seletuskiri (743 SE) Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=1004095&u=20130506091650> (05.05.2013). Lk 14.

¹⁴ P. Varul, jt (koost). Tsüs. Komm vlj. Lk 92.

¹⁵ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 14.

¹⁶ Samas. Lk 14.

Klassikaline pankrotimenetlus on likvideeriva iseloomuga, mis väljendub selles, et kui juriidiline isik pankrotimenetluses lõpetatakse, siis PankrS § 130 lõike 3 kohaselt kohustub haldur juriidilise isiku likvideerima hiljemalt pankrotimenetluse lõpuks. Kui aga juriidilisest isikust võlgniku pankrotimenetlus lõpetatakse raugemise tõttu, likvideerib ajutine haldur PankrS § 29 lõike 8 kohaselt juriidilise isiku kahe kuu jooksul menetluse lõpetamise määrase jõustumisest arvates likvideerimismenetluseta. Juriidilise isiku likvideerimise tulemusena kustutatakse juriidiline isik ÄS § 59 lg 1 ja 2 kohaselt äriregistrist. Seega lakkab juriidiline isik olemast. Pankrotistunud juriidilise isiku võlad ei takista ega koorma selle omanike poolt loodud uut juriidilist isikut.¹⁷ Erinevalt juriidilisest isikust ei saa aga füüsilist isikut likvideerida. Füüsiline isik elab edasi ka pärast pankrotimenetluse lõppemist.

Reeglina ei suudeta pankrotimenetluses kõiki võlausaldajate nõudeid rahuldada, mistõttu füüsiline isik on pärast pankrotimenetlust olukorras, kus tal puudub vara, kuna see on võlausaldajate nõuete katteks likvideeritud, ning suur hulk pankrotimenetluses rahuldamata jäänud kohustusi. PankrS § 167 lg 1 kohaselt võivad võlausaldajad pärast pankrotimenetluse lõppemist esitada füüsilisest isikust võlgniku vastu nõudeid, mis jäid pankrotimenetlus esitamata, ning nõudeid, mis küll esitati, kuid mis jäid rahuldamata ja millele võlgnik vastu vaidles. Lisaks võib füüsilisest isikust võlgniku vastu esitada PankrS § 167 lg 4 kohaselt ka selliseid nõudeid, mis tekkisid pankrotimenetluse ajal ja mida ei saanud pankrotimenetluses esitada. Ajendatuna asjaolust, et füüsilist isikut ei ole võimalik likvideerida ja ta on reeglina ka pärast pankrotimenetlust majanduslikult väga keerulises olukorras, on loodud füüsilisest isikust võlgnikule pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabanemiseks eraldi kohustustest¹⁸ vabastamise menetlus. Põhimõtte, justkui võlgnik peab maksejõuetuse käes elu lõpuni vaevlema, ei ole krediidi võtmist õhutas ja positiivselt riskide võtmisesse suhtuvas ühiskonnas enam vastuvõetav.¹⁹

Kui juriidilisest isikust võlgniku pankrottide kohta saab informatsiooni Eesti äriregistrist, mida võiks lähtuvalt otsitavast teabest nimetada ka juriidiliste isikute maksejõuetusregistriks, siis füüsiliste isikute maksejõuetusregister puudub. Vastavate registrite eesmärk on eelkõige

---

¹⁷ U. Reifner., jt (koost). *Overindebtedness in European Consumer Law. Principles from 15 European States.* Books on Demand GmbH, Norderstedt. 2010. Lk 256-257

¹⁸ Käesolevas töös kasutatakse sõnu "kohustus" ja "võlg" sünonüümidena. Võlaõigusseaduse (RT I 2001, 81, 487; RT I, 05.04.2013, 4) § 2 lg 1 kohaselt on võlasuhe selline õigussuhe, millest tuleneb ühe isiku (kohustatud isik ehk võlgnik) kohustus teha teise isiku (õigustatud isik ehk võlausaldaja) kasuks teatud tegu või jätta see tegemata (täita kohustus) ning võlausaldaja õigus nõuda võlgnikult kohustuse täitmist.

¹⁹ N. Huls. *Overindebtedness and overlegalization: consumer bankruptcy as a field for Alternative Dispute Resolution.*, lk 144. *Journal of Consumer Policy.* Netherland 1997

võlausaldajate huvide kaitse. Kas seadusandja on jätnud selle küsimuse reguleerimata või võlausaldajate huvide kaitse on lahendatud teisiti? Vastavalt PankrS § 33 lõikele 1 peaks teavet nii juriidilise isiku kui ka füüsilise isiku pankroti väljakuulutamise kohta leidma elektroonilisest ametlikust väljaandest Ametlikud Teadaanded²⁰. Lisaks pankroti- ja pankrotimenetluse teadetele avaldatakse seal ka võlgade ümberkujundamise menetluse ja kohustustest vabastamise menetluse teateid. Vastavalt Riigi Teataja seaduse²¹ (edaspidi RTS) § 13 lõikele 9 määrab teadaande esitaja teadaande avaldamise lõpetamise tähtaja, mille saabumisel teadaande avaldamine automaatselt lõpetatakse. Ametlike Teadaannete põhimääruse²² lisa 3²³ kohaselt määrab teadaande esitaja füüsilise isiku pankrotimenetluse - ja pankrotiteadete avaldamise lõpetamise tähtaja mitte hilisema kui kolm aastat avaldamisest või pankrotimenetluse lõpuni. Võlgade ümberkujundamise menetluse teadete korral peab avaldamise lõpetamise tähtaeg olema mitte hilisem kui üks aasta või menetluse lõpuni. Kohustustest vabastamise menetluse teadete kohta ei ole määrusega piiranguid seatud. PankrS § 9 g 1 kohaselt kehtib füüsilisest isikust võlgniku suhtes tema pankroti väljakuulutamisest kuni pankrotimenetluse lõpuni ärikeeld. Kehtivate ärikeeldude kohta saab teavet Registrate ja infosüsteemide keskuse (äriregistre teabesüsteem) kodulehelt <https://ariregister.rik.ee/> ärikeeldude rubriigi alt. Andmete avaldamise kohustus on olemas aga kas võlausaldajate huvid on siiski piisavalt kaitstud?

Alates 2001. aastast tegutseb ka Eesti pankade poolt asutatud Ametlik Maksehäireregister. Tegemist on Krediidinfo hallatava registriga, mis sisaldab viivitusse jäänud makseid nii juriidiliste kui ka füüsiliste isikute kohta ning teave maksehäirete kohta pärineb maksehäireregistri liikmetelt või teistelt krediteerijatelt. Registris on kajastatud informatsioon võla tekkimis- ja lõppemiskuupäeva, summa suurusjärgu ja päritolu kohta.²⁴ Kuna Ametlik Maksehäireteregister ei sisalda võlgade ümberkujundamise-, pankroti- või kohustustest vabastamise menetlust puudutavaid andmeid, autor Ametliku Maksehäireregistriga seonduvat käesolevas töös põhjalikumalt ei käsitle.

Kuna pankrotimenetluse lõppemisel tuleb Ametlikes Teadaannetes olevad pankroti- või pankrotimenetluse teated ning äriregistrist ärikeelu märke kustutada ja võlgade ümberkujundamise menetlus kestab reeglina kauem kui 1 aasta, on autor seisukohal, et

---

²⁰ Ametlikud Teadaanded. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ametlikudteadaanded.ee/>. (05.05.2013)

²¹ Riigi Teataja seadus. RT I 2010, 19, 101

²² Ametlike Teadaannete põhimäärus. RT I, 06.09.2011, 4

²³ Ametlike Teadaannete põhimääruse lisa 3, 01.09.2011. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.riigiteataja.ee/aktiilisa/1060/9201/1004/JM_01092011_m43lisa3.pdf# (05.05.2013)

²⁴ Ametlik Maksehäireregister. Avalikult kättesaadav: <http://www.krediidinfo.ee/index.php?m=3>. (05.05.2013)

Ametlikke Teadaandeid ja Registrate ja infosüsteemide keskuse ärikeeldude rubriiki ei saa pidada maksejõuetusregistriks. Võlausaldajate huvid ei ole kaitstud kogu võlgade ümberkujundamise-, pankroti- või kohustustest vabastamise menetluse vältel. Näiteks Rootsis jäävad võlgnikud maksejõuetusregistrisse veel kolmeks aastaks pärast võlgade tasumist.²⁵ Suurbritannia füüsiliste isikute maksejõuetusregistris on andmeid toimivate pankroti-, kohustustest vabastamise menetluste, vabatahtlike kokkulepete jms kohta tasuta avalikult kättesaadavad menetluste toimumise ajal ja kuni kolm kuud pärast menetluse lõppu.²⁶

Teisalt on põhjendatud küsida, kas füüsiliste isikute võlgade ümberkujundamis-, pankroti- või kohustustest vabastamise menetlust puudutavad andmed peaksid olema võlausaldajatele kättesaadavad vähemalt kuni menetluse lõpuni või ka aastaid pärast nende lõppemist? Või arvestades füüsiliste isikute eripära peaks sellistele andmetele olema ligipääs piiratud? Õiguskirjanduses ollakse seisukohal, et pärast kohustustest vabastamist peab füüsiline isik saama täieliku ligipääsu finantstegevusele ning diskrimineerimist ei tohi toimuda ka tööturul ega organisatsioonide liikmeks astumisel.²⁷ Autor on nõus, et arvestades kohustustest vabastamise eesmärki tagada füüsilisele isikule inimväärne elu, takistaks isiku makseraskusi või maksejõuetust puudutavate andmete avalik kättesaadavus pärast menetluste lõppemist soovitud eesmärgi, füüsilisele isikule uue alguse võimaldamise, saavutamist. Samas ei saa nõustuda võimalike võlausaldajate huvide kaitsmata jätmisega menetluste kestel. Andmed võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse kohta peaksid olema kättesaadavad vähemalt menetluste lõpuni. Kui pankrotimenetlusele ei järgne kohustustest vabastamise menetlust, võiksid võlausaldajate huvidest lähtuvalt olla vastavad andmed kättesaadavad ka teatud aja pärast pankrotimenetluse lõppemist.

Eeltoodust tulenevalt viivad füüsilise isiku olemuslikud erinevused juriidilisest isikust tema erineva kohtlemiseni maksejõuetusõiguses. Võimaldamaks füüsilisele isikule võimalust ületada oma ajutisi makseraskusi, on pankrotimenetluse kõrvale loodud alternatiivne võlgade ümberkujundamise menetlus. Arvestades pankrotimenetluse likvideerivat iseloomu ja asjaolu, et isikut ei ole võimalik likvideerida, on füüsilistele isikutele inimväärse elu tagamiseks loodud ka kohustustest vabastamise menetlus, mis võimaldab pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabaneda.

---

²⁵ N. Huls. A Next Step in Debt Enforcement: the Merger of Debt Help and Debt Collection. *Journal of Consumer Policy* (2012). Lk 504 Arvutivõrgus kättesaadav: <http://link.springer.com.ezproxy.utlib.ee/content/pdf/10.1007%2Fs10603-012-9214-9.pdf> (05.05.2013)

²⁶ Suurbritannia füüsilise isiku maksejõuetusregister. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.bis.gov.uk/insolvency/personal-insolvency/individual-insolvency-register> (05.05.2013)

²⁷ U. Reifner., jt (koost). Lk 397-398.

1.2. Füüsilisest isikust võlgniku maksejõuetuse lahendamine

1.2.1. Maksejõuetuse regulatsiooni kujunemine

Kaasaegse võlavabastuse alged pärinevad 18. sajandi Inglismaalt, kust see levis edasi Ameerika Ühendriikidesse. 19. sajandil oli pankrotiõiguse areng Ameerika Ühendriikides kiire ning juba 20. sajandil peeti võlavabastust Ameerika Ühendriikide pankrotiõiguse üheks põhiprintsiibiks. Alles 1980ndatel hakkasid Euroopa riigid otsima alternatiivseid võimalusi maksejõuetuse reguleerimiseks, mistõttu hakati huvi tundma ka Angloameerika vastavate traditsioonide vastu.²⁸ Nii võetigi 1980ndate aastate alguses mitmes Euroopa riigis vastu esimesed füüsilise isiku maksejõuetust käsitlevad seadused, mis sisaldasid osalist võlgadest vabastamist. Taani pankrotiseadust muudeti juba 1984. aastal, et see sisaldaks võlgade ümberkujundamist ja neist vabastamist. Taani seadusemuudatus oli sel ajal oluline näide Skandinaavia maadele, kui viimased enda vastavaid seaduseid koostasid.²⁹ Norras võeti isikute vabatahtlik ja kohustuslik võlgade ümberkujundamise seadus (edaspidi Norra seadus) vastu 17. juulil 1992 ja see jõustus 1. jaanuaril 1993.³⁰ Soome võlgade ümberkorraldamise seadus (edaspidi Soome seadus) jõustus 8. veebruaril 1993.³¹ Rootsi vastav seadus (edaspidi Rootsi seadus) jõustus 2. juulil 1994.³² Läti võttis füüsilise isiku maksejõuetust lahendava seaduse (edaspidi Läti seadus) vastu 14. oktoobril 2010 ja see jõustus 1. novembril 2010.³³ Leedus võeti füüsilise isiku pankrotiseadus vastu 10. mail 2012 ning see jõustus 1. märtsil 2013.³⁴

Mujal Euroopas jõustusid füüsiliste isikute maksejõuetust lahendavad seadused järgmiselt: Prantsusmaal 1989. aastal, Austrias 1993. aastal, Hollandis 1997. aastal, Belgias 1998. aastal ja Saksamaal 1999. aastal.³⁵

---

²⁸ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 5

²⁹ J. Niemi-Kiesiläinen. Collective or Individual? Constructions of Debtors and Creditors in Consumer Bankruptcy. J. Niemi-Kiesiläinen (toim) Consumer bankruptcy in global perspective. Hart Publishing, 2003. Lk 41 jj.

³⁰ Lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner (gjeldsordningsloven). Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.lovdato.no/all/hl-19920717-099.html> (05.05.2013)

³¹ Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (25.1.1993/57). Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.edilex.fi/saadokset/smur/19930057> (05.05.2013)

³² Skuldsaneringslag (1994:334). Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19940334.HTM> (22.04.2013). Seadust muudeti 01.01.2007 (Skuldsaneringslag (2006:548)). Arvutivõrgus kättesaadav: <https://lagen.nu/2006:548> (05.05.2013)

³³ Maksätnešpējas likums. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=214590> (05.05.2013)

³⁴ Fizinių asmenų bankroto įstatymas. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=424561&p_query=&p_tr2=2. (05.05.2013)

³⁵ J. Niemi-Kiesiläinen. Collective or Individual. Lk 41 jj.

Kuigi võlgadest vabastamise värske alguse (*fresh start*) kontseptsioon on pärit Ameerika Ühendriikidest, omab see Euroopas siiski mõneti teist tähendust ja sisu. Ameerika Ühendriikides seisneb värske algus eelkõige võlgniku õiguses saada kiiresti vabaks pankrotimenetluse eelsetest kohustustest formaalse pankrotimenetluse käigus. Euroopas on aga võlgadest vabastamise menetluse olulisteks eelduseks maksekava ja teatud kohustuste täitmine võlgniku poolt, mistõttu nimetatakse seda ka teenitud värskeks alguseks (*earned fresh start*).³⁶ Seega, kui Ameerika Ühendriigid keskenduvad eelkõige füüsilisest isikust võlgnikule värske alguse ja puhtalt lehelts elu võimaldamisele, siis Euroopa maksejõuetusõigus on suunatud pigem võlausaldajate nõuete rahuldamisele.³⁷ Selline lähenemine takistab kohustustest vabastamise regulatsiooni kuritarvitamist ja tagab, et kohustustest vabanemise protsess ei ole füüsilise isiku jaoks lihtne võimalus oma kohustuste täitmisest pääseda.

Kuigi me eristame Euroopa ja Ameerika Ühendriikide füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamise süsteeme, tuleb tunnistada, et ka Euroopas ei ole nimetatud maksejõuetusõiguse valdkond harmoniseeritud. Erinevates Euroopa riikides on füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamine reguleeritud erinevalt. Erinevused seisnevad niivõrd põhilistes asjaoludes nagu kuidas on tagatud ligipääs menetlusele, kes tegeleb asja menetlemisega, kes osutavad võlgnikele abi ja kas hüpoteeklaene arvestatakse plaanide koostamisel.³⁸ I. Ramsay leiab, et erinevused peegeldavad huvigruppide poliitökonoomiat, ideoloogiat või nende institutsionaalset sõltuvust.³⁹

Füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamise viisid ei piirdu reeglina vaid seaduses sätestatutega. Seaduse tasandil ja läbi kohtumenetluse läbiviidavad makseraskuste lahendamise võimalused peaksid olema makseraskuste ületamisel kõige viimased abinõud, mida kasutada. Füüsilise isiku maksejõuetust saab lahendada ka väljaspool kohtumenetlust ja ilma kohtu järelvalveta. Sellepärast analüüsibki töö autor alapeatükis 1.2.2. maksejõuetuse lahendamise võimalusi väljaspool kohtumenetlust ning alapeatükis 1.2.3. makseraskuste lahendamise võimalusi kohtumenetluses.

---

³⁶ U. Reifner., jt (koost). Lk 256-258.

³⁷ M. Gerhardt. Consumer bankruptcy regimes and credit default in the us and Europe. A comparative study. Ceps working document no. 318/ July 2009. Lk 15. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ceps.eu/files/book/1887.pdf> (05.05.2013). Võrdlusalusteks riikideks olid Ameerika, Suurbritannia, Saksamaa, Prantsusmaa ja Hispaania.

³⁸ vt ka J. Niemi-Kiesiläinen. Consumer bankruptcy in comparison: do we cure a market failure or a social problem?, Osgoode Hall Law Journal, VOL 37 nos 1&2 1999, lk 497.

³⁹ I. Ramsay. Between Neo-Liberalism and the Social Market. Lk 427.

1.2.2. Kohtuvälised võimalused

Peamised kohtuvälised võimalused füüsilise isiku makseraskuste lahendamiseks on võlausaldajatega läbirääkimiste tulemusena nõuete ajatamise ning vähendamise kokkulepete sõlmimine ja võlanõustamisteenuse kasutamine. INSOL Raporti kohaselt räägib kohtuväliste lahenduste kasutamise poolt eelkõige see, et kohtuväline menetlus on kiirem, odavam ning sobib paremini võlgnikul tekkinud sotsiaalpsühholoogilise mitte juriidilise iseloomuga probleemide lahendamiseks.⁴⁰

Kui võlgnik saab aru, et tema majanduslik olukord on muutunud keeruliseks ning tal on tekkinud või on tõenäoline, et lähitulevikus tekivad võlgade ja kohustuste täitmisega raskused, tuleks võlgnikul kiiresti reageerida ja teha igakülgselt koostööd oma võlausaldajatega. Võlgniku makseraskusi võib leevendada muuhulgas maksepuhkuse võtmine, lepingu ja maksetähtaegade pikendamine või erakliendihalduri poolne nõustamine.⁴¹ Näiteks SEB panga kodulaenu korral saab taotleda kuni 18-kuulist (erandina kuni 36-kuulist)⁴², väikelaenu korral kuni 6-kuulist maksepuhkust⁴³. Maksepuhkuse ajal kohustub isik tasuma vaid intressimakseid, mistõttu peaks see aitama füüsilise isiku maksekoormust vähendada. Ka laenuga seotud vara müük või laenu refinantseerimine võivad osutada võimalikeks lahendusteks.⁴⁴ Maksepuhkuse võtmisega või muul põhjusel lepingu muutmisega kaasnevad võlgnikule täiendav kulud, millega tuleb võimalike lahendusvariantide kaalumisel kindlasti arvestada. Kasulike otsuste tegemiseks peab võlgnik eelnevalt läbi mõtlema, mida ta võlausaldajatele pakkuda suudab ja mida ta näiteks maksepuhkuse ajal peaks tegema, et suuta maksepuhkuse lõppemisel lepingut nõuetekohaselt edasi täita.

Kohtuväliste maksejõuetuse lahendamise võimaluste kasutamine on mõistlik ning arvestades kehtivat VÕVS-i redaktsiooni ka vajalik. Kui makseraskustesse sattunud füüsiline isik esitab kohtule võlgade ümberkujundamise avalduse, vaadatakse avalduse menetlusse võtmisel muuhulgas ka seda, kas võlgnik on enne avalduse esitamist üritanud oma olukorda ka kohtuväliselt lahendada. VÕVS § 17 lg 2 p 2 kohaselt võib kohus jätta võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmata, kui võlgnik ei ole täitnud VÕVS § 10 lõikes

---

⁴⁰ INSOL International. Consumer Debt Report – Report on Findings and Recommendations. 2001. Lk 25. Arvutivõrgus kättesaadav: www.insol.org/pdf/consdebt.pdf. (05.05.2013)

⁴¹ Vt ka: Eesti Tarbijakaitse Liit. Mida peab tegema autoliisinguga hätta sattunu? Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarbijakaitse.ee/modules.php?name=News&file=article&sid=7380> (05.05.2013).

⁴² SEB. Kodulaen. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.seb.ee/kodulaen/kodulaen> (05.05.2013).

⁴³ SEB. Väikelaen, Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.seb.ee/vaikelaenu/vaikelaen> (05.05.2013).

⁴⁴ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 3.

1 sätestatud kohustust, milleks on võlgniku kohustus enne võlgade ümberkujundamise avalduse kohtusse esitamist astuda vajalikke samme, et saavutada võla ümberkujundamine kohtuväliselt. Seaduse regulatsioonist nähtub selge *pacta sunt servanda* põhimõtte austamine – lepingut tuleb austada ja poolte kokkulepe on neile täitmiseks kohustuslik. Seega paneb seadusandja tegutsemiskohustuse eelkõige võlgnikule endale. Võlgnik peab tegema kõik endast oleneva, et lahendada tekkinud olukord esmalt kohtuväliselt. (VÕVS § 10 lg 1 sätestatud kohustuse täitmist analüüsib töö autor põhjalikumalt käesoleva töö peatükis 2.1.2.)

Probleemid, millega füüsilisest isikust võlgnik makseraskustesse sattumisel kokku puutub, on sageli tema jaoks niivõrd keerulised, et ilma kõrvalise abita on tal neid võimatu lahendada. Sellises olukorras on vajalik professionaalse ja sõltumatu võlanõustaja sekkumine, kes on teadlik füüsilistele isikutele omastest probleemidest ja spetsialiseerunud läbirääkimiste pidamisele võlausaldajatega. Võlanõustajate töö nõuab õigus-, finants- ja sotsiaalalaseid teadmisi ning head seaduste tundmist igakülgse teabe ja nõu andmiseks.⁴⁵ K. Gross leiab, et ainuüksi fakt, et inimene on sattunud rahalistesse raskustesse, viitab sellele, et on õige aeg ja kasulik parandada selle isiku finantskirjaoskust ning teadmisi rahaasjadest.⁴⁶ Võlanõustamine on nõustav teenus, mis ei anna materiaalselt abi ning on suunatud majanduslikult raskesse olukorda sattunud füüsilistele isikutele või peredele, kes iseseisvalt ei ole suutelised kujunenud olukorda lahendama, võlgasid reguleerima või neid vähendama.⁴⁷

Võlanõustamise teenuse eesmärgiks on nõustada, kuidas võlgadega seaduslikult toime tulla ning ennetada ja leevendada võlgade tagajärjel tekkivaid muid sotsiaal-, majanduslikke ja tervislikke probleeme.⁴⁸ Koos võlgnikuga analüüsitakse tema sissetulekuid ja väljaminekuid. Võlgnikule õpetatakse eelarve koostamist ja tulema toime minimaalse sissetulekuga, lisaks aidatakse koostada võlgniku võimalustest lähtuvat võlgade tagasimaksmise kava ja peetakse läbirääkimisi võlausaldajatega.⁴⁹

INSOL Raporti kohaselt peaksid maksejõuetuse lahendamisele kohtuväliselt aitama kaasa nii valitsus kui ka riigi osalusega - või eraõiguslikud organisatsioonid, kes tagaksid piisava,

---

⁴⁵ INSOL International. Consumer Debt Report II – Report of findings and recommendations. 2011, lk 22.

⁴⁶ K. Gross. Establishing Financial Literacy Programmes for Consumer Debtors: Complex Issues on the Platter. J. Niemi-Kiesiläinen, jt (toim). Consumer bankruptcy in global perspective. Hart Publishing, 2003. Lk 347 .

⁴⁷ Võlanõustamine. Tartu. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.tartu.ee/?lang_id=1&menu_id=2&page_id=4381 (05.05.2013).

⁴⁸ Eesti võlanõustajate Liit. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://evnl.ee/> (05.05.2013).

⁴⁹ J. Niemi-Kiesiläinen, A.-S. Henrikson. Report on Legal Solutions to Debt Problems in Credit Societies. Strasbourg 11.10.2005. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CJSDEBT/CDCJ-BU_2005_11e%20rev.pdf (05.05.2013) lk 19. Vt ka Võlanõustamine. Tartu.

kompetentse ja iseseisva võlanõustamisteenuse kättesaadavuse nii enne kui ka pärast maksejõuetusmenetlust. Samuti peaksid nad looma vabatahtlikke haridusprogramme, et anda nõu ja parandada füüsiliste isikute teavet seoses tarbijakrediidi ohtudega.⁵⁰ Seega neile, kellel on küsimusi ja probleeme enda võlgadega seoses, peab olema riigi poolt tagatud juurdepääs erapooletute finants-, sotsiaal- ja õigusnõustajateni.⁵¹

Võlanõustamise vorm ja sellega tegelevad institutsioonid on riigiti erinevad. Skandinaavia riikides pakuvad võlanõustamisteenust kohalikud omavalitsused. Veel enam, kohalikul omavalitsusel on lausa kohustus tagada, et ennast ülelaenanud füüsilised isikud saaksid kasutada võlanõustamisteenust.⁵² Prantsusmaal vastutavad võlanõustamisteenuse eest tarbijaorganisatsioonid, mittetulundusühingud ja sotsiaaltöötajad, Saksamaal kohalikud omavalitsused, Caritas⁵³, Punane Rist, töötajate heaolu ja tarbijate ühingud.⁵⁴ Eeltoodust tulenevalt võib asuda seisukohale, et võlanõustamisteenuse kättesaadavus on üks heaoluriigi tunnuseid.

Eestis osutavad Sotsiaalministeeriumi andmetel võlanõustamisteenust eelkõige suuremad omavalitsused ning teenuse saamiseks tuleb pöörduda elukohajärgse kohaliku omavalitsusüksuse sotsiaaltöötaja poole.⁵⁵ Töötukassa osutab võlanõustamisteenust kõikidele töötukassas registreeritud töötutele.⁵⁶ Võlanõustamisteenuse kättesaadavuse parandamiseks osutatakse võlanõustamisteenust ka 2012. aastal algatatud Euroopa Sotsiaalfondi programmi „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed 2012-2013“ raames kuni 2013. aasta detsembrikuuni.⁵⁷ Reeglina on võlanõustamisteenust teenust saama õigustatud isikule tema elukohajärgses omavalitsuses tasuta.⁵⁸ Näiteks Tallinna Sotsiaaltöö Keskus osutab alates

---

⁵⁰ INSOL International. Consumer Debt Report II. Lk 22. vt ka Recommendation CM/Rec(2007)8 of the Committee of Ministers to member states on legal solutions to debt problems. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1155927&Site=CM> (05.05.2013).

⁵¹ Recommendation CM/Rec(2007)8.

⁵² European Commission. Towards a common operational european definition of over-indebtedness. February 2008. Lk 83. Arvutivõrgu kättesaadav: <http://www.bristol.ac.uk/geography/research/pfrc/themes/credit-debt/pfrc0805.pdf> (05.05.2013).

⁵³ Caritas on üle kogu maailma tegutsev katoliku kiriku sotsiaaltöö organisatsioon. Vt täpemalt: Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.caritas.ee/?page_id=2785 (05.05.2013)

⁵⁴ E. Gruodyte, J. Kirsienė. Application of “Fresh start“ Doctrine for Individual Debtors in Lithuania: EU and US perspective. Inžinerine Ekonomika-Engineering Economics, 2010, 21(3), lk 269. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/inzeko/68/1392-2758-2010-21-3-263.pdf> (05.05.2013)

⁵⁵ Sotsiaalministeerium. Võlanõustamine. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.sm.ee/tegevus/sotsiaaltoetamine/kov-teenused/volanoustamine.html> (05.05.2013)

⁵⁶ Eesti Töötukassa. Võlanõustamine. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tootukassa.ee/index.php?id=14270> (05.05.2013)

⁵⁷ Sotsiaalkindlustusamet. Pilootprojekt Multiprobleemidega inimestele vajaduspõhiste teenuste pakkumine juhtumipõhise võrgustikutöö piloteerimise kaudu. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ensib.ee/projektid/> (05.05.2013)

⁵⁸ Sotsiaalministeerium. Võlanõustamine.

2008. aasta jaanuarist võlanõustamise teenust ka isikutele väljastpoolt Tallinna linna, seda ainult elukohajärgse omavalitsuse garantiikirja alusel. Mitte Tallinna elanikele on võlanõustamise teenus tasuta ning teenuse eest maksab teenusele suunanud kohalik omavalitsus.⁵⁹

Vaatamata eeltoodule ei ole võlanõustajate võrgustik ja kättesaadavus Eestis veel piisavalt hästi välja arenenud, kuna kohalikel omavalitsustel puudub võlanõustamisteenuse osutamise kohustus. Kuigi Sotsiaalministeerium tegeles juba VÕVS-i vastuvõtmise ajal⁶⁰ sotsiaalhoolekande seaduse muudatuste kava ettevalmistamisega, mille kohaselt taheti sotsiaalhoolekande seadusesse lisada võlanõustamine omavalitsuse poolt osutatava teenusena, ei ole seda tänaseni tehtud.

Võlanõustajate kaasamine teenib lisaks võlgniku huvidele ka võlausaldaja huve. Seda eelkõige põhjusel, et võlanõustaja aitab võlgnikul tema majanduslikus olukorras selgusele jõuda ning selle tagajärjel koostatud ettepanekud on võlausaldajate jaoks usaldusväärsemad. Kuigi võlanõustamisteenuse kasutamine ei välista lõppkokkuvõttes võlgniku makseraskuste lahendamist kohtumenetluses, on võlanõustaja võlgnikule nii emotsionaalseks toeks kui ka suunajaks probleemi lahendamisel. Riik saab füüsiliste isikute maksejõuetuse lahendamisele aidata kaasa võlanõustamisteenuse kvaliteetseks, rahastatavaks ja Eestis ühtlaselt kättesaadavaks muutes.

1.2.3. Maksejõuetuse lahendamine läbi kohtumenetluse

Füüsilisest isikust võlgniku maksejõuetuse lahendamise võimalused läbi kohtumenetluse on riigiti erinevad. Skandinaavia riikide, Läti ja Eesti näitel saab eristada eelkõige selliseid võimalusi nagu võlgade ümberkujundamine väljaspool pankrotimenetlust (ilma kohustustest vabastamiseta), kohustustest vabastamine väljaspool pankrotimenetlust toimivas võlgade ümberkujundamise menetluses ja kohustustest vabastamine pärast pankrotimenetlust.

Kuigi Euroopa riikides ei ole maksejõuetusõigus harmoniseeritud, saab siiski välja tuua teatud põhimõtted, millest riigid, vaatamata menetluse nimetusest ja vormist, füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamisel lähtuvad. Euroopalikku võlgadest vabastamise mudelit

⁵⁹ Tallinna Sotsiaaltöö Keskus. Võlanõustamine. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.swcenter.ee/volanoustamine> (05.05.2013).

⁶⁰ Riigikogu. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse eelnõu (743 SE) esimene lugemine. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenoagramm&pkpkaua=1&toimetatud=1&toimetamata=0&date=1274347767&paevakord=6501> (05.05.2013)

iseloomustatakse eelkõige kolme järgmise tunnusjoone abil:

- 1) pääs võlgadest vabastamise menetlusse ei ole avatud;
- 2) võlgnikult eeldatakse menetluses võlgade tasumist 3–5 aasta pikkuse maksekava alusel ning vahetult ei ole võimalik võlgadest vabaneda;
- 3) kohustustest vabastamisele lisandub võlanõustamine, milles osalemist võlgnikult oodatakse või eeldatakse.⁶¹

Kui Soomes, Rootsis ja Norras võimaldatakse kohustustest vabastamist väljaspool pankrotimenetlust läbiviidavas võlgade ümberkujundamise menetluses, siis Eesti kehtiv regulatsioon sellist võimalust otseselt ette ei näe. Eesti ja Läti võimaldavad kohustustest vabastamist alles pärast pankrotimenetlust läbiviidavas kohustustest vabastamise menetluses.

Kuigi Eesti VÕVS-iga reguleeritud võlgade ümberkujundamise menetlus ei sätesta kohustustest vabastamise võimalust, ei saa VÕVS-is sätestatud menetlust pidada täiesti erinevaks mujal Euroopas levinud võlgade ümberkujundamise menetlusest, mille lõppedes on võimalik võlgniku kohustustest vabastamine. Mõlemal juhul kohustub võlgnik täitma oma kohustusi võlausaldajate ees maksekava alusel. Maksekavad koostatakse füüsilise isiku võimalustest lähtuvalt ja kohustuste täitmise määra ei ole reeglina kindlaks määratud. Kui mujal on maksekava kestvus seadusega reguleeritud, siis VÕVS-is on see jäetud kohtu otsustada. Kui mujal Euroopas levinud võlgade ümberkujundamise menetlus hõlmab kõiki võlgniku vastu sissenõutavaks muutunud nõudeid, siis VÕVSi alusel läbiviidav võlgade ümberkujundamise menetlus hõlmab vaid neid nõudeid, mida võlgnik ise soovib ümber kujundada. Seadus ei keela ka kõikide nõuete kaasamist võlgade ümberkujundamise menetlusse. Maksekava edukal täitmisel loetakse selle aluseks olevad kohustused nõuetekohaselt täidetuks, see tähendab, et võlgnikud vabanevad maksekavaga mitte hõlmatud osa tasumise kohustusest.

Võrreldes PankrS XI peatükis reguleeritud kohustustest vabastamise menetluse põhimõtteid mujal Euroopa levinud kohustustest vabastamise põhimõtetega (mis toimub võlgade ümberkujundamise menetluse raames), võib leida nii sarnasusi kui erinevusi. Kui mujal Euroopas peab võlgnik täitma kohustustest vabanemiseks talle koostatud maksekava, siis Eestis maksekava võlgnikule ei koostata. Võlgadest vabastamisel hinnatakse võlgniku kohustuste täitmist menetluse ajal. Võlgnikud peavad menetluse ajal töötama, et suudaksid

---

⁶¹ T. Saarma. Füüsilisest isikust võlgniku maksejõuetusmenetluse võimalikud arengusuunad. Kohtute aastaraamat 2009. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.riigikohus.ee/vfs/998/Kohtute_aastaraamat_2009.pdf (05.05.2013) lk 29. Vt ka: J. Niemi-Kiesiläinen. Collective or Individual, Lk 54 jj

täita võlausaldajate nõudeid, ning menetlused kestavad mõlemal juhul reeglina 3-5 aastat.

Täpsemalt reguleerib VÕVS füüsilisest isikust võlgniku võlgade ümberkujundamise menetlust, mille eesmärk on võlgade ümberkujundamise tulemusena ületada füüsilisest isikust võlgniku makseraskused ja vältida pankrotimenetlust. Menetluse eesmärgist nähtub, et võlgade ümberkujundamise menetlus on võimalik läbi viia vaid enne pankrotimenetlust, st et isik, kelle suhtes on välja kuulutatud pankrot, ei saa võlgade ümberkujundamise menetlust oma maksejõuetuse lahendamiseks VÕVS § 17 lg1 p 1 kohaselt enam kasutada.

Kohustustest vabastamise menetlus saab erinevalt võlgade ümberkujundamise menetlusest toimuda Eesti seadusandluse kohaselt ainult pärast pankrotimenetluse läbimist. PankrS § 2 kohaselt on pankrotimenetluse eesmärk võlausaldajate nõuete rahuldamine võlgniku vara arvel vara võõrandamise kaudu. Lisaks antakse PankrS § 2 teise lause kohaselt füüsilisest isikust võlgnikule pankrotimenetluse kaudu võimalus vabaneda oma kohustustest pankrotimenetluses ettenähtud korras. Töö autor on seisukohal, et PankrS § 2 teise lause sõnastus on ebaõnnestunud ning jätab mulje, justkui kohustustest vabastamise menetlus on osa pankrotimenetlusest. Arvestades PankrS § 171 lg 1 sätestatut, otsustab kohus siiski võlgniku kohustustest vabastamise algatamise pankrotimenetluse raugemise otsustamisel või lõpparuande kinnitamisega pankrotimenetluse lõpetamise määruuses. PankrS § 157 p 2 ja 5 kohaselt lõpeb pankrotimenetlus pankrotimenetluse raugemisega või lõpparuande kinnitamisega. Lisaks sätestab PankS § 169, et võlgniku kohustustest vabastamise menetluses võidakse võlgnik vabastada pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest. Eeltoodule tuginedes on väär mõista kohustustest vabastamise menetlust osana pankrotimenetlusest.

Kuna pankrotimenetluse läbimine on kohustustest vabastamise menetluse pääsemise eelduseks, tuleb võlgade ümberkujundamise menetluse ja kohustustest vabastamise menetluse võrdlemisel arvestada ka pankrotimenetlusega, sellest tulenevate piirangute ja tagajärgedega. Seega ei ole võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetlused alternatiivsed füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamise viisid. Alternatiivsete menetlustena tuleb vaadelda siiski võlgade ümberkujundamise menetlust ja pankrotimenetlust, millele seaduses sätestatud tingimuste täitmisel võib järgneda kohustustest vabastamise menetlus. Menetluste alternatiivset eksisteerimist kinnitab ka VÕVS § 14 lg 2, millest tuleneb, et võlgade ümberkujundamise avalduse ja pankrotiavalduse samaaegsel esitamisel lahendatakse esimesena võlgade ümberkujundamise avaldus. Nimetatud avalduste lahendamise järjekorra reguleerimine ei tähenda, et Eestis oleks võlgade ümberkujundamise menetluse läbimine

pankrotimenetluse kohustuslikuks eelduseks.

Lisaks võlgade ümberkujundamisele ja kohustustest vabastamisele, näeb pankrotiseaduse XII peatükk ette kohtuliku kompromissi sõlmimise võimaluse, mis tehakse PankrS § 178 lg 2 kohaselt võlgniku või halduri ettepanekul pankrotimenetluses pärast pankroti väljakuulutamist. Sisult on kompromiss väga sarnane võlgade ümberkujundamise menetlusele, sest see on PankrS § 178 lg 1 kohaselt samuti võlgniku ja võlausaldajate vaheline kokkulepe võlgade tasumise kohta, mis seisneb võlgade vähendamises või nende tasumise tähtaja pikendamises. Menetluste erinevus väljendub eelkõige selles, et võlgade ümberkujundamise menetlus toimub enne pankrotimenetlust, kohtuliku kompromissi sõlmimine aga pärast pankroti väljakuulutamist. Kui kompromissotsus hõlmab PankrS § 180 lg 1 kohaselt kõiki selleks ajaks olemasolevaid võlgniku vastu suunatud nõudeid, siis ümberkujundamiskava kehtib vaid nende nõuete osas, mida võlgnik ise soovib ümber kujundada. Võlgade ümberkujundamise menetluses on kohtule antud suurem otsustusõigus kui kohtuliku kompromissi kinnitamisel. Erinevalt VÕVS § 24 lg 3 sätestatust (vt täpsemalt töö alapeatükis 2.4.) on PankrS § 180 lg 3 kohaselt kompromiss sõlmitud, kui selle poolt hääletab vähemalt pool kohalviibivatest võlausaldajatest, kelle nõuded moodustavad vähemalt 2/3 kõigi nõuete summast. Tulenevalt töö piiratud mahust kohtuliku kompromissi sõlmimist ja kinnitamist käesolevas töös põhjalikumalt ei käsitleta.

Arvestades võimalusi, mida võlgnik saab oma makseraskuste lahendamiseks läbi kohtumenetluse kasutada, on põhjendatud küsida, millest lähtuvalt tuleks teha otsus võlgade ümberkujundamise või nendest vabastamine menetluse kasuks?

Võlgade ümberkujundamise menetlus on oma loomu poolest mõeldud ausale ja aktiivsele võlgnikule, kelle tahe on oma võlgu võlausaldajatele tasuda, ainult et võlausaldajaga kokkulepitud mahus ta seda teha ei suuda. Võlgade ümberkujundamise menetlus eeldab võlgniku enda initsiatiivi, mis seisneb selles, et võlgnik peab ise suutma pakkuda välja lahenduse oma võlgade tasumiseks. Võlgade ümberkujundamine on võimalik vaid siis, kui võlgnikul on võlgade tasumiseks olemas vähemalt mingisugunegi sissetulek või vara ja huvi vältida pankrotimenetlust.

Füüsilisest isikust võlgniku soov vältida pankrotimenetlust tuleneb eelkõige õigusvälistest asjaoludest, soovist täita oma kohustusi ausamal viisil. Pankrotimenetlus kahjustab isiku mainet rohkem kui võlgade ümberkujundamise menetlus, kuna pankrotimenetlusega kaasneb

suurem kontroll ja avalikustamise.⁶² Lisaks kehtib füüsilisest isikust võlgniku suhtes pankroti väljakuulutamisesest kuni pankrotimenetluse lõpetamiseni ärikeeld. Ka ühiskondlik hinnang mõjutab füüsilise isiku käitumist ja valikuid.

Võlgade ümberkujundamise menetlus ja pankrotimenetlus erinevad füüsilisest isikust võlgniku seisukohalt eelkõige selle poolest, et võlgade ümberkujundamine on võlgniku jaoks soodsam. Pankroti väljakuulutamise tagajärjel moodustub PankrS § 35 lg 1 kohaselt võlgniku varast pankrotivara ning füüsilisest isikust võlgnik kaotab õiguse teha tehinguid seoses pankrotivaraga. Erinevalt pankrotimenetlusest ei toimu võlgade ümberkujundamise menetluse raames võlgniku kogu vara realiseerimist. Võlgniku vara realiseerimist nõutakse vaid sellises ulatuses, mida saab võlgnikult mõistlikult eeldada.

Kui aga füüsilisest isikust võlgnik on olukorras, kus tal puudub nähtav perspektiiv võlgade vähemalt mingiski mõistlikus osas tasumiseks, võimaldab tema maksejõuetust lahendada pankroti väljakuulutamine ja pankrotimenetluse järgne kohustustest vabastamise menetlus. Kohustustest vabastamise menetluses pankrotimenetluses rahuldamata jäänud kohustuste täitmiseks maksekava ei koostata. Selleks, et kohustustest vabaneda, peab võlgnik käituma ausalt ja täitma oma kohustusi, milleks on eelkõige tööl käimine või selle otsimine. Seega erinevalt võlgade ümberkujundamise menetlusest võib kohus võlgniku, kes on olnud aus ja täitnud enda kohustusi, kohustustest vabastada ka siis, kui võlgnik ei ole suutnud 5-7 aasta jooksul võlausaldajate nõudeid mitte mingiski osas rahuldada. Kohus võib võlgniku kohustustest vabastada ka kolme aasta möödumisel menetluse algatamisest, kuid siis peab võlgnik lisaks oma kohustuste nõuetekohasele täitmisele olema rahuldanud ka võlausaldajate nõudeid arvestatavas ulatuses.

Kõik füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamise menetlused sisaldavad harivat eesmärki. Võlgnik õpib läbi maksegraafiku koostamise ja selle täitmise. Võla tagasimaksmise kaudu võtab võlgnik vastutuse enda võlgade, kasvõi osalise, tagasimaksmise eest. J. Braucher on seisukohal, et Ameerika Ühendriikidele iseloomuliku värskel alguse võimaldamine või tingimusteta võlgadest vabastamine ei õpeta võlgnikku nii palju kui võlgade

---

⁶² Vt ka D.M. Skene, A. Walters. *Consuming Passions: Benchmarking Consumer Bankruptcy Law Systems*. P.J. Omar (toim). *International Insolvency Law. Themes and Perspectives. Market and the Law*. Ashgate, England, 2008. Lk 162.

ümberkujundamine, kuigi võlgnikud võivad tingimusteta võlgadest vabastamise menetluse käigus õppida muuhulgas uute võlgade tekkimise vältimist.⁶³

Võrreldes võlgade ümberkujundamise menetlust ja kohustustest vabastamise menetlust võlausaldaja seisukohalt, saaks asuda seisukohale, et kasulikum menetluse viis on võlgade ümberkujundamise menetlus. Eelduslikult peaksid võlausaldaja nõuded saama võlgade ümberkujundamise menetluses täidetud suuremas ulatuses kui pankrotimenetluses ja sellele järgnevas kohustustest vabastamise menetluses. Kas see ka praktikas tööle vastab, on raske vastata, kuna praegusel hetkel veel puudub statistika, kui suures ulatuses võlausaldajate nõuded ühes või teises menetluses lõppkokkuvõttes rahuldatakse.

Kuigi võlgadest vabastamine on paljudes riikides võimalik, siis empiirilised uuringud näitavad, et väga vähesed saavad võlavabastust. Seda eelkõige sellepärast, et väga väike protsent võlgnikke taotleb võlgadest vabastamise menetlust.⁶⁴ Sellepärast peab autor siinkohal oluliseks analüüsida ka võlgniku olukorda siis, kui ta võlgadest vabastamise menetluse avaldust ei esita või kohus seda teatud põhjustel ei algata.

Võlgniku suhtes algatatud pankrotimenetluse lõpetamisel teeb kohus PankrS § 168 kohaselt määruse, mis on pankrotimenetluses tunnustatud⁶⁵ kuid rahuldamata jäänud nõuete osas täitedokumentiks. Lisaks saavad võlausaldajad pärast pankrotimenetlust esitada võlgniku vastu PankrS § 167 lg 1 kohaselt ka neid nõudeid, mis jäid pankrotimenetluses esitamata või neid, mis küll esitati, kuid millele võlgnik vastu vaidles või löike 4 kohaselt nõudeid, mis tekkisid pankrotimenetluse ajal.

Vastavalt TsÜS § 157 lg 3 on pankrotimenetluses tunnustatud nõude aegumistähtaeg kümme aastat pankrotimenetluse lõppemisest. TsÜS § 159 lõike 1 kohaselt aegumine katkeb ja algab uuesti täitedokumendi täitmiseks esitamisega. Lõige 2 täpsustab, et aegumist ei loeta katkenuks, kui täitedokumenti ei võeta täitmiseks või kui täitedokument võetakse enne täitetoimingut tagasi või kui tehtud täitetoiming tühistatakse. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse kommentaaride kohaselt on sõnad “enne täitetoimingut” aegumise katkemise kontekstis eksitavad ja need tuleks sätte tõlgendamisel jätta olulise tähelepanuta. Seega ei jää aegumine katkenuks, kui kohtutäitur jõuab võlgniku vara arestida enne sissenõudja avalduse alusel

⁶³ J. Braucher. Debtor Education in Bankruptcy: The Perspective of Interest Analysis. J. Niemi-Kiesiläinen, jt (toim). Consumer bankruptcy in global perspective. Hart Publishing, 2003. Lk 320.

⁶⁴ R. Efrat. Global Trends in Personal Bankruptcy. The American Bankruptcy Law Journal. Winter 2002. Lk 12

⁶⁵ Nende tunnustatud nõuete osas, millele võlgnik esitas hiljemalt nõuete kaitsmise koosolekul vastuväite PankrS § 104 kohaselt, ei ole pankrotimenetlust lõpetav määrus täitedokumentiks PankrS § 168 tähenduses.

menetluse lõpetamist. Kuigi vahepealne aegumine langeb tagasiulatuvalt ära, võib sissenõudja esitada täitedokumendi ka sel juhul täitemenetluse seadustiku⁶⁶ (edaspidi TMS) § 49 lg 2 kohaselt kohtutäiturile uuesti. Aegumine katkeb sellisel juhul uue avalduse esitamisest, eeldusel et nõue ei ole vahepeal aegunud.⁶⁷ Seega võlgnik, kes ei taotlenud kohustustest vabastamise menetlust või see jäeti algatamata, ei vabane tema vastu esitatavatest nõuetest enne, kui need on aegunud, milleks võib sõltuvalt nõudest kuluda maksimaalselt 20 aastat.

---

⁶⁶ Täitemenetluse seadustik. RT I 2005, 27, 198; RT I, 31.12.2012, 15.

⁶⁷ P. Varul, jt (koost). Tsüs. Komm vlj. Lk 506.

2. Füüsilisest isikust võlgniku võlgade ümberkujundamise menetlus

2.1. Võlgade ümberkujundamise menetluse algatamine

2.1.1. Menetluse algatamise eeldused

Võlgade ümberkujundamise menetluse algatamiseks peavad olema täidetud VÕVS-is ja tsiviilkohtumenetluse seadustikus⁶⁸ (edaspidi TsMS) sätestatud nõuded. Kohus peab võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmise otsustamisel kontrollima, kas tegemist on õigustatud subjektiga, kas isik on makseraskustes, kas avaldus vastab TsMS-is ja VÕVS-is esitatud nõuetele ning kas füüsilisest isikust võlgnik on täitnud avalduse menetlusse võtmiseks vajalikke muid kohustusi.

Võlgade ümberkujundamise avalduse esitajaks võib VÕVS § 1 lg 1 ja § 4 lg 1 kohaselt olla nii füüsiline isik kui ka füüsilisest isikust ettevõtja⁶⁹. Võlgade ümberkujundamist taotleva võlgniku elukoht peab VÕVS § 4 lg 2 kohaselt olema Eestis ja seda olnud vähemalt kahe aasta jooksul enne võlgade ümberkujundamise avalduse esitamist.

Seadusandja on sätestanud kumulatiivsed nõuded, mis tähendab, et elukoha eeldus on täidetud, kui isiku elukoht on avalduse esitamise ajal Eestis ning see oli ka kahe aasta jooksul enne avalduse esitamist. VÕVS-i eelnõu seletuskirja kohaselt peab kaheaastane tähtaeg olema katkematu.⁷⁰ Isiku elukohta määratakse TsÜS § 14 lõike 1 kohaselt ning selle järgi on isiku elukoht seal, kus isik tegelikult alaliselt või peamiselt elab. TsÜS § 14 lõike 2 kohaselt võib isiku elukoht olla üheaegselt ka mitmes kohas. Inimesel on elukoht mitmes kohas, kui ei saa määrata, et isik elaks alaliselt või peamiselt ühes kohas. TsÜS § 14 lg 2 tähenduses võib mitu elukohta olla ka isikul, kes on ajutiselt või määramata ajaks läinud välismaale tööle ja viibib küll enamiku ajast Eestist ära, kuid kellel on Eestis kodu, kus elavad tema teised perekonnaliikmed. Kui isikul on mitu elukohta, siis igal elukohal on sama tähendus nagu elukohal, mis on ainuke.⁷¹

Seega TsÜS § 14 sätestatud elukoha mõistest lähtuvalt tekib küsimus nende isikute elukoha määratlemise kui võlgade ümberkujundamise menetluse eelduse osas, kes on samuti läinud

---

⁶⁸ Tsiviilkohtumenetluse seadustik. RT I 2005, 26, 197; RT I, 05.04.2013, 5.

⁶⁹ Käesoleva töö raames füüsilisest isikust ettevõtjale omaseid erisusi ei käsitleta.

⁷⁰ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 17.

⁷¹ P. Varul, jt (koost). Tsüs. Komm vlj Lk 62-63.

ajutiselt või määramata ajaks välismaale tööle, kuid kellel ei jäänud Eestisse neist sõltumatutel asjaoludel kodu ega perekonda. Näiteks (üli)kooli värskest lõpetanud noored ja vallalised, kelle elukohaks ei saaks määrata enam vanemate kodu. Kas nende puhul peame me lugema elukohaks välismaad ja nende naasmisel Eestisse peavad nad makseraskustesse sattumisel kõigepealt ootama, et täituks kaheaastane tähtaeg?

Lähtudes TsÜS § 14 lg 3 sätestatust, on elukoha muutumisel olulised kaks asja. Esiteks faktiline situatsioon, mis tähendab, et isik asub elama alaliselt või peamiselt mujale kohast, kus ta varem elas. Teiseks aga elukoha muutmise tahe, mis võib väljenduda näiteks selle kaudu, et isik lõpetab Eestis üürilepingu või müüb endise eluaseme maha ning muretseb endale uues kohas teise eluaseme.⁷² Arvestades elukoha muutmise eeldusi, võib osade välismaal töötavate isikute elukohaks pidadagi välismaad, kuigi neil puudus elukoha muutmise tegelik tahe. Inimesed lähevad välismaale tööle eelkõige parema sissetuleku pärast, mistõttu on põhjendatud, et perekonna puudumisel öeldakse üürileping enne välismaale tööle minekut ülesse ja kohapeal üüritakse uus. Selline käitumine ei pruugi tähenda aga koheselt isiku tahet asuda välismaale elama. Eeltoodust selgub, et perekonna ja eluaseme omamine Eestis, välismaal töötamise ajal, võib võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmisel osutada väga oluliseks.

Kaheaastane tähtaeg on sätestatud eelkõige võlavabasturismi piiramiseks.⁷³ T. Hoffmann on seisukohal, et isiku koduriik peaks säilitama õiguse viia läbi maksejõuetusmenetlust ka isiku suhtes, kes muutis oma huvide keset (elukohta) teise EL liikmesriiki.⁷⁴ Kuigi T. Hoffmann käsitleb koduriigi pädevust maksejõuetusaja menetlemisel, leiab autor, et siit omakorda võiks teha järelduse, et võlgnikul on õigus ja peaks olema alati ka võimalus oma koduriigis maksejõuetusmenetluses abi saada. Võlavabasturismi tuleb piirata, kuid sätestatavad piirangud ei tohiks takistada nende isikute ligipääsu menetlusele, kes ei soovi kasutada seda võlavabasturismi eesmärgil. Seega näiteks nende isikute suhtes, kes on otsustanud käia tööl välismaal ja kelle elukohaks me saaksime TsÜS § 14 lg 3 kohaselt lugeda välismaad, ei tohiks nende naasmisel Eestisse kaheaastast Eestis elamise nõuet võlgade ümberkujundamise menetluse algatamisel kohustuslikuks pidada.

---

⁷² Samas. Lk 63.

⁷³ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 16

⁷⁴ T. Hoffmann. The Phenomenon of “Consumer Insolvency Tourism” and its Challenges to European Legislation, lk 471. Journal of Consumer Policy (2012). Lk 471.

Soome seaduse § 2 lg 1 sätestab, et võlgade ümberkujundamine on tagatud vaid neile, kelle elukoht on Soomes. Seadus ei täpsusta, kui kaua füüsiline isik peab Soomes elanud olema. Rootsis võimaldatakse võlgade ümberkujundamist Rootsi seaduse § 4 kohaselt füüsilisele isikule, kelle alaline elukoht on Rootsis. Sealhulgas eeldatakse, et Rootsi rahvastikuregistrisse kantud isiku elukoht on Rootsis. Läti seaduse § 127 lg 1 kohaselt saab maksejõuetusmenetluse algatamise avalduse esitada füüsiline isik, kes on olnud Lätis maksumaksja vähemalt viimased kuus kuud.

Selleks, et kohus võtaks võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse, peab isik olema makseraskustes. VÕVS § 1 lg 2 kohaselt loetakse võlgnik makseraskustes olevaks, kui ta ei suuda või tõenäoliselt ei suuda täita oma kohustusi nende sissenõutavaks muutumise ajal.

VÕVS ei täpsusta, mida makseraskus endast täpselt kujutama peab ning selle täpsemad kriteeriumid on jäetud kohtupraktika määrata. VÕVS eelnõu seletuskirja kohaselt peaks võlgade ümberkujundamise menetlus olema avatud nii neile isikutele, kelle makseraskused on käes, kui neile, kellel need tõenäoliselt ees seisavad. Samuti peaks võlgade ümberkujundamise menetlus olema avatud ka juba maksejõuetuks muutunud isikute jaoks, kelle maksejõuetust on võimalik selle menetluse kaudu vältida.⁷⁵

Tulenevalt Skandinaavia riikide võlgade ümberkujundamise menetluse eripärast võimaldatakse nt Rootsi seaduse § 4 lg 1 kohaselt võlgade ümberkujundamise menetlust isikule, kes on maksejõuetu või sattunud sellistesse võlgadesse, mida ta eeldatavasti ettenähtava aja jooksul tasuda ei suuda. Soome seaduse § 1 kohaselt võimaldatakse võlgade ümberkujundamist maksejõuetule isikule. Soome seaduse § 3 p 3 täpsustab, et maksejõuetus ei ole võlgniku ajutine võimetus oma võlgasid tasuda. Läti maksejõuetusmenetlus koosneb Läti seaduse § 128 lg 3 kohaselt pankrotimenetlusest ja sellele järgnevast kohustustest vabastamise menetlusest. Läti seaduse § 129 lg 1 sätestab erinevalt teiste riikide seadustest võlgniku makseraskuste hindamiseks järgmised kriteeriumid. Võlgnik saab maksejõuetusmenetluse algatamist taotleda alles siis, kui sissenõutavaks muutunud nõuete kogusumma ületab LVL 5000 (ehk 7 142.86 EUR) või kui ühe aasta jooksul sissenõutavaks muutuvate nõuete kogusumma ületab kokku LVL 10 000 (ehk 14 285.71 EUR). Ameerika Ühendriikides on alates 2005. aastast võlgniku maksevõime hindamiseks kasutusel nn sissetulekutest. Selle alusel määratakse, kas võlgnik saab esitada avalduse otse

---

⁷⁵ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 16

likvideerimismenetluse Ameerika Ühendriikide Pankrotikoodeksi peatükk 7 alusel või peab esmalt läbima võlakorraldusmenetluse peatükk 13 alusel.⁷⁶

Küsimus, kas isiku võimalik sissetulek on piisav, et katta võlausaldajate nõudeid, sõltub eelkõige võlgniku eluviisist ja sellest, kuidas ta otsustab enda sissetulekut ja ressursse kasutada.⁷⁷ Seega maksejõuetuse hindamine kuulub kohtule ning füüsilisest isikust võlgnik, kes soovib abi võlgade ümberkujundamise menetlusest, peab suutma tõendada, et ta on makseraskustes.

Võlgade ümberkujundamise avaldus peab vastama TsMS-is ja VÕVS-is esitatud nõuetele. Andmed, mis on vajalikud hindamiseks, kas menetlus algatada või mitte, on sätestatud VÕVS §-s 10 lõikes 2. Lisaks avaldusele tuleb kohtule esitada ka VÕVS § 11 lg 1 sätestatud andmeid sisaldav võlgade ümberkujundamiskava ja VÕVS § 12 nimetatud muud lisad nagu vara- ja võlanimekiri. VÕVS-iga sätestatud andmete esitamise eesmärk on veenda kohut, et taotletaval menetlusel on perspektiivi.⁷⁸

Eesti õiguskord ei näe ette kohustuslikku võlanõustamist ega nõustaja määramist, et viimane aitaks füüsilisest isikust võlgnikku võlgade ümberkujundamise menetluse avalduse ja muude lisade (va ümberkujundamiskava) koostamisel. Isiku olukorra kergendamiseks on VÕVS § 13 lg 1 kohaselt kehtestatud justiitsministri määrusega võlgade ümberkujundamise avalduse, varanimekirja, võlanimekirja ja ümberkujundamiskava vormid, mille kasutamine on tehtud võlgnikule kohustuslikuks. VÕVS § 13 lg 1 nimetatud vormid peavad olema igapäev vabalt ja tasuta kättesaadavad Justiitsministeeriumi veebilehel ning igas kohtus. Adekvaatsete tüüpvormide vahendusel peaks keskmine võlgnik suutma võlgade ümberkujundamise avalduse koostada professionaalse õigusnõustaja abita.⁷⁹

Kohtute praktika näitab, et suur osa võlgade ümberkujundamise avaldusi ei ole menetluse võetud eelkõige sellepärast, et võlgnikud ei ole suutnud esitada nõuetele vastavaid avaldusi ja kohtu poolt antud täiendava tähtaja jooksul pole neid kõrvaldatud.⁸⁰ Autor leiab, et võlgade ümberkujundamise menetlus on paljudele abivajajatele siiski kättesaamatu, kuna neil

⁷⁶ S. Viimsalu. The Over-Indebtedness Regulatory System in the Light of the Changing Economic Landscape. *Juridica International* XVII/2010, lk 221.

⁷⁷ J. Kilborn. Expert Recommendations and the Evolution of European Best Practices for the Treatment of Overindebtedness, 1984-2010. 2010, lk 29. Arvutivõrgus kättesaadav: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1663108 (05.05.2013)

⁷⁸ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 18.

⁷⁹ Samas. Lk 19

⁸⁰ Vt nt VMKm 2-11-38844, VKMm 2-11-35363, TMKm 2-11-46764,

puuduvad vajalikud teadmised avalduse koostamiseks ning piisavad rahalised vahendid, et selleks vastavate teadmistega isiku abi kasutada.

Ümberkujundamiskava koostamise nõue eeldab võlgniku aktiivsust ning seda, et ta suudab ise pakkuda välja reaalselt täidetava kava. Võlgnik peab kirjeldama kuidas ja mille arvelt ta suudab ning kavatseb oma kohustusi ümberkujundamiskavas näidatud määras täita ja et lõpptulemusena oleks võlgade ümberkujundamine võlausaldajatele tema pankrotist kasulikum. VÕVS § 11 lõike 3 kohaselt ei pea võlgnik võlgade ümberkujundamiskava võlgade ümberkujundamise avaldusele lisama, kui ta taotleb selle koostamist nõustaja kaasabil. Rootsi seaduse § 11 kohaselt võlgnik ümberkujundamiskava esitama ei pea, see koostatakse Rootsi seaduse § 19 kohaselt täitevameti ja võlgniku poolt pärast menetluse algatamist ja vajalike andmete kogumist. Soome seaduse § 23 ja § 64 kohaselt koostatakse maksekava kas võlgniku või usaldusisiku poolt.

VÕVS § 10 lg 1 kohaselt kohustub võlgnik enne võlgade ümberkujundamise avalduse esitamist kohtule astuma ka vajalikke samme, et saavutada võla ümberkujundamine kohtuväliselt. Nimetatud kohustust analüüsib autor põhjalikumalt käesoleva töö alapunktis 2.1.2.

Kuigi VÕVS ei näe ette kohustusliku võlanõustamise läbimist enne võlgade ümberkujundamise avalduse esitamist või menetluse ajal, peab autor selle käsitlemist kui võimaliku võlgade ümberkujundamise menetluse eeldusena siinkohal siiski oluliseks. Kui Eestis hetkel puudub üleriigiliselt toimiv võlanõustamisteenus, siis arvestades teiste riikide praktikat, tuleb nentida, et Euroopas on kohustusliku võlanõustamise olemasolu tavaline ja võlgadest vabastamise menetluse oluline element.

Võlanõustaja kaasamine füüsilisest isikust võlgniku makseraskuste lahendamisesse on tähtis eelkõige võlgniku jaoks. Võlanõustaja, tutvudes võlgniku majandusliku olukorraga ja arvestades võlgniku kohustusi, oskab välja pakkuda ka perspektiivikaid võlgniku makseraskuste ületamise variante. Arvestades võlgade ümberkujundamise menetluse hariduslikku eesmärki, saab võlanõustaja võlgnikku nõustada ning õpetada rahaga ümber käima, mis on vajalik ümberkujundamiskava edukaks täitmiseks.

Kui jätta võlgade ümberkujundamise eeldusena kehtima võlausaldajatega kohtuvälise lahenduse otsimise kohustuse, siis võiks olla mõistlik nõuda võlausaldaja arvamust

kohtuväliste läbirääkimiste nurjumise kohta, mis on ümberkujundamise menetlusse pääsemise eelduseks mitmeski Euroopa riigis.⁸¹ Võlanõustaja poolt tehtud töö aitab kohtul hinnata paremini menetluse perspektiivikust ning vähendab kohtute töökoormust. Füüsilise isiku makseraskused vajavad individuaalset lähenemist, mida kohtunik või kohtu konsultandid reeglina võimaldada ei suuda.

INSOL Raporti kohaselt peaks võlgniku ligipääs olema menetlusele võimalikult lihtne ja juurdepääsu ei tohiks takistada keerulised formaalsused ega ülemäärased menetluse kulud.⁸² Võttes arvesse kõiki neid andmeid ja vorme, mida füüsilisest isikust võlgnik peab suutma ise kokku panna ja kohtule esitada, võib seda nõuet pidada võlgniku seisukohalt üheks menetlusele ligipääsu takistavaks asjaoluks. Kui võlanõustamisteenus oleks üle Eesti kõigile kättesaadav, oleks formaalsete vormide ja nõuete range täitmine ka põhjendatud. Arvestades seda, kui raske on makseraskustesse sattunudel nii majanduslikus kui emotsionaalses mõttes ja võlanõustajate rolli kohtueelsete läbirääkimiste pidamisel ning võlgniku olukorra väljaselgitamisel (vt täpsemalt 1.2.2.), on võlanõustamise kättesaadavus võlgade ümberkujundamise menetluse eesmärkide ja võlgniku huvidest lähtuvalt oluline.

2.1.2. Menetluse algatamisest keeldumise alused

VÕVS § 17 sätestab võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmisest keeldumise alused. Lõikes 1 on nimetatud avalduse menetlusse võtmisest keeldumise absoluutsed alused ja lõige 2 nimetab täiendavad alused, mille esinemise korral võib (kuid ei pea) kohus keelduda menetlust algatamast. Absoluutseteks alusteks on võlgniku pankroti väljakuulutamise, võlgade ümberkujundamise avalduse või pankrotimenetluses võlgadest vabastamise avalduse rahuldamine viimase kümne aasta jooksul enne avalduse esitamist, võlgniku makseraskuse puudumine või ületatavus, samuti avalduse ja selle lisade mittevastavus seaduse nõuetele, muuhulgas kui võlgnikul on tasumata riigilõiv.

VÕVS § 17 lg 2 nimetatud täiendavad alused, mille esinemise korral on kohtul õigus otsustada, kas ta algatab menetluse või ei algata, võib jagada järgmiselt: võlgade ümberkujundamise menetlus ei oleks eeldatavalt tulemuslik (menetluse kaudu ei suuda võlgnik ilmselgelt oma makseraskusi ületada), võlgnik ei ole astunud vajalikke samme, et saavutada võlgade ümberkujundamine kohtuväliselt, võlgnik ei ole täitnud andmete esitamisel

---

⁸¹ U. Reifner., jt (koost). Lk 266.

⁸² INSOL International. Consumer Debt Report II. Lk 16.

aususe kohustust (on esitanud valeandmeid), võlgnik keeldub esitatud andmeid vandega kinnitامast, on toime pannud kuriteo või on tahtlikult teinud võlausaldajaid kahjustavaid tehinguid.

Füüsilisest isikust võlgniku võlgade ümberkujundamise menetlusele kohaldatakse VÕVS § 5 kohaselt TsMS-is hagita menetluse kohta sätestatud, kui VÕVS-ist ei tulene, et need lahendatakse hagimenetluses. TsMS § 5 lg 3 kohaselt selgitab hagita asjas kohus ka ise asjaolusid ja kogub selleks vajalikke tõendeid. Lisaks ei ole kohus TsMS § 477 lg 5 kohaselt seotud menetlusosaliste esitatud taotluste, asjaolude ega nende hinnanguga asjaoludele, kui seadusest ei tulene teisiti. TsMS § 477 lg 7 kohaselt peab kohus kontrollima avalduse vastavust seadusele ja avalduse tõendatust ka juhul, kui avalduse kohta ei ole esitatud vastuväiteid. Vajaduse korral nõuab kohus avaldajalt tõendite esitamist või kogub neid omal algatusel. Seega hagita menetlusele on omane uurimispõhimõte, mille eesmärgiks on tagada, et asja lahendamiseks olulised asjaolud ei jääks välja selgitamata ainuüksi selle tõttu, et menetlusosaline ei osanud ette näha vajadust esitada täiendavaid tõendeid.⁸³

VÕVS § 17 loomisel oli eeskujuks juba 2004 aastal jõustunud PankrS § 171 lg 2, mis sätestab eeldused, mille olemasolul kohus kohustustest vabastamise menetlust ei algata. Sellepärast on võimalik täheldada ka teatud sarnasust ja olemasolevad erinevused on tingid eelkõige menetluste eripäradest. INSOL Raporti kohaselt peaksid menetlusse pääsemise piirangud olema võimalikult väikesed, kuid näiteks petturlik käitumine peaks olema üheks keeldumise aluseks.⁸⁴ Avalduse menetlusse võtmise keeldumise aluste sätestamise eesmärk on tagada, et füüsilisest isikust võlgnikule ei tunduks menetlusse pääsemine lihtne ja et võlgnik ei tekitaks endale võlgasid teadmiseга, et ta võib neid täita väiksemas ulatuses või üldse neist vabaks saada. Võlgade ümberkujundamise menetluse eesmärk on õpetada makseraskustesse sattunud isikut ja asetada ta tagasi olukorda, kus ta suudab oma kohustusi kontrolli all hoida.⁸⁵ Vastasel juhul jääks täitamata üks võlgade ümberkujundamise eesmärk, milleks on võlgnikule õppetunni andmine ja et ta enam sarnasesse olukorda ei satuks.⁸⁶

VÕVS § 17 lg 1 p 2 kohaselt peab kohus võlgniku avalduse menetlusse võtmisest keelduma, kui kohus on viimase kümne aasta jooksul enne avalduse esitamist rahuldanud võlgniku võlgade ümberkujundamise või pankrotimenetluses võlgadest vabastamise avalduse. Kas

---

⁸³ RKTkm 3-2-1-46-13 p 13.

⁸⁴ INSOL International. Consumer Debt Report II. Lk 21.

⁸⁵ U. Reifner., jt (koost). Lk 361

⁸⁶ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 20.

selline piirang on põhjendatud ja vajalik? Mitu korda tuleks inimesele tema elu jooksul võlgade ümberkujundamise menetlusse pääsemist võimaldada? Skandinaavia riikide regulatsioonid mitmekordset ligipääsu võlgade ümberkujundamise menetlusele ei võimalda. Norra seaduse § 1-3 kohaselt võimaldatakse isikule võlgade ümberkujundamist vaid ühe korra tema elu jooksul. Ka Soome seaduse § 10 p 10 ja Rootsi seaduse § 6 kohaselt ei võimaldata erandlike tingimuste puudumisel füüsilisele isikule võlgade ümberkujundamist, kui talle on varem seda juba võimaldatud.

Arvestades võlgade ümberkujundamise menetluse eesmärke nagu füüsilisest isikust võlgniku makseraskuste ületamine, harimine, taasintegreerimine ühiskonda ja pankrotimenetluse vältimine, tuleb asuda seisukohale, et võlgade ümberkujundamise võimaluse kasutamine ei tohiks piirduda ühe korraga. Vastasel juhul võib tekkida oht, et inimesed hakkavad võlgade ümberkujundamise menetlust vältima ja edasi lükkama, kuna kardavad seda ainukest korda ära kasutada. Tegelikult tähendab see aga seda, et ühel hetkel muutub isik niivõrd maksejõuetuks, et võimalikuks lahenduseks oleks vaid pankrotimenetlus. Võlgade ümberkujundamise menetluse läbimine ei ole võlgnikule kindlasti kerge ja kümneaastane tähtaeg on piisavalt pikk, mille jooksul peab isik suutma oma kohustustega ise toime tulema. Lisaks on makseraskuste tekkimise põhjused väga erinevad ja sageli ei ole võimalik neid isikule ka ette heita. Seda näiteks haigestumise, töökaotuse, lahutamise või elukaaslase surma korral.

Menetluslikult teeb kohus otsuse võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmise või sellest keeldumise osas pärast seda, kui ta on vajaduse korral VÕVS § 15 lg 1 kohaselt kuulunud ära võlgniku või tema võlausaldajate arvamuse. Ülekuulamise vajaduse otsustab asja lahendav kohtunik või kohtunikuabi (VÕVS § 6 lg 1, 2, 3). Tartu Ringkonnakohus asus enda otsuse nr 2-11-26290⁸⁷ punktis 12 seisukohale, et võlausaldajate arvamuse küsimine VÕVS § 15 lg 1 kohaselt on kohtu õigus, mitte kohustus. Võlausaldajate paljususe korral peaks kohus kaaluma, kas võlausaldajate ärakuulamine on selles menetlusetapis ilmingimata vajalik või põhjustab see üksnes menetluses asjatut viivitust. VÕVS § 15 lg 3 kohaselt peab kohus avalduse menetlusse võtmise otsustama seitsme päeva jooksul nõuetekohase avalduse saamisest, võlgniku vande andmisest ja võlgniku või võlausaldaja ülekuulamisest või muu VÕVS § 15 lg 1 nimetatud teabe saamisest. Võlgniku huvidest lähtuvalt tekitab eeltoodust tulenevalt küsitavusi kohtule antud õigus jätta võlgade ümberkujundamise avaldus menetlusse võtmata VÕVS § 17 lg 2 p 1 kohaselt, kui võlgniku pakutud ümberkujundamiskava

---

⁸⁷ TrtRnKm 2-11-26290, p 12.

kinnitamine on ebatõenäoline. Kuna avalduse menetlusse võtmise otsustamise staadiumis ei pruugi kohtunik olla võlausaldajatega suhelnud ega tea võlausaldajate seisukohta võlgade ümberkujundamiskava suhtes ning VÕVS § 22 lg 1 sätestab kohtu õiguse anda võlgnikule võimaluse oma ümberkujundamiskava enne võlausaldajatele saatmist muuta, ei tohiks võlgniku huvidest lähtuvalt olla kohtul õigus näiteks võlausaldajate seisukohta teadmata võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmisest keelduda.

VÕVS § 17 lg 2 p 2 annab kohtule võimaluse võlgniku ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmisest keelduda, kui võlgnik ei ole enne võlgade ümberkujundamise avalduse kohtusse esitamist astunud vajalikke samme, et saavutada võla ümberkujundamine kohtuväliselt (VÕVS § 10 lg 1). Võlgnik peab pingutama enne menetlusse saamist ning kohtuväliste läbirääkimiste nõue võlgade ümberkujundamise menetlusse pääsemise eeldusena peaks oma eesmärgi poolest soodustama kohtuväliste kokkulepete saavutamist.⁸⁸ See on ka põhjuseks, mis paljud riigid on sellise kohustuse võlgnikele menetlusse pääsemise eeldusena sätestanud. Norra seaduse § 1-3 kohaselt võimaldatakse isikule võlgade ümberkujundamise menetlusse ligipääs vaid siis, kui ta on teinud endast parima, et lahendada olukord kohtuväliselt. Soome seaduse § 11 kohaselt on võlgnikul samuti kohustus enne avalduse esitamist teha kindlaks, kas võlgniku olukorda on võimalik lahendada ka kohtuväliselt võlausaldajatega läbirääkimise teel.

Hindamaks vajalike sammude kohustuse asjakohasust ja vajalikkust, tuleb esmalt aru saada, mida VÕVS § 10 lg 1 sätestatud kohustus astuda vajalikke samme võlgniku jaoks tegelikult tähendab? Seaduses puuduvad kindlaks määratud kriteeriumid, mille alusel hinnata, kas võlgnik on või ei ole astunud vajalikke samme võlgade ümberkujundamiseks kohtuväliselt. VÕVS § 10 lg 2 p 2 kohaselt peab füüsilisest isikust võlgnik võlgade ümberkujundamise avalduses selgitama, kas ja mida on võlgnik teinud makseraskuste vältimiseks või kõrvaldamiseks. Kas piisab, kui füüsilisest isikust võlgnik saadab võlausaldajatele kirja, helistab või eeldab läbirääkimiste pidamine VÕVS § 10 lg 1 tähenduses kokkusaamisi ja nõupidamisi? VÕVS § 10 lg 1 sätestatud kohustuse tõlgendamine on jäetud kohtutele.

Tartu Ringkonnakohus asus enda otsuses nr 2-11-26290 punktis 7 seisukohale, et juhul kui võlgnik on juba kohtuväliselt pöördunud võlanõustaja poole, tuleb seda käsitleda vajaliku sammu astumisena võla ümberkujundamiseks kohtuväliselt VÕVS § 10 lg 1 tähenduses.⁸⁹

---

⁸⁸ J. Niemi- Kiesiläinen, A-S. Henrikson. Report on Legal Solutions. Lk 31

⁸⁹ TrtRnKm 2-11-26290.

Kui esineb vaid üks VÕVS § 17 lõikes 2 toodud alustest, tuleb kohtul enne avalduse menetluse võtmisest keeldumist väga põhjalikult kaaluda kõiki asjaolusid ning kahtluse korral eelistada võlgniku huve, s.o võtta avaldus menetluse. VÕVS § 10 lg 1 kohustuse täitmine ei eelda ka tingimata, et võlausaldajate paljususe korral peaks võlgnik enne avalduse kohtule esitamist olema eraldi suhelnud kõigi võlausaldajatega.⁹⁰ Arvestades VÕVS § 10 lg 1 sätestatud kohustuse eesmärki soodustada vabatahtlikke ja kohtuväliseid lahendusi, ei saa nõustuda tõlgendustega, justkui ainuüksi võlanõustaja poole pöördumine on mõistetav vajaliku sammu astumisena. Samuti ei saa nõustuda, justkui ühe võlausaldaja eelistamine teisele on VÕVS § 10 lg 1 tähenduses põhjendatud. Kohtute praktika on erinev ja see toob kaasa võlgnike ning võlausaldajate erineva kohtlemise ja huvide kahjustamise.

Autor on seisukohal, et kohustus astuda vajalikke samme peaks enda eesmärgist tulenevalt tähendama seda, et võlgnik astub võlausaldajatega läbirääkimistesse eesmärgiga saavutadagi kohtuväline kokkulepe. Selline tõlgendus toob omakorda kaasa teatud probleemid. Kui võlgnikul tuleks kohtule esitada ka võlausaldaja seisukoht võlgniku ettepanekule, annab see võlausaldajatele võimaluse takistada ja venitada võlgniku ligipääsu võlgade ümberkujundamise menetlusele. Käesoleva töö alapunktis 1.2.2. analüüsi põhjal saab asuda seisukohale, et võlgnikel reeglina puuduvad vajalikud teadmised ja oskused võlausaldajatega läbirääkimisi pidada ja ilma kõrvalise abita nad hakkama ei saa. Ka teiste riikide praktika kinnitab, et kohtuvälised kokkulepped on edukamad, kui võlgnikku abistab vastava oskuste ja teadmistega nõustaja.⁹¹ Kuna Eestis puudub üleriigiliselt tagatud võlanõustamisteenus ja võlanõustamise probleem seisneb võlgniku jaoks ka selle tasulisuses, muutub võlanõustamine mõne võlgniku jaoks võimatuks, kuna tal ei ole selleks piisavalt raha.⁹² See omakorda võib põhjendamatult takistada võlgniku ligipääsu võlgade ümberkujundamise menetlusele.

Erinevalt paljudest teistest riikides, on näiteks Rootsis kohustuslikust võlanõustamisest kui ka kohtueelsete läbirääkimise tingimusest loobutud. Seda eelkõige sellepärast, et nimetatud kohustused tekitasid viivitusi ajal kui võlgnikul oli kiire ja majanduslik olukord keeruline. Keskmiselt kulub võlanõustamise ja kohtueelsete läbirääkimiste kohustuse täitmisele võlgnikul 7 kuud. Selline kohustuste täitmisele kuluv aeg võiks tunduda isegi talutav, kui sellel oleks positiivne tulemus, kuid seda juhtus harva. Kohustuslike läbirääkimise pidamise muutis omakorda veelgi keerulisemaks tõsiasi, et võlgnikel ei olnud reeglina võlausaldajatele

---

⁹⁰ TrtRnKm 2-11-39165 p 9, TrtRnKm 2-11-26290 p 7.

⁹¹ J. Niemi- Kiesiläinen, A-S. Henrikson. Report on Legal Solutions, lk 31

⁹² E. Gruodyte, J. Kirsine. Lk 269.

midagi pakkuda.⁹³

Kohtuväliste läbirääkimiste pidamise kohustuse vastu räägib muuhulgas ka see, et võlausaldajatega kohtuvälise kokkuleppe saavutamine ei ole lihtne, kuna võlgade ümberkujundamise menetlus on võlausaldajate jaoks selgem ja ettearvatavam alternatiiv kohtuväliste kokkulepetele.⁹⁴ Seda võib põhjendada sellega, et sõltuvalt riigist, on võlgade ümberkujundamise menetluse raames võimalik ka võlgniku varade osaline realiseerimine ning selle arvelt võlausaldajate nõuete rahuldamine. Võlgnikul on menetluse kestel ka aruandluse kohustus, mis võimaldab võlausaldajale väiksema vaevaga võlgnikku kontrollida. Kohtu poolt kinnitatud kokkulepe annab võlausaldajatele kindlustunde ning tagab, et kui võlgnik enda kohustusi ei täida, saab algatada tema vastu täitemenetluse.⁹⁵ Hollandis toimus drastiline kohtuväliste kokkulepete langus pärast võlgade ümberkujundamise menetluse jõustamist 2004 aastal.⁹⁶ Kohtuvälised läbirääkimised kukuvad läbi ka sellepärast, et võlgnikud ei suuda pakkuda veenvamaid ja atraktiivsemaid tagasimaksekavasid, kui seda pakub võlgade ümberkujundamise menetlus.⁹⁷

Läbirääkimiste pidamise alustamine peaks näitama isiku heatahtlikkust ning soovi leida kohtuväline lahendus.⁹⁸ Kuna VÕVS § 10 lg 1 sätestatud vajalike sammude sisu on määratlemata ning Eestis ei ole kohustuslikku võlanõustamist tagatud, on käesoleva töö autor seisukohal, et VÕVS § 17 lg 2 p 2 sätestatud eeldus ei ole vajalik.

VÕVS § 17 lg 2 p 5 kohaselt võib jätta võlgade ümberkujundamise avalduse menetluse võtmata, kui võlgnik on mõistetud süüdi pankroti- või täitemenetlusalase kuriteo, maksualase kuriteo või karistusseadustiku §-des 380–381¹ nimetatud kuriteo toimepanemises ja karistusandmed ei ole karistusregistrist kustutatud. Nimetatud eelduse puhul jääb selgusetuks, miks see on sätestatud täiendava, mitte absoluutse avalduse menetluse võtmise alusena. VÕVS § 17 lg 2 p 5 nimetatud tingimuste täitumisel ei ole töö autori arvates kohtule otsustusõiguse andmise õigus põhjendatud ning avalduse menetluse võtmisest tuleks

---

⁹³ J. Kilborn. Out With the New, In With the Old: As Sweden Aggressively Streamlines Its Consumer Bankruptcy System, Have U.S. Reformers Fallen Off the Learning Curve? *American Bankruptcy Law Journal*, 2006, vol 80(4), lk 458.

⁹⁴ J. Kilborn. The Hidden Life of Consumer Bankruptcy Reform: Danger Signs for the New U.S. Law from Unexpected Parallels in the Netherlands. 2005. Lk 19. Arvutivõrgus kättesaadav: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=772705. (05.05.2013)

⁹⁵ T. Saarma. Principles of Debt Restructuring and Restrictions on Initiating Debt Restructuring Proceedings. 2013 (avaldamata, käsikiri autori käes)

⁹⁶ J. Kilborn. Still Chasing Chimeras but finally slaying Some Dragons In the Quest for Consumer Bankruptcy Reform. 2010. Lk 8. Arvutivõrgus kättesaadav: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1701212 (05.05.2013).

⁹⁷ Samas. Lk 8-9.

⁹⁸ T. Saarma. Principles of Debt Restructuring.

keelduda. Vastavalt Soome seaduse § 10 p 1 ja 2 ei lubata võlgnikku ümberkujundamismenetlusse, kui võlgniku võlg on tekkinud kurteo toimepanemise tagajärjel, või võlgnik on kahtlustatav kuriteo toimepanemises. Soome seaduse § 10 p 1 kohaselt ei hakata kaaluma võlgniku vastutuse ulatust, toime pandud kuriteo olemust, vigastatud osapoolte seisundit, sest võlgnik on kohustatud tasuma võlga, mis on tekkinud kuriteo tagajärjel.

Põhjendatud on küsida, miks ei ole takistatud sellise isiku pääsemine võlgade ümberkujundamise menetlusse, kes on toime pannud mõne varavastase süüteo? Esitatud küsimusele vastab autor käesoleva töö alapeatükis 2.3.

Soome ja Rootsi võlgade ümberkujundamist reguleerivad seadused näevad ette väga ranged piirangud menetlusse pääsemiseks. Võlgade ümberkujundamise menetlusele juurdepääsu võimaldamise otsustamisel hinnatakse lisaks võlgniku makseraskusele ka makseraskuste põhjuseid, võlgniku lojaalsust ja heausksust võlausaldajate suhtes.⁹⁹ Soomes keeldutakse menetluse algatamisest, kui võlad on tekkinud ebaõnnestunud spekulatiivsete investeeringute tõttu või võlgniku pahatahtlikust käitumisest eesmärgiga saada hiljem võlgadest vabastust. Käendamisest, ebaõnnestunud äritegevusest või eluaseme soetamiseks võetud suurest laenust tekkinud võlgade ümberkujundamist Soome seaduse § 10 p 7 alusel ei piirata.¹⁰⁰ J. Kilborn leiab, et üheks menetluse algatamise keeldumise põhjuseks võiks olla ka see, et võlgnik kulutab rohkem kui mõistliku osa oma sissetulekust elamiskuludele (eelkõige maja ja autod).¹⁰¹ Menetlusest keeldumise eelduste sätestamise eesmärk on takistada võlgade ümberkujundamise menetluse kuritarvitamist ning võlausaldajate huvide kahjustamist.

2.2. Võlausaldajate teavitamine ja nõude suuruse kindlaksmääramine

Võlausaldajate teavitamise kohustuse sätestavad VÕVS § 16 lg 2 ja § 22 lg 1. Pärast võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmist toimetab kohus avalduse koos ümberkujundamiskava ja muude lisadega viivitamata kätte ümberkujundamiskavas nimetatud võlausaldajatele, kelle nõuete ümberkujundamist taotletakse.

---

⁹⁹ Niemi, J. The Finnish Act on the Adjustment of the Debts of a Private Individual. 2010, lk 4-5. Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://www.helsinki.fi/oikeustiede/omasivu/niemi/news/Debt%20Adjustment%20Law%20in%20Finland%20Niemi%202010.pdf>. (05.05.2013)

¹⁰⁰ J. Niemi. The Finnish Act on the Adjustment of the Debts. 2010. Lk 4-5.

¹⁰¹ J. Kilborn. Expert Recommendations. Lk 29.

Tagamaks võlausaldajate huvide kaitse, antakse neile vähemalt kaks nädalat (kuid mitte rohkem kui neli nädalat) ümberkujundamiskava kättesaamisest aega kohtule seisukoha esitamiseks. Võlausaldaja, kes ei nõustu võlanimekirjas võlgniku esitatud andmetega, peab VÕVS § 23 lg 1 kohaselt teatama kohtule või kohtu määramisel nõustajale, mis osas ta nõudega ei nõustu, ja esitama neid asjaolusid tõendavad tõendid. Avalduse tähtpäevaks esitamata jätmisel loetakse, et võlausaldaja on nõude suurusega nõustunud.

Kuna võlgade ümberkujundamise menetluse algatamine on oluline nii isiku olemasolevatele võlausaldajatele, kelle nõuete ümberkujundamist võlgnik ei taotlenud, kui neile, kes tekivad ümberkujundamismenetluse ajal, on VÕVS § 16 lg 2 teise lausega ette nähtud avalduse menetlusse võtmise määrase avalikustamine ka väljaandes Ametlikud Teadaanded. Sarnaselt Eestile avaldatakse ka Rootsis võlgade ümberkujundamise teade avalikus väljaandes *Post-och Inrikes Tidningar* ja Norras Norwegian Gazette's. Erinevus väljendub aga selles, et Rootsi seaduse § 15 ja Norra seaduse § 3-2 kohaselt kutsutakse ülesse kõiki, kellel on võlgniku vastu nõue, oma nõuet esitama. Seega Norras ja Rootsis sarnaneb see võlausaldajate üleskutsele Eesti pankrotimenetluses (PankrS § 33). Ka Soome seaduse § 3 p 3 kohaselt hõlmab ümberkujundamiskava kõiki enne menetluse algust eksisteerinud nõudeid. Skandinaavia maades kasutusel olev võlgade ümberkujundamise menetluse raames on võimalik võlgadest vabastamine, mis Eestis on võimalik alles pärast pankrotimenetlust, ning see on ka põhjus, miks kõiki võlgniku nõudeid ümberkujundamise menetlusse kaasatakse.¹⁰²

Enne võlgade ümberkujundamiskava kinnitamist kohustub kohus VÕVS § 23 lg 4 kohaselt otsustama kohtule esitatud väidete ja tõendite alusel võlausaldaja põhi- ja kõrvalnõude suuruse ning tagatiste olemasolu hiljemalt ühe kuu jooksul võlausaldaja avalduse saamisest arvates. Vajaduse korral kuulab kohus eelnevalt ära võlgniku, puudutatud võlausaldaja ja nõustaja. Kuna Eestis on hagita menetluse raames kohtu võimalused nõude kehtivuse ja põhjendatuse hindamiseks paratamatult piiratud, võib kohus võlausaldaja nõude VÕVS § 23 lg 5 alusel võlgade ümberkujundamise menetlust täielikult või osaliselt välistada, jättes selle lahendamiseks hagimenetluses. Kohtu määrase peale, millega määratakse võlausaldaja nõude suurus, võib võlgnik VÕVS § 23 lg 7 kohaselt esitada määruskaebuse. Võlausaldajal seda õigust ei ole, kuid VÕVS § 31 lg 3 alusel saab ta võlgade ümberkujundamise menetluses kohtu poolt tunnustamata osas lasta oma nõuet tunnustada hagimenetluses. Kui nõude suuruse või kehtivuse osas on tehtud kohtulahend, võidakse selle alusel muuta ka

---

¹⁰² Rootsi seaduse § 7 kohaselt ei hõlma ümberkujundamiskava näiteks perekonnaõiguslikke, pandiga tagatud ega veel sissenõutavaks muutunud nõudeid.

ümberkujundamiskava VÕVS § 35 lg 1 kohaselt. Nendelt nõuetelt, mida võlgade ümberkujundamiskavaga ümber ei kujundata, arvestatakse VÕVS § 32 kohaselt viivist ja leppetrahvi alates võlgade ümberkujundamise avalduse menetlusse võtmisest esialgse õigussuhte järgi. Nõude alusel, mille osas ümberkujundamiskava ei kehti, võib VÕVS § 33 lg 1 alusel esitada ümberkujundamiskava kehtivuse ajal pankrotiavalduse. Võlausaldaja pankrotiavalduse aluseks olevate nõuete suurus peab PankrS § 15 lg 3 p 3 kohaselt olema füüsilise isiku puhul 1000 eurot (va juhul kui nimetatud nõuete suhtes on aasta jooksul enne pankrotiavalduse esitamist tulemusteta toimunud täitemenetlus). Pankrotiavalduse vaatab läbi ümberkujundamismenetlust läbi viiv kohtunik sama menetluse raames. Kui pankrotiavaldus on põhjendatud ja kohus kuulutab välja füüsilise isiku pankroti, siis VÕVS § 39 lg 1 kohaselt on see ümberkujundamiskava tühistamise aluseks.

Võlgade ümberkujundamise menetlus on loodud alternatiiviks pankrotimenetlusele, et anda võlgnikule kaitset võlausaldajate võlgade sissenõudmise eest ning vältida pankrotti.¹⁰³ Vältimaks ümberkujundamiskavaga hõlmamata võlausaldajate pankrotiavaldusi ja vähendamaks riske, et kinnitatud ümberkujundamiskava tühistatakse vaatamata võlgniku poolt ümberkujundamiskava nõuetekohasele täitmisele, oleks võlgnikul kasulik hõlmata ümberkujundamiskavaga kõiki tema vastu sissenõutavaks muutunud nõudeid. Kui võlgnikul tekivad menetluse ajal uued kohustused, siis need peab ta täitma vastavalt kokkulepitud tingimustele.¹⁰⁴ Autor nendib, et kõikide nõuete kaasamine ei saaks olla võlgniku kohustus, sest arvestades kestvuslepinguid ja nendest tulenevate kohustuste ümberkujundamise erisusi ja tagajärgi, võib selline kohustus viia selleni, et ümberkujundamiskavade kinnitamine osutub võimatuks. Näiteks oleks teatud olukordades põhjendamatu sundida võlgnikku ütlema ülesse eluasemelaenu.

Probleeme võib tekkida ka pandiga tagatud ja tagamata nõuete suuruse kindlaksmääramisel. Nimelt pandiga tagatud nõuete puhul kehtib põhimõte, et neid võib ümber kujundada üksnes juhul, kui võlausaldaja sellega nõustub. Aga VÕVS § 24 lg 6 teise lause kohaselt võib pandi realiseerimise tagajärjel ülejääva nõude kujundada ümber üldises korras. Seega tekib küsimus, kuidas määrata kindlaks pandiga tagatud ja pandiga tagamata nõude suurust? Seaduse grammatilise tõlgendamise korral tuleks asuda seisukohale, et pandiga tagamata nõude osa suuruse väljaselgitamiseks, tuleks pant esmalt realiseerida. Arvestades võlgade ümberkujundamise menetluse eesmärki võimalda isikule vara alles jätta, on grammatilisel

---

¹⁰³ Sama on RKTKM 3-2-1-25-11 p 49 öelnud ka saneerimismenetluse kohta.

¹⁰⁴ J. Niemi- Kiesiläinen, A-S. Henrikson. Report on Legal Solutions. Lk 33.

tõlgendamisel kujunev seisukoht küsitav. Kohtuasjas nr 3-2-1-28-13 ei nõustunud Riigikohus ringkonnakohtu seisukohaga, justkui pandiga tagamata nõude ümberkujundamine on võimalik vaid pärast pandieseme võõrandamist. Kolleegium märkis, et VÕVS § 24 lg 6 teise lause eesmärgiks on lihtsustada pandieseme võõrandamisest allesjääva jääknõude käsitlemist. See ei tähenda aga, et kohus ei saaks võlgade ümberkujundamise menetluses hinnata, kas ja millises ulatuses pandieseme väärtus nõuet tegelikult tagab. Selleks pidanuks kohus tegema kindlaks pandieseme väärtuse ja sellel lasuvate muude kohustuste suuruse ning arvestama ka panga kasuks seatud kohtulikust hüpoteegist kinnistusraamatus eespool asetsevaid hüpoteeke ja nendega tagatud kohustusi.¹⁰⁵

Vajadusel saab kohus kohustada võlgnikku ja võlausaldajat esitama täiendavaid dokumente, küsida hinnangut nõustajalt või määrata ekspert. Norra seaduse § 4-7 kohaselt määratakse vara väärtus täitevametniku ja kahe kohtu tunnistaja poolt, kes omavad vastavaid teadmisi. Seda, kuidas kohus lõppkokkuvõttes pandieseme väärtuse kindlaks teeb, jääb reeglina kohtu diskretsiooniruumi, mis on TsMS § 233 lg 2 kohaselt väga lai.

2.3. Võlgade ümberkujundamisabinõud

Võlgade ümberkujundamisabinõud sätestab VÕVS § 2 lg 1, mille kohaselt võimaldatakse võlgnikule võlgade ümberkujundamise menetluses rahaliste kohustuste (isiklike võlgade) ümberkujundamist kohustuse täitmise tähtaja pikendamise, osadena täitmise või kohustuse vähendamise teel. Soome seaduse § 25 kohaselt on laenu põhiosa vähendamine ja teatud kohustustest vabastamine juba maksekava koostamisel väga äärmine abinõu ning seda võib kohaldada vaid juhul, kui teisiti ei oleks võlgade ümberkujundamine võimalik. Soome seadus § 25 näeb ette ka võimaluse võlg ühe korraga ja täies ulatuses tagasi maksta, võttes selle eesmärgi täitmiseks uus laen.

Võlgade ümberkujundamisele alluvad VÕVS § 2 lg 3 kohaselt võlgade ümberkujundamise avalduse esitamise ajaks sissenõutavaks muutunud võlgniku isiklikud kohustused, mis võivad olla nii lepingulised kui lepinguvälised.¹⁰⁶ Seadusandja on seadnud piirangud elatisnõuete ja tahtliku õigusvastase teoga tekitatud kahju hüvitamise nõuete ümberkujundamiseks. Nende puhul võimaldatakse üksnes täitmise tähtaja pikendamist ja osadena täitmist. Rootsi seaduse §

---

¹⁰⁵ RK 3-2-1-28-13 p 15.

¹⁰⁶ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 16

7 kohaselt ei hõlma ümberkujundamiskava lisaks sissenõutavaks mittemuutunud nõuetele ka perekonnaõiguslikke ja pandiga tagatud nõudeid.

Nii võlgade ümberkujundamise kui kohustustest vabastamise menetluses lähtutakse põhimõttest, et elatisenõuete tasumise kohustusest võlgnik ei vabane. Erinevus on vaid selles, et kui võlgade ümberkujundamise menetluses kohustub võlgnik tasuma kõiki elatisenõudeid, siis kohustustest vabastamisel on tehtud erand. Nimelt ei vabane võlgnik PankrS § 176 lg 2 kohaselt vaid lapsele või vanemale elatise maksmise kohustusest. Autor on seisukohal, et arvestades menetluste eesmärke ja olemust, ei ole võlgniku erinev kohtlemine põhjendatud ning ka võlgade ümberkujundamise menetluses tuleks elatisnõuete all, mida ei tohi vähendada, mõista vaid lapsele või vanemale makstavat elatist. Õigusvastase teoga tekitatud kahju nõuetena võiks lugeda ka süüdimõistva kohtuotsuse alusel väljamõistetud menetluskulusid ning nende hüvitamisest ei tohiks võlgnik pääseda.

Käesoleva töö alapeatükis 2.1.2. esitas töö autor küsimuse: miks ei ole takistatud sellise isiku pääsemine võlgade ümberkujundamise menetlusse, kes on toime pannud mõne varavastase süüteo? Autor on seisukohal, et isiku poolt näiteks kelmuse toimepanemine, ei tähenda, et tema võlad oleksid tekkinud toimepandud varavastase süüteo tagajärjel. Lisaks võib varavastase süüteo toime pannud võlgnikul olla olukord, kus kahju kannatanul puudub kohtu poolt kinnitatud nõue või see on juba hüvitatud ja võlgnik on sattunud makseraskustesse näiteks haiguse või töökaotuse tagajärjel. Lisaks, kui võlgniku teo tagajärjel kannatada saanud isiku nõue on siiski hüvitamata, siis selle hüvitamisest võlgnik VÕVS § 2 lg 2 p 2 alusel niikuinii ei pääse.

Kui üldreegli kohaselt alluvad ümberkujundamisele ainult sissenõutavaks muutunud võlgniku kohustused, siis VÕVS § 3 sätestatud tingimustel võib ümber kujundada ka selliseid kohustusi, mis ei ole avalduse esitamise ajaks sissenõutavaks muutunud. Tegemist on eelkõige kestvuslepingust tulenevate kohustustega, mis tekivad või muutuvad sissenõutavaks pärast võlgade ümberkujundamise avalduse esitamist ja mida võlgnik eeldatavasti varasemas mahus täita ei suuda. Kestvuslepingutest tulenevate kohustuste ümberkujundamise võimaldamine laiendab võlgade ümberkujundamise võimalusi. Arvestades krediidi laialdast ja lihtsat kättesaadavust, on üldpõhimõttest erandi sätestamine töö autori arvates põhjendatud ja vajalik.

Kestvuslepingust tulenevate kohustuste ümberkujundamine saab toimuda mitmel viisil. VÕVS § 3 lg 1 kohaselt saab ümberkujundamiskavas ette näha, et kestvusleping lõpeb

ümberkujundamiskava kinnitamisel ja sellest tekkiv võlg kujundatakse ümber. Võlgnikul puudub talle üle jõu käivate lepingute lõpetamise kohustus enne võlgade ümberkujundamise avalduse esitamist. Sellise abinõu kasutamine võimaldab ümberkujundamiskava kinnitamisel hinnata võlgniku reaalselt maksekoormust ja võimalusi ümberkujundamiskavas märgitud kohustusi täita.¹⁰⁷

Teine võimalus on VÕVS § 3 lg 2 kohaselt ümberkujundamiskavaga ette näha, krediitilepingu lõpetamise asemel kujundatakse ümber sellest tulenevad võlgniku rahalised kohustused, mis muutuvad sissenõutavaks hiljemalt ühe aasta jooksul ümberkujundamiskava kinnitamisest arvates. Neid kohustusi saab ümber kujundada üksnes selliselt, et kohustuste täitmise tähtaega pikendatakse või võimaldatakse võlgnikule kohustuste täitmist osamaksetena. Kui võlausaldajaks on liisinguandja, siis VÕVS § 3 lg 3 kohaselt on tal õigus ühe nädala jooksul ümberkujundamiskava kinnitamisest arvates leping erakorraliselt üles öelda. Arvestades liisingulepingu spetsiifikat, mis seondub esmajoonel liisingumaksete ja liisingueseme väärtuse ajalise seotusega, on selline erisus põhjendatud.¹⁰⁸ Kui on tõenäosus, et võlausaldaja ütleb lepingu ülesse, võib juba ümberkujundamiskavas ette näha lepingu erakorralise ülesütlemise tagajärjel tekkivate nõuete ümberkujundamise, muuhulgas kohustuste vähendamise. Autor leiab, et sellise õiguse andmine võlausaldajale on tema huvidest lähtuvalt oluline. Võlgniku seisukohalt vaadatuna alluvad lepingu lõpetamisega seotud kulud samuti ümberkujundamisele ja võlgnik ei pea muretsema, millal liisinguandja talle ülesütlemisavalduse saadab. Nii vähendatakse ka ohtu, et liisinguandja nõue võiks lähitulevikus ümberkujundamiskava täitmist segada või tuua kaasa ümberkujundamiskava tühistamise.

Seadus ei näe ette nõuete vähendamise protsentuaalseid piiranguid ning on jätnud selle lõppkokkuvõttes kohtuasja lahendava kohtuniku otsustada. Kui tagamata nõuete ümberkujundamiseks võlausaldaja nõusolekut vaja ei ole, siis VÕVS § 24 lg 6 kohaselt ei saa pandiga tagatud nõudeid ilma võlausaldaja nõusolekuta ümber kujundada. Seda osa nõudest, mis on pandiga tagamata, saab kohus kujundada ümber üldistel alustel. VÕVS § 24 lg 6 ei takista pandiga tagatud kestvuslepingu lõpetamist või ajatamist § 3 lg 1 ja 2 kohaselt. Riigikohus leidis, et nii nagu saneerimismenetluses, saab ka võlgade ümberkujundamise menetluses pandiga tagatud nõuet pandipidaja nõusolekuta vähendada vähemalt ulatuses, milles pandiese tegelikult nõuet ei taga, st mille võrra pandieseme väärtus (koos võimalike

---

¹⁰⁷ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 17.

¹⁰⁸ Samas. Lk 17.

pandipidaja kanda jäävate menetluskuludega) tagatavat nõuet ei kata.¹⁰⁹ Riigikohtu otsusest nähtub, et ümberkujundamisabinõu, nõude vähendamine, võiks seisneda ka nõude vähendamises nullini. Autor leiab, et nõude vähendamine nullini ei tohiks võlgade ümberkujundamise menetluses olla lubatud ja selline võimalus rikuks võlausaldajate huve.

Eesti Pank asus oma arvamuses VÕVS-i eelnõu kohta seisukohale, et võlgade vähendamist põhinõuete arvelt ei tohiks olla lubatud. Põhinõuete arvelt võla vähendamine võib tuua kaasa probleemi, et laenuandjatelt võetavaid makseid maksavad kaudselt kinni selle laenuandja teenuse tarbijad ise kõrgemate laenuintresside kaudu.¹¹⁰ Ebaõnnestumine on osa turustamise protsessist nagu selle edu, mistõttu võlausaldajad arvestavad juba hinna kujundamisel ebaõnnestumise tõenäosusega. Seega võlgade ümberkujundamine on võlausaldaja jaoks risk, millega ta tarbija krediteerimisel alati arvestab.¹¹¹ Pankade jaoks peaks lõppkokkuvõttes olema maksejõuetuks muutunud isiku võlgade ümberkujundamine kõige kasulikum. See tähendab, et arvestades võlausaldaja võimalusi rahuldada oma nõue pankrotimenetluses ja sellele järgnevas kohustustest vabastamise menetluses või täitemenetluses, peaks võlausaldaja saama teoreetiliselt enda nõuded rahuldatud kõige suuremas ulatus eelkõige võlgade ümberkujundamise menetluses.

Kui saneerimismenetluses on SanS § 22 kohaselt saneerimisabinõude loetelu lahtine, siis võlgade ümberkujundamise menetluses saab kasutada vaid kohustuse täitmise tähtaja pikendamist, osadena täitmist või kohustuse vähendamist. Selline ümberkujundamisabinõude piiritlemine kaitseb nii võlgniku kui ka võlausaldaja huve ning tagab parema selguse menetluse võimaliku tulemuse osas.

Seega tagamaks võlgniku huve võlgade ümberkujundamise menetluses, on kõige parem, kui võlgnik kujundab ümberkujundamiskavaga ümber kõiki sissenõutavaks muutunud. Kõige enam on kaitstud pandiga tagatud võlausaldajate nõuded, sest neid ei saa viimaste nõusolekuta ümber kujundada. Pandiga tagatud kehtvuslepingutest tulenevate nõuete ümberkujundamisel kaitstakse võlausaldaja õigusi sellega, et antakse võimalus nõustuda kehtvuslepingu tingimuste muutmisega, näiteks tähtaja pikendamise või osamaksete suuruse muutmisega, või lõpetada leping. Nii saab võlausaldaja õiguse pandi realiseerimiseks ja pandiga tagamata osa kujundatakse ümber üldistel alustel.

---

¹⁰⁹ RKTkm 3-2-1-28-13 p 14; vt ka RKTkm 3-2-1-25-11, p 61.

¹¹⁰ Eesti panga arvamus VÕVS eelnõu kohta, 04.05.2010, lk 1.

¹¹¹ N. Huls. Overindebtedness and overlegalization. Lk 144.

2.4. Võlgade ümberkujundamiskava kinnitamine

VÕVS § 1 lg 1 teise lause kohaselt peab makseraskustes füüsilisele isikule tema võlgade ümberkujundamise võimaldamisel arvestama nii võlgniku kui ka tema võlausaldajate õigustatud huvidega. Võlgade ümberkujundamise menetluses on paratamatu, et võlgniku ja võlausaldaja huvid on vastandlikud. Võlgnik soovib ajutiste majandusraskuste tõttu oma kohustusi vähendada ja pankrotti vältida, võlausaldaja aga soovib, et võlgnik oma kohustuse täies ulatuses täidaks.¹¹² Võlgade ümberkujundamiskava kinnitamist reguleerib VÕVS § 24, mis sätestab kolm alternatiivi (neljas alternatiiv puudutab füüsilisest isikust ettevõtjat).

Kui kõik võlausaldajad on ümberkujundamiskavaga nõus või ükski pandiga tagamata võlausaldaja või võlgnik ei ole sellele tähtaegselt vastu vaieldnud, kinnitab kohus ümberkujundamiskava VÕVS § 24 lg 1 kohaselt täiendavalt kaalumata. Võttes arvesse ebaõnnestunud kohtuväliseid läbirääkimisi ja võlgniku piiratud vahendeid kohustuste täitmisel, on töö autor seisukohal, et kõikide võlausaldajate nõusoleku saamine võlgade ümberkujundamise kavale on praktikas keeruline.

Olukorras, kus võlgade ümberkujundamiskava poolt on vähemalt pool pandiga tagamata võlausaldajatest, kelle nõuetega on esindatud vähemalt pool pandiga tagamata nõuetest, võib kohus kava kinnitada nõuete ümberkujundamist eraldi lähemalt hindamata, kui võlgade ümberkujundamiskava alusel ei kohelda ümberkujundamisele vastuväite esitanud võlausaldajaid oluliselt halvemini võrreldes teiste võlausaldajatega, välja arvatud, kui mõne võlausaldaja eelistamiseks on mõjuv põhjus. Näiteks korteriühistutele makstavate kommunaalvõlgade eelistamine teistele võlausaldajatele võib lugeda põhjendatuks.¹¹³ VÕVS § 24 lg 7 täpsustab, et võlausaldaja halvemaks kohtlemiseks ei peeta tema intressi- ja viivisenõuete vähendamist seaduses sätestatud suuruseni (VÕS § 94 lg 1, § 113 lg 1).

Kui võlausaldajad kavaga ei nõustunud või kava poolt on alla poole pandiga tagamata võlausaldajatest või nende nõuetega on esindatud alla poole pandiga tagamata nõuetest, võib kohus ümberkujundamiskava sellele vaatamata kinnitada. Sellisel juhul peab VÕVS § 24 lg 3 kohaselt kohus hindama, kas võlgade ümberkujundamine on poolte õigustatud huve ja õigusi kaaludes põhjendatud ja ega ümberkujundamiskava alusel ei kohelda mõnda võlausaldajat oluliselt halvemini võrreldes teiste võlausaldajatega. Kohtul on tulenevalt VÕVS § 24 lg 9

---

¹¹² RK 3-2-1-28-13

¹¹³ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 21

kohustus kuulata sellise ümberkujundamiskava kinnitamisel ära nii võlgnik kui võlausaldaja. Kohus peab muuhulgas hindama ka seda, kui suures ulatuses oleks võimalik rahuldada vastuväite esitanud võlausaldaja nõue pankrotimenetluses, võrreldes ümberkujundamiskava alusel sellele võlausaldajale välja makstava summaga. VÕVS § 24 lg 4 kohaselt tuleb võrdlemisel arvestada ka füüsilisest isikust võlgniku võlgadest vabastamise võimalust lähtuvalt võlgniku sissetulekust ümberkujundamismenetluse ajal. Seadus ei täpsusta, kui suur võrdluste vahe peaks olema, et saaks öelda, et võlgade ümberkujundamine ei ole poolte õigustatud huve ja õigusi kaaludes põhjendatud. VÕVS eelnõu seletuskirjas ja Riigikohtu otsuses nr 3-2-1-28-13 ollakse seisukohal, et kui vastuväite esitanud võlausaldaja võimalused saada oma nõue rahuldatud võlgniku pankrotimenetluses (sh arvestades võlgadest vabastamise võimalust) ei ole oluliselt suuremad kui ümberkujundamiskava järgi, siis on võlgade ümberkujundamine poolte õigustatud huve ja õigusi kaaludes põhjendatud.¹¹⁴ Seega on võimalik ümberkujundamiskava kinnitada ka siis, kui tegelikult on võlausaldaja võimalus saada nõue rahuldatud pankrotimenetluses ja sellele järgnevas kohustustest vabastamise menetluses mitte oluliselt kuid siiski suurem kui võlgade ümberkujundamise menetluses.

Riigikohus leidis, et arvestades võlgade ümberkujundamise menetluse sisu ja eesmäärke, on võlgniku kui raskustesse sattunud isiku huvid võlausaldaja huvidega võrreldes esiplaanil, mis omakorda annab teatud õigustuse võlausaldajate õiguste tagaplaanile jätmiseks ja nende kahjustamiseks.¹¹⁵ Autor leiab, et võlgniku huvide eelistamine on üldjuhul õigustatud, kuid siiski võlausaldaja huvidest lähtuvalt tuleb tagada, et võlausaldaja ei satuks võlgade ümberkujundamise menetlusega halvemasse olukorda, kui ta seda oleks pankrotimenetluse korral, mis hüpoteetiliselt viiakse läbi võlgade ümberkujundamismenetluse algatamise seisuga. Pandiga tagatud võlausaldajate huvid on paremini kaitstud, sest kohus võib võlausaldaja nõusolekuta kujundada ümber ainult pandiga tagamata nõudeid.

Ümberkujundamiskava, mille poolt oli alla poole pandiga tagamata võlausaldajatest või nende nõuetega oli esindatud alla poole pandiga tagamata nõuetest, kinnitamisel ei ole kohus seotud võlgniku ega võlausaldajate taotlustega, vaid võib muuhulgas kinnitada vaid osade võlgade ümberkujundamise ning muuta ümberkujundamise viisi ja ulatust. Kohus peab arvestama, millises ulatuses peaks võlgnik mõistlikult realiseerima oma vara võlgade katteks, samuti võimalusi võlgniku vara tagasivõitmise või muul viisil tagasinõudmise võimalusi. Võlausaldaja huvidest lähtuvalt on kohtul keelatud muuta võlgade ümberkujundamise ulatust

---

¹¹⁴ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 21; RK 3-2-1-28-13 p 13

¹¹⁵ RKTkm 3-2-128-13 p 16, RKTkm 3-2-1-25-11 p 51.

ja viisi võlausaldaja jaoks ebasoodsamaks võlgniku poolt taotletust. Kohus peab kõikide osapoolte huvidest lähtuvalt arvestama põhimõttega, et võlgade ümberkujundamist ei anta selleks, et füüsilisest isikust võlgnik saaks edasi kasutada ebamõistlikult kallist ja kulukat sõiduautot või elamispinda.¹¹⁶

Kui võlausaldajad vaidlevad ümberkujundamiskavale vastu kangekaelsusest ja vastuseisust saavutada kompromiss, ei saa võlausaldajate käitumist pidada heas usus käitumiseks.¹¹⁷ Seepärast peaks kohus ümberkujundamiskava kinnitamisel hindama, millele tuginedes võlausaldajad ümberkujundamiskavale vastu vaidlevad. Eeltoodust tulenevalt on kohtunikul võlgniku ja võlausaldaja huvide kaalumisel väga suur otsustusruum. Kui ümberkujundamiskavaga suudetakse tagada, et võlausaldaja saab rohkem, kui pankrotimenetluses, ei ole võlausaldaja õigusi eproportsionaalselt piiratud. Võlgniku huvide kaalumisel tuleb ümberkujundamiskava kinnitamisel muuhulgas hinnata, kas ümberkujundamiskavas määratud kohustuste täitmisel jääb võlgnikule endale ka piisavalt vahendeid, et tagada võlgnikule ja tema perekonnale inimväärne elu võlgade ümberkujundamismenetluse kestel.

Norras vastutab ümberkujundamiskava koostamise eest korrakaitseametnik ning tal on õigus ümberkujundamiskava kinnitada, kui ükski võlausaldaja ei esita sellele vastuväidet. Kui aga võlausaldajad esitavad vastuväiteid, siis peab asja vaatama läbi kohtunik, kes võib ümberkujundamiskava kinnitada ka vaatamata võlausaldajate vastuväidetele.¹¹⁸

Sõltumata VÕVS § 24 sätestatust, võib kohus VÕVS § 25 lg 1 kohaselt jätta ümberkujundamiskava kinnitamata, kui võlgnik ei ole makseraskustes või need on ületatavad ka võlgade ümberkujundamiseta, kui ümberkujundamiskava täitmine ei ole võlgniku vara ja sissetulekuid arvesse võttes tõenäoline, või kui võlgnik on tahtlikult või raske hooletusega esitanud oluliselt ebaõigeid andmeid oma vara ja sissetulekute, võlausaldajate või kohustuste kohta. Kui kohus leiab, et võlausaldajate poolt esitatud seisukohtade alusel või muul põhjusel võib ümberkujundamiskava muutmine tuua edu, võib ta enne ümberkujundamiskava kinnitamise või kinnitamata jätmise otsuse tegemist anda VÕVS § 25 lg 2 kohaselt võlgnikule täiendava tähtaja ümberkujundamiskava muutmiseks või uue esitamiseks.

---

¹¹⁶ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 21-22.

¹¹⁷ J. Kilborn. Expert Recommendations. Lk 20

¹¹⁸ J. Niemi-Kiesiläinen. Consumer bankruptcy in comparison. Lk 493-494.

Määruse peale, millega ümberkujundamiskava kinnitatakse või kinnitamata jäetakse, võib VÕVS § 26 lg 2 sätestatud üldreegli kohaselt esitada määruskaebuse ainult võlgnik. Võlausaldaja võib esitada määruskaebuse ümberkujundamiskava kinnitamise määruse peale vaid siis, kui ta esitas sellele eelnevalt vastuväite.

Juba kinnitatud ümberkujundamiskava võib asjaolude muutumisel, eelkõige võlgniku varalise seisundi olulisel muutumisel või võlgniku tegeliku varalise seisundi või muul VÕVS § 35 nimetatud aluse ilmnemisel, mis erineb oluliselt kohtule esitatud andmetest, taotleda VÕVS § 35 lg 1 kohaselt ümberkujundamiskava muutmist. Vastava taotluse võib esitada nii võlgnik ise kui ka nõustaja ja võlausaldaja.

Autor leiab, et ümberkujundamiskava kinnitamisel peab arvestama nii võlgniku kui võlausaldaja õigustatud huvidega. Kuna võlgade ümberkujundamise menetluses on võlgnik reeglina niigi eelispositsioonil, tuleb võlausaldaja huvide kaitseks tagada, et võlausaldaja saab võlgade ümberkujundamise menetluses oma nõuded rahuldatud siiski suuremas ulatuses kui ta oleks seda saanud pankrotimenetluses ja sellele järgnenud kohustustest vabastamise menetluses.

2.5. Ümberkujundamiskava kestvus ja võlgade hüvitamise määr

Sarnaselt võlgade vähendamise ulatusele ei sätesta VÕVS ka seda, kui kaua peaks võlgade ümberkujundamise kava kestma. Ümberkujundamiskava kestvuse ettepaneku teeb ümberkujundamiskavaga võlgnik ja lõpliku otsuse teeb siiski kohus. Võlgniku võlgade ümberkujundamiskava kestvust mõjutavateks asjaoludeks on eelkõige võlgade suurus, võlgniku majanduslik olukord, sissetulek, vanus, haridus, tervis ja asjaolu, et võlausaldaja peaks võlgade ümberkujundamise menetluse raames saama oma nõuded rahuldatud suuremas ulatuses kui hüpoteetiliselt samal ajal läbiviidavas pankrotimenetluses ja sellele järgnevas kohustustest vabastamise menetluses.

Kuna võlgade ümberkujundamise menetluse eesmärk ei ole võlgniku kohustustest vabastamine, ei saa ümberkujundamiskava kestvuse määramisel võtta eeskujuna Soomelt, Rootsilt ega Norralt. Nimetatud riikides kestab võlgade ümberkujundamise menetlus keskmiselt 5 aastat ja see lähtub võlgadest vabastamise instituudist. Samas tuleb nentida, et nõuete vähendamine võlgade ümberkujundamise menetluses liiga suures ulatuses võib sisuliselt siiski tähendada ka võlgadest vabastamist.

Kuna võlgade ümberkujundamise menetluses võimaldatakse VÕVS § 2 lg 1 kohaselt rahaliste kohustuste ümberkujundamist kohustuse täitmise tähtaja pikendamise, osadena täitmise või kohustuse vähendamise teel, on väga keeruline määratleda võlgade ümberkujundamise kava kestvus nii, et see oleks kohaldatav kõigi võimalike võlgnike jaoks ning tagaks võlgade ümberkujundamise menetluse eesmärkide täitmise. Lisaks tuleks arvestada ka kestvuslepingutest tulenevate eripäradega.

Autor leiab, et minimaalse kohustuste täitmise määra sätestamine seadusega ei ole vajalik, kuna see on iga võlgniku puhul erinev. Lisaks võib kohustuste minimaalse määra sätestamine tuua kaasa selle, et võlgnikud hakkavadki taotlema miinimummäärast lähtumist ja see omakorda võib kaasa tuua võlgade ümberkujundamise menetluse kuritarvitamise võlgnike poolt. Lisaks ei oleks võimalik määrata täitmise määra konkreetse protsendiga võlausaldajate nõuetest, kuna võlgnike kohustused on väga erinevad ja vastasel juhul tekiks olukord, kus ühe võlgniku minimaalne kohustus oleks 500 eurot, teisel aga 10 000 eurot. Seega minimaalne kohustuste täitmise määr peaks iga võlgniku korral sõltuma eelkõige sellest, kui suures ulatuses saaksid tema võlausaldajate nõuded rahuldatud pankrotimenetluses ja sellele järgnevas kohustustest vabastamise menetluses, mis viiakse läbi võlgade ümberkujundamismenetluse algatamise seisuga.

Maakohtute praktika kohaselt on kinnitanud 1,5 - 10 aastaseid võlgade ümberkujundamise kavasid.¹¹⁹ Kohus on kinnitanud ümberkujundamiskavasid, millega on vähendatud võlgniku kohustusi kuni 44,5%.¹²⁰ Kohtuasjas nr 2-11-39165 vähendati kõikide võlausaldajate nõudeid 25% võrra ning võlgade ümberkujundamise kava koostati 10 aasta peale. Võlausaldajad leidsid, et võlgnevuse ümberkujundamine ümberkujundamiskavas toodud viisil on vastuolus seaduse, mõistlikkuse ja hea usu põhimõttega ning võlgade ajatamine kümne aastasele perioodile raha kasutamise eest tasu maksmata on ebaõiglane. Maakohus nõustus, et võlgade ajatamine 10-aastasele perioodile on raha kasutamise eest tasu maksmata ebaõiglane, kuid võlgade ümberkujundamise puhul on tegemist n-õ jagatud vastutusega. Maakohus leidis, et koostatud võlgade ümberkujundamise kava on arvestades võlgniku majanduslikku olukorda ja kohustusi täidetav ning võlgade ümberkujundamine on poolte õigustatud huve ja õigusi kaaludes põhjendatud.¹²¹

---

¹¹⁹ Ametlikud Teadaanded. (Võlgade ümberkujundamise menetluse teated)

¹²⁰ Ametlikud Teadaanded. vt ka TrtRnKm 2-11-26290

¹²¹ TrtRnKm 2-11-39165.

Arvestades minimaalse kohustuse määra kujunemise asjaolusid, tuleks ümberkujundamiskava koostamisel arvestada sellega, et võlgnik suudaks võlausaldaja nõuded minimaalses määras tasuda vähemalt 5-7 aastase kava alusel. Tegemist on ajavahemikuga, mis kuluks pankrotimenetluse ja kohustustest vabastamise menetluse läbiviimisele.

3. Füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamise menetlus

3.1. Kohustustest vabastamise menetluse algatamine

3.1.1. Menetluse algatamise eeldused

PankrS § 169 kohaselt antakse füüsilisest isikust võlgnikule võimalus vabaneda pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest. Võlgadest vabastamise menetluse algatamise eelduseks on võlgadest vabastamise avalduse tähtaegne esitamine ja pankrotimenetluse läbimine.

Kohustustest vabastamise aluseks on PankrS § 170 lg 1 kohaselt võlgniku vastav avaldus, mis tuleb esitada kohtule hiljemalt võlausaldajate esimese üldkoosoleku toimumise ajaks või koos PankrS § 158 lõikes 3 nimetatud aruandega. Avalduse võib võlgnik esitada ka oma pankrotiavalduses või pärast võlausaldaja pankrotiavalduse esitamist. PankrS § 171 lg 2¹ kohaselt ei takista võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamist muuhulgas see, kui võlgnik on varasemalt taotlenud võlgade ümberkujundamist ja ümberkujundamismenetlus on lõppenud.

Kohustustest vabastamise menetluse teiseks eelduseks on pankrotimenetluse läbimine, kuna võlgadest vabastamise menetlusega võimaldatakse füüsilisest isikust võlgnikule pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabanemist. Ka Läti seaduse § 152 lg 1 kohaselt on kohustustest vabastamise menetlus võimalik vaid neile, kes on läbinud pankrotimenetluse.

Kuigi Eestis hakkasid esmakordselt kehtima füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamise sätted 01.01.2004, siis alles 6 aastat hiljem, 01.01.2010, jõustusid füüsilisest isikust võlgnike suhtes sätted, mis võimaldavad võlgadest vabastamise menetlust teatud tingimustel ka raugemise korral. PankrS § 29 lg 1 ja 2 kohaselt on pankrotiavalduse menetluse raugemine pankrotti välja kuulutamata olukord, kus võlgnik on tegelikult maksejõuetu, kuid võlgnikul ei jätku vara pankrotimenetluse kulude katteks ning ei ole võimalik ka vara tagasi võita, tagasi nõuda, nende nõuete rahuldamine on vähetõenäoline või võlgniku vara koosneb peamiselt tagasivõitmise nõuetest. Seega enne 01.01.2010 kehtinud seaduse järgi kehtis olukord, kus võlgnik, kellel puudusid rahalised võimalused pankrotimenetluse katteks ja menetlus seetõttu rauges, ei saanudki võimalust võlgadest

vabastamise menetlusse pääseda ja võlgnik pidi enda kohustuste eest vastutama üldises korras ehk seaduses sätestatud aegumistähtaja ulatuses. Nii osutuski füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamine võimatuks menetluskuludeks raha puudumise tõttu.¹²² Kui TsÜS § 157 lg 3 kohaselt oli pankrotimenetluses tunnustatud nõuete tähtaeg 10 aastat pankrotimenetluse lõppemisest, siis kuni 04.04.2011 kehtinud TsÜS § 157 lg 1 kohaselt aegus jõustunud kohtuotsusega tunnustatud nõue, samuti kohtulikust kokkuleppest või muust täitedokumendist tulenev nõue 30 aastat. Kui pankrotiavalduse menetlus rauges pankrotti välja kuulutamata, siis TsÜS § 157 lg 3 ei kohaldunud, sest tegemist ei ole pankrotimenetluse lõpetamise määrusega PankrS § 168 tähenduses.

Kehtiva PankrS § 171 lg 1¹ kohaselt kuulutab kohus olukorras, kus võlgnik on esitanud kohtule kohustustest vabastamise avalduse, isiku pankroti välja ka siis kui esineb PankrS § 29 lg 1 ja 2 sätestatud alus menetluse raugemiseks. PankrS § 65 lg 11 sätestab, et kui kohus on kuulutanud pankroti välja PankrS § 171 lg 11 alusel ja võlgnikul ei ole pankrotimenetluse katteks piisavalt vara, määrab kohus halduri tasu PankrS § 23 lõigete 1-3 alusel. Halduri tasu ja kulutuste hüvitamiseks võib kohus määrata menetlusabi andmise. Menetlusabi taotluse võib esitada ka haldur. Seega võimaldatakse võlgniku kohustustest vabastamise menetluse nimel menetleda füüsilisest isikust võlgniku pankrotimenetlust riigi kulul.

Pankroti väljakuulutamise algab PankrS § 31 lg 5 kohaselt ka pankrotimenetlus. Olukorras, kus on teada, et füüsilisest isikust võlgnikul puudub vara võlausaldajate nõuete rahuldamiseks, tekib küsimus pankrotimenetluse läbiviimise vajalikkuses. Töö autor on seisukohal, et pankrotimenetluse läbiviimine on vajalik, kuna pankrotimenetlus toimub võlausaldajate nõuete esitamine ja kaitsmine ning alles pankrotimenetluse lõpetamise määrusega selgub, millised nõuded on tunnustatud ja kui suures ulatuses rahuldatud. Kui isikule võimaldatakse kohe pärast pankroti välja kuulutamist võlgadest vabastamise menetlus, saaksid võlausaldajate huvid ja õigused kahjustatud. Pankrotimenetluse läbiviimine tagab võimalikult paljude nõuetega arvestamist võlgadest vabastamise menetluses. Vastasel juhul oleksid võlausaldajate nõuded tunnustamata ning puuduks täitedokument PankrS § 168 tähenduses, mille alusel saaksid võlausaldajad oma nõudeid võlgnikult sisse nõuda, kui võlgadest vabastamise menetlus peaks lõppema võlgadest vabastamiseta. Kui kohus keeldub võlgnikku kohustustest vabastamast, saavad võlausaldajad PankrS § 167 lg 1 ja § 168 lg 1 hõlmatud nõudeid sisse nõudma hakata.

---

¹²² K.-K, Vaks. Pankrotikohtuniku mõtteid majanduskriisist, pankroti- lainest, seadusloomest ja maksejõuetusmenetluste probleemidest – tagasivaade 2009. aastale. Lk 28. Kohtute aastaraamat 2009. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.riigikohus.ee/vfs/998/Kohtute_aastaraamat_2009.pdf (05.05.2013).

Võlgadest vabastamise menetlus kui selline on sätestatud nii Skandinaavia riikides kui ka Lätis. Pankrotimenetluse läbimine on eelduseks vaid Lätis ja Eestis. Rootsis, Soomes ja Norras toimub võlgadest vabastamine võlgade ümberkujundamise menetluse raames. Seega nendes riikides, kus võlgadest vabastamine on võimalik ilma pankrotimenetluseta, tuleb isiku maksejõuetust hinnata enne vastava menetluse alustamist. Kui võlgnik ei ole piisavalt maksejõuetu, siis talle menetlusse pääsemist ei võimaldata.¹²³

Võlgadest vabastamise kontseptsioon eeldab füüsilisest isikust võlgniku heauskset käitumist.¹²⁴ Rootsi seaduse § 4 kohaselt pööratakse heausksuse kindlaks tegemiseks tähelepanu avalduse menetlusse võtmisel võlgniku võlgade vanusele, võlgade tekkimise asjaoludele, võlgniku pingutustele oma kohustuste täitmisel ning isiku koostööd menetluse ajal. Ollakse seisukohal, et võlgade ümberkujundamise menetlus (mille kaudu on võimalik ka võlgadest vabastamine) peab olema võlgniku olukorras viimane meede. Võlgniku kohustused peaksid olema vähemalt 3-4 aastat vanad, et saaks asuda seisukohale, et võlgniku pingutused on olnud tulutud.¹²⁵ Soome seaduse § 9 p 1 kohaselt võimaldatakse füüsilisest isikust võlgnikule menetlusse pääsemist vaid siis, kui isiku maksejõuetus on tekkinud töötuse, töövõimetuse, haiguse või mõne muu asjaolu tõttu, mida ei saa võlgnikule ette heita ja puudub mõistlik viis tema maksejõuetuse lahendamiseks. Soomes ja Eestis hinnatakse võlgniku heausklikkust ja lojaalsust võlausaldajate suhtes menetlusest keeldumise eeldustest (Soome seaduse § 10, PankrS § 171 lg 2) lähtuvalt.

---

¹²³ U. Reifner., jt (koost). Lk 279

¹²⁴ U. Reifner., jt (koost). Lk 279

¹²⁵ J. Kilborn. Out With the New, In With the Old. Lk 446-448.

3.1.2. Menetluse algatamisest keeldumise alused

PankrS § 171 lg 2 sätestab tingimused, mille täitumisel võib kohus jätta võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamata. Menetlusse võtmisest keeldumise aluste eesmärk on määratleda, missugune võlgniku käitumine ei vääri võlgadest vabastamist.

Lähtudes grammatilisest tõlgendusest saab öelda, et alates 05.04.2011 kehtima hakanud PankrS § 171 lg 2 redaktsioon annab kohtule kaalutusõiguse, kas PankrS § 171 lg 2 nimetatud tingimuste esinemisel võlgadest vabastamise menetlus algatada või mitte. Kuni 04.04.2011 kehtinud redaktsiooni § 171 lg 2 sätestas, et “kohus ei algata võlgniku kohustustest vabastamise menetlust, kui: /__/”, st et kohtul puudus kaalutusõigus ning nimetatud tingimuste esinemisel oli kohtul kohustus jätta kohustustest vabastamise menetluse algatamata. Sarnaselt võlgade ümberkujundamise menetlusele kohalduvad ka võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamise otsustamisel hagita menetluse põhimõtted, kuna PankrS § 3 lg 2 kolmanda lause kohaselt ajutise halduri nimetamine, pankroti väljakuulutamine ja muud pankrotimenetlusega seotud asjad lahendatakse hagita menetluses, kui seadusest ei tulene, et need lahendatakse hagimenetluses.¹²⁶ Seega on kohtul tulenevalt TsMS § 5 lg 3 ja TsMS § 477 ka kohustustest vabastamise menetluses asjaolude selgitamise kohustus.

PankrS § 171 lg 2 kohaselt võib kohus jätta võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamata eelkõige nendes olukordades, kui võlgnik on pannud toime kuriteo, avaldanud tahtlikult valeandmeid, kohus on eelneva 10 aasta jooksul võlgnikku kohustustest vabastanud või jätnud vabastamata pankrotikuriteo toimepanemise pärast, samuti takistanud tahtlikult või raske hooletuse tõttu võlausaldajate nõuete rahuldamist, esitanud valeandmeid või rikkunud pankrotimenetluse kestel oma kohustusi.

Võlgade ümberkujundamise menetlus ja kohustustest vabastamise menetlus on loodud ühisest eesmärgist võimaldada füüsilisele isikule kergendust tema makseraskustes. Nagu käesoleva töö alapunktis 2.1.2. öeldud, oli kohustustest vabastamise menetlus aluseks ja eeskujuks võlgade ümberkujundamise menetluse loomisel. Sellepärast on võimalik näha ka ühiseid jooni eelkõige menetluse algatamisest keeldumise eelduse juures. Enne võlgade ümberkujundamise menetluse loomist nägi PankrS § 171 lg 2 ette vaid kohustusliku loetelu, mille esinemisel tuleb menetlus jätta algatamata. Sarnaselt võlgade ümberkujundamise

---

¹²⁶ Samale seisukohale jõuti RKTKm 3-2-1-46-13 punktis 13.

menetlusele taheti PanrS § 171 lg 2 muuta nii, et saaks eristada menetluse algatamisest keeldumise absoluutseid aluseid nendest alustest, kus kohtul on algatamisest keeldumiseks diskretsiooniõigus. VÕVS eelnõu seletuskirja kohaselt pidi algselt jääma absoluutseks aluseks korduv kohustuste vabastamise nõue ning muude aluste rakendamise õigus taheti jätta kohtu otsustada.¹²⁷ Lõppkokkuvõttes muudeti vaid PankrS § 171 lg 2 sõnastust, millega muudeti kõik varasemad absoluutsed eeldused (sh korduv kohustuste vabastamise eeldus) eeldusteks, mille rakendamise üle otsustab kohus. Töö autorile ei ole teada, miks soovitud muudatus tegemata jäi, kuid leiab, et absoluutsete ja täiendavate aluste sätestamine oleks olnud vajalik.

Kui võlgnik on mõistetud süüdi pankroti- või täitemenetluselase kuriteo, maksualase kuriteo või karistusseadustiku §-des 380-380¹ nimetatud kuriteo toimepanemises, ei tohiks talle võimaldada ligipääsu võlgadest vabastamise menetlusele. Autori arvates võiks seda ligipääsu piirata näiteks selle ajani, kuniks karistusandmed ei ole karistusregistrist kustutatud.¹²⁸ Vastavalt Soome seaduse § 10 p 1 ja 2 ei lubata võlgnikku ümberkujundamismenetlusse (mille raames on võimalik ka kohustustest vabastamine), kui võlgniku võlg on tekkinud kurteo toimepanemise tagajärjel, või võlgnik on kahtlusalune kuriteo toimepanemises. Soome seaduse § 10 p 1 kohaselt ei hakata kaaluma võlgniku vastutuse ulatust, toime pandud kuriteo olemust, vigastatud osapoolte seisundit, sest võlgnik on kohustatud tasuma võlga, mis on tekkinud kuriteo tagajärjel. Ka Eestis ei vabane füüsilisest isikust võlgnik PankrS § 176 lg 2 kohaselt õigusvastaselt tahtlikult tekitatud kahju hüvitamisest, kuid seda hinnatakse kohustustest vabastamise otsustamise staadiumis.

Skandinaavia riikides on mindud seda teed, et võlgadest vabastamist võimaldatakse isikule vaid üks kord elu jooksul.¹²⁹ Kuigi Eestis võimaldatakse võlgadest vabastamist ning võlgade ümberkujundamist enam kui ühe korra elu jooksul, on töö autor seisukohal, et kümneaastase tähtaja möödumine eelmisest kohustuse vabastamise otsusest peaks olema minimaalne tähtaeg ja seetõttu oleks põhjendatud selle eelduse sätestamine absoluutse eeldusena. Õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et kümneaastane nõue aitab vältida ka teadlikku võlausaldajate kulul elamist.¹³⁰

---

¹²⁷ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 26.

¹²⁸ Vastav nõue on sätestatud ka VÕVS §17 lg 2 p 5.

¹²⁹ Näiteks Soomes, Rootsis ja Norras. VÕVS § 17 lg 1 p 2 sätestab, et isikul on õigus iga kümne aasta tagant esitada avaldus ja kui puuduvad menetlusse võtmisest keeldumise muud alused, tuleb avaldus menetlusse võtta. Skandinaavia riikide regulatsioonid mitmekordset ligipääsu võlgade ümberkujundamise menetlusele ei võimalda. Norra seaduse § 1-3, Soome seaduse § 10 p 10 ja Rootsi seaduse § 6.

¹³⁰ Alekand, A. Sundtäitmis- ja pankrotiõigus. Tallinn 2004. Lk 96

PankrS § 171 lg 2 p 4 ja 5 sätestatud võlgniku kohustustest vabastamise menetluse algatamisest keeldumise alused eeldavad võlgniku poolt võlausaldajate nõuete rahuldamise takistamiseks suunatud tegevust ehk pahatahtlikkust iseloomustavat asjaolu. PankrS § 171 lg 2 p 4 ja 5 näevad ette isiku süülist käitumist, kas tahtlust või rasket hooletust. VÕS § 104 lg 4 kohaselt on raske hooletus käibes vajaliku hoole olulisel määral järgimata jätmine. VÕS § 104 lg 5 sätestatu kohaselt on tahtlus õigusvastase tagajärje soovimine võlasuhte tekkimisel, täitmisel või lõpetamisel. Võlgadest vabastamise menetlus on nähtud ette neile võlgnikele, kelle käitumine ei ole suunatud võlausaldajate huvide süülisele kahjustamisele. Kui võlgniku käitumises ei ole võlausaldajate huvide kahjustamisele suunatud süülise käitumise tunnuseid, ei ole kohtul alust füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamise menetlust algatamata jätta.¹³¹

Riigikohtuni on jõudnud vaidlus seoses PankrS § 171 lg 2 p 5 rakendamisega. Tegemist oli olukorraga, kus füüsilisest isikust võlgnik jättis oma vara kohta andmeid esitades avaldamata, et talle kuulub ka üks osaühing. Riigikohus leidis, et PankrS § 171 lg 2 p 5 alusel saab menetluse algatamisest keelduda vaid juhul, kui on täidetud kaks eeldust. Esiteks peab võlgnik olema esitanud oma varalise seisukorra kohta ebaõigeid või puudulikke andmeid või rikkunud teisi pankrotiseadusest tulenevaid kohustusi. Teiseks eeldab nimetatud säte võlgniku süülist käitumist, kas tahtlust või rasket hooletust. Menetluse algatamata jätmiseks peab esinema selge ja konkreetne põhjus. Kui võlgniku käitumises ei ole raskelt süülise käitumise tunnuseid, ei ole kohtul alust füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamise menetlust algatamata jätta. Süülise käitumisega ei saa olla näiteks tegemist juhul, kui puudused esitatud andmetes on tingitud sellest, et võlgnik on kaotanud ülevaate oma majandusliku olukorra üle ning osaleb menetluses ilma asjatundjate abi kasutamata. Samuti ei ole põhjendatud menetluse alustamata jätmine üksnes põhjusel, et võlgnik on jätnud esitamata andmed oma tegevuse kohta, mille eest ta lisisissetulekut ei saa, või seetõttu, et võlgnik ei ole esitanud andmeid oma õiguste ja kohustuste kohta, mis moodustavad tema varast vaid tähtsusetu osa.¹³²

Läti seaduse § 153 kohaselt võib keelduda kohustustest vabastamise menetluse algatamisest või juba algatatud menetlus lõpetada, kui selgub, et võlgnik on sõlminud kolme viimase aasta jooksul enne maksejõuetusmenetluse algust või selle ajal tehingu, mis on tinginud füüsilise isiku maksejõuetuse või on tekitanud kahju võlausaldajatele. Lisaks pidi võlgnik teadma, et

---

¹³¹ RKTkm 3-2-1-46-13 p 11, ja RKTkm 3-2-1-121-11, p 12

¹³² RKTkm 3-2-1-121-11, p 11, 12.

sellise tehingu sõlmimine võib põhjustada maksejõuetust või tekitada kahju võlausaldajatele. Samuti, kui võlgnik on tahtlikult esitanud valeandmeid oma finantsseisundi kohta ja varjanud enda tegelikku sissetulekut. Läti seaduse § 130 p 2 kohaselt ei võimaldata füüsilisele isikule maksejõuetuse menetlusse sissepääsu, kui ta raiskas vähemalt 30% krediidilepinguga saadud rahast lepingus mitte sätestatud eesmärkidel, kui isikut on vähem kui 10 aasta eest kohustustest vabastatud või kui isik on viimase viie aasta jooksul pannud kõrvale maksude maksmisest.

Kohustustest vabastamisest keeldumisel lähtutakse eelkõige võlgniku käitumisest. Asjaolud, mis viitavad raha raiskamisele, võlausaldajate eest peitmisele või nende nõuete rahuldamise takistamisele, kirjeldavad võlgniku pahatahtlikkust. Riikides, kus kohustuste vabastamise eelduseks on maksekava täitmine, saab menetluse algatamisest keelduda, kui võlgnikku menetluseelset käitumist hinnates saab asuda põhjendatult seisukohale, et isik maksekava täitma ei hakka. Tegemist on asjaoludega, kus isik esitab kohtule valet informatsiooni või isik on ennast maksejõuetuks muutnud eelkõige eesmärgiga saada neist vabaks kohustustest vabastamise menetluses.¹³³

Võlausaldaja võib tuginedes Pankrs § 171 lg 2 nimetatud asjaolule esitada võlgniku kohustusest vabastamisele ka vastuväite. Vastuväite esitamine tagab selle, et PankrS § 171 lg 4 kohaselt võib vastuväite esitanud võlausaldaja esitada määruskaebuse määruse peale, millega kohus algatas võlgniku kohustustest vabastamise menetluse.

3.2. Võlgniku kohustused menetluse kestel

Kohustustest vabastamise menetluse algatamine ei too automaatselt kaasa ega taga füüsilisest isikust võlgnikule kohustustest vabanemist. Võlgniku kohustustest vabastamise eeldusteks Eestis on eelkõige võlgniku kohustus anda menetluse ajal endast parim võlausaldajate nõuete rahuldamiseks. Võlgnik kohustub PankrS § 173 kohaselt kohustustest vabastamise menetluse ajal tegelema mõistlikult tulutoova tööga ning andma töö- või muust sarnasest suhtest või ettevõtlusest saadud tulu üle usaldusisikule, teavitama kohut ja võlausaldajaid igast elu ja tegevuskoha vahetusest, mitte varajama vara ning andma kohtu ja usaldusisiku nõudel teavet oma tegevuse, selle otsimise, sissetulekute ja vara kohta. Seega on tegemist kohustustega, mille täitmist hindab ja võtab arvesse kohus võlgadest vabastamise otsuse tegemisel.

---

¹³³ U. Reifner., jt (koost). Lk 281

Kui võlgnikul puudub mõistlikult tulutoov töö, siis ta peab seda töötuse korral aktiivselt otsima. Ka Läti seaduse § 160 p 2 kohaselt peab võlgnikul olema menetluse ajal sissetulek, et täita võlausaldajate nõudeid. PankrS § 173 lg 2 sätestatud põhimõtet võib tõlgendada kui füüsilisest isikust võlgniku kohustust olukorras, kus ta tööd ei leia, ennast töötuna arvele võtta ja nõuda sotsiaalametis toetust.¹³⁴ Pankrotiseaduse eelnõu kohaselt ei tohiks võlgnik sellises olukorras, kus tal tööd ei ole, keelduda ka tema kvalifikatsioonile või väljaõppele mittevastavast ametist.¹³⁵ Kuna ärikeeld kehtib PankrS § 91 lg 1 kohaselt kuni pankrotimenetluse lõpuni ja võlgnik peab seaduse sõnastuse kohaselt tegelema menetluse ajal tulutoova tegevusega, ei ole välistatud ka kohustustest vabastamise menetluse ajal tegutsemine näiteks füüsilisest isikust ettevõtjana.¹³⁶

Praktikas tekitavad kõige enam probleeme sellised füüsilisest isikust võlgnikud, kes alampalgast rohkem ei teeni. Seda sellepärast, et TMS § 132 kohaselt sissetulekut ei arestita, kui see ei ületa ühe kuu eest ettenähtud palga alammäära suurust või vastavat osa nädala või päeva sissetulekust. Alampalka teenivalt võlgnikult ei ole seetõttu võimalik võlausaldajate nõuete katteks ka raha saada. Sellises olukorras on põhjendatud küsida, et kas neid võlgnikke, kes iseennast aidata ei soovi, tuleks üldse toetada?¹³⁷ Siinkohal on töö autor seisukohal, et kui PankrS § 175 lg 1¹ seab võlgadest vabastamise eelduseks enne viia aasta möödumist menetluse algamisest võlausaldajate nõuete rahuldamise arvestatavas ulatuses, tuleks võlausaldajate nõuete rahuldamise kohustust arvestada ka siis, kui võlgadest vabastamist otsustatakse PankrS § 175 lg 1 alusel. Seadus sellist nõuet ei sätesta, kuid võlausaldajate nõuete rahuldamise määra sätestamine peaks motiveerima võlgnikke rohkem teenima või vabatahtlikult teenitud tulust võlausaldajate nõuete katteks ära andma, et kolme või viie aasta möödudes kohustustest vabaneda.

Riigikohtuni jõudis välja ühe Tartu Vanglas kinnipeetava isiku pankrotiavaldus, mis jäeti maa- ja ringkonnakohtus menetlusse võtmata eelkõige põhjusel, et võlgnikul puudub pankrotimenetluse (kohustustest vabastamise menetluse) ajal võimalus tegeleda tulutoova

---

¹³⁴ M. Varusk. Füüsilise isiku pankrotimenetlus. Õiguskeel 2010/3. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/50861> (05.05.2013)

¹³⁵ Pankrotiseaduse 2002 aasta eelnõu. http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=021550024 (05.05.2013). Samal seisukohal ollakse ka Saksamaal. Vt täpsemalt: J. Kilborn. The Innovative German Approach to Consumer Debt Relief: Revolutionary Changes in German Law, and Surprising Lessons for the United States. 2003, lk 26. Arvutivõrgus kättesaadav: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=452620 (05.05.2013).

¹³⁶ Vt ka M. Varusk.

¹³⁷ Vt ka M. Varusk.

tööga või seda otsida. Avaldaja märkis, et tal puudub sissetulek ja töö ning ta peab vanglas olema veel 12 aastat. Riigikohus leidis, et olukorras, kus isik soovib esitada pankrotiavaldusega ka kohustustest vabastamise avalduse, kohustub ta oma avalduses kinnitama, et ta kohustub täitma PankrS § 173 nimetatud kohustusi, kuid nimetatud kinnituse andmata jätmine ei välista aga võlgniku pankrotimenetluse menetlemist.¹³⁸ Kirjeldatud kaasusest koorub töö autori arvates välja väga suur probleem, mis seisneb eelkõige PankrS § 173 lg 1 sätestatud kohustuse sisustamises. Kas me saame öelda, et PankrS § 173 lg 1 eeldab, et isik ei viibi kinnipidamisasutuses?

Vangistusseaduse¹³⁹ (edaspidi VangS) § 37 lg 1 kohaselt kohustub kinnipeetav samuti tööd tegema. VangS § 38 lg 1 kohaselt kindlustab vanglateenistus kinnipeetava võimaluse korral tööga, arvestades kinnipeetava füüsilisi ja vaimseid võimeid ning oskusi. Kui kinnipeetavat ei ole võimalik kindlustada tööga, rakendatakse teda võimaluse korral vangla majandustöödel. Kinnipeetava töötamisel ning tema rakendamisel vangla majandustöödel makstakse talle VangS § 43 lg 1 kohaselt töötasu. VangS § 43 lg 2 kohaselt peab kinnipeetava töötasu olema vähemalt 10 protsenti töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel kehtestatud töötasu alammäärast. Vabariigi valitsuse määruse kinnipeetava töötasu määrad, arvutamise ja maksmise korra¹⁴⁰ § 2 lg 2 kohaselt on täistööajaga ajatööl töötava kinnipeetava töötasu alammäär vangla pakutaval töö 95,87 eurot kuus.

Seadus ei sätesta, kes või mis kriteeriumidele peab kohustustest vabastamise menetluses oleva võlgniku tööandja vastama. Arvestades seda, et võlgnikul on ka kinnipidamisasutuses võimalik tööd teha, ei saa töö autor nõustuda samas asjas tehtud ringkonnakohtu seisukohaga, justkui PankrS § 173 lg 1 nimetatud kohustus tegeleda tulutoova tööga või seda otsida eeldab vabaduses viibimist. Arvestades vanglas töötamise eest makstavaid alampalkade määrasid, tuleb tunnistada, et kinnipeetavate palkadest võlausaldajate nõuete rahuldamine ei ole tõenäoline. Samas ei tohiks piirata nende võlgnike kohustustest vabanemise õigust, kes suudavad vangis olles teenida niivõrd palju, et teatud osas võlausaldajate nõuded siiski rahuldatakse. Sellepärast leiabki töö autor, et lisaks töötamise kohustusele tuleb sätestata ka

---

¹³⁸ RKTkm 3-2-1-1-13 p 10. Vt ka sarnaseid ringkonnakohtu lahendeid (TrtRnKm 2-12-50010, TrtRnKm 2-12-52213, 2-12-30939), kus kohtud keeldusid pankrotiavaldust menetlusse võtmast, kuna asjaolu, et võlgnikud viibivad vanglas ja neil puudub võimalus PankrS § 173 lg 1 sätestatud kohustust (kohustustest vabastamise menetluse ajal tegelema mõistlikult tulutoova tegevusega ja, kui tal sellist tegevust ei ole, siis seda otsima) täita, siis ei ole pankrotiavaldusega võimalik taotletavat füüsilise isiku pankrotimenetluse eesmärki võimalik saavutada.

¹³⁹ Vangistusseadus. RT I 2000, 58, 376; RT I, 20.12.2012, 17.

¹⁴⁰ Kinnipeetava töötasu määrad, arvutamise ja maksmise kord. Vabariigi Valitsuse määrus. RT I 2000, 89, 582; RT I 2010, 60, 407.

teatud minimaalne määr võlausaldajate nõuetest või muust näitajast (vt täpsemalt käesoleva töö punktis 3.3.), mis peab olema täidetud võlgadest vabastamise otsustamise hetkeks.

Kui kinnipidamisasutuses tööd ei ole, siis tuleb seda võtta kui võlgnikul töö puudumist mitte selle otsimist. Vanglateenistusele, riigile, ei saa panna kohustust kinnipidamisasutuses olevat võlgnikku tööga kindlustada. Selline tõlgendus võib tunduda kinnipidamisasutuses oleva võlgniku õiguste rikkumisega, kuid tuleb arvestada, et võlgnik on ennast ise pannud olukorda, kus ta tööd teha ei saa (on kinnipidamisasutuses). Seega olukorras, kus võlgnik on kinnipidamisasutuses ja tal seal tööd ei ole, siis ta ei saagi kohustustest vabastamise menetluses nõutud kohustusi nõuetekohaselt täita. Ka vanglas peaks võlgnik võtma kohustustest vabastamise menetluse ajal vastu tööd, milleks tal kvalifikatsioon või väljaõpe puudub.

PankrS § 172 näeb kohtule ette võimaluse, et teatud tingimustel võib kohus jätta usaldusisiku määramata ja kohustada võlgnikku ennast täitma usaldusisiku kohustusi. Kohus võib sellise otsuse teha siis, kui usaldusisiku määramine tooks ilmselt kaasa põhjendamatuid kulusi ja kohus on veendunud, et võlgnik suudab usaldusisiku kohustusi ise täita. Sel juhul kontrollib kohus, kas võlgnik oma kohustusi ka täidab.

PankrS § 172 lg 2 kohaselt kohustub usaldusisik võlgnikult saadud maksed hoidma oma varast eraldi ja need vastavalt jaotusettepanekus ettenähtud jaotistele üks kord aastas võlausaldajatele välja maksma. Järelikult peab ka võlgnik, kes täidab võlausaldaja kohustusi, hoidma võlausaldajate nõuete hüvitamiseks mõeldud raha oma rahast eraldi. See viis, kuidas võlgnik seda teeb, peab olema selline, mida kohus saab lihtsasti kontrollida. Ühe variandina võiks olla erinevate pangakontode omamine, kuhu isik iga kuu võlausaldajatele mõeldud summad üle kannab. Kuna võlausaldajatele tuleb teha väljamakseid üks kord aastas, saaks võlausaldajatele mõeldud rahalt ka intressi teenida. Alternatiivselt võiks võlgnikul olla õigus teha võlausaldajatele makseid ka igakuiselt, kuid sellega võivad kaasned ebamõistlikud ülekandekulud, mis lõppkokkuvõttes vähendavad võlausaldajatele välja makstava raha kogust.

Kui Saksamaal, Hollandis ja Soomes on võlgnik ise otseselt vastutav raha jaotamise eest võlausaldajate vahel, siis teistes riikides (näiteks Lätis) teeb rahaga seotud tehinguid hoopiski kohtu poolt määratud kolmas isik.¹⁴¹

Arvestades seda, et kohustustest vabastamise menetluse jooksul rahuldatakse võlausaldajate nõudeid jaotusettepaneku alusel, tekib põhjendatult järgmine küsimus. Missugust tähendust omab kohustustest vabastamise menetluses nõue, mis vaatamata võlgniku vastuväitele nõuete kaitsmise koosolekul siiski tunnustati? PankrS § 104 kohaselt ei takista võlgniku vastuväide nõude või nõuet tagava pandiõiguse tunnustamist. Kuid sellisel juhul tuleb arvestada, et määrus, millest nähtuvad tunnustatud nõuded, ei ole täitedokumendiks PankrS § 168 tähenduses nende nõude osas, millele võlgnik vastuväite esitas. Seega olukorras, kus võlausaldaja soovib, et määrusel, millest nähtuvad tunnustatud nõuded, oleks täitedokumendi tähendus, võib võlausaldaja esitada võlgniku vastu hagi nõude või pandiõiguse tunnustamiseks, millele võlgnik esitas vastuväite. Võlgniku vastu nõude tunnustamiseks esitatud nõude aegumistähtaeg on kolm aastat arvates nõuete kaitsmise koosolekust, kus võlgnik nõudele vastuväite esitas. Seega võlgniku vastuväite eesmärk on takistada vastuväite saanud nõude rahuldamine pärast pankrotimenetluse lõppemist. Pärast pankrotimenetluse lõppemist läbiviidavas kohustustest vabastamise menetluses toimub võlausaldajate nõuete rahuldamine aga jaotusettepaneku alusel. Jaotusettepanekust PankrS § 143 kohaselt ei nähtu, millisele tunnustatud nõudele võlgnik koosolekul vastuväite esitas. Seega rikutakse jaotusettepaneku alusel nõuete rahuldamisel võlgniku õigusi. Autor leiab, et kui võlgnik on nõuete kaitsmise koosolekul esitanud võlausaldaja nõudele vastuväite, siis selleks, et vastav võlausaldaja saaks kohustustest vabastamise menetluses jaotusettepanekus ettenähtud jaotisele oma nõude rahuldamiseks väljamakseid, peaks ta esitama võlgniku vastu hagi nõude või pandiõiguse tunnustamiseks, millele võlgnik esitas vastuväite. Kuigi kohustustest vabastamise menetlus ei ole täitemenetlus, rikuks kohustustest vabastamise menetluse ajal väljamaksete tegemine nõude alusel, millele võlgnik esitas nõuete kaitsmise koosolekul vastuväite, võlgniku huve ja võlgniku vastuväite esitamise eesmärki.

Leitakse, et kohustustest vabastamise menetlus ei ole loodud ilmingimata võlausaldaja tulu suurendamiseks. Kohustustest vabastamise menetluse keskseks küsimuseks on hoopiski see, kui suur osa võlgniku sissetulekust peaks jääma võlgnikule tema ja tema perekonna mõistlike

---

¹⁴¹ E. Gruodyte, J. Kirsene. Lk 270.

vajaduste rahuldamiseks, võttes arvesse ka inimväärikust. Nii tuleks inimesele tagada piisav sissetulek oma põhivajaduste rahuldamiseks ja elamiskulude katmiseks.¹⁴²

Võlgnik peab olema usaldusisiku, võlausaldajate ja kohtu suhtes aus, ega tohi varjata oma sissetulekuid. Võlgniku töö- või teenistussuhtest või muust sarnasest suhtest saadud tulu või ettevõtlusest saadud tulu nõuded loetakse PankrS § 173 lg 3 kohaselt loovutatuks usaldusisikule. Usaldusisik peab sellest tasude maksmiseks kohustatud isikutele teatama. Nimetatud tulust peab usaldusisik PankrS § 173 lg 4 kohaselt andma võlgnikule üle 25 protsenti. VÕVS eelnõu seletuskirja kohaselt on PankrS § 173 lg 3 eesmärk tagada usaldusisikule efektiivsem võimalus võlgniku teenistuse üle kontrolli saavutamine.¹⁴³ PankrS § 173 lg 5 kohaselt ei pea võlgnik andma usaldusisikule üle tulu, millele seadusest tulenevalt ei saa pöörata sissenõuet. Sissenõuet ei saa TMS § 131 lg 1 kohaselt pöörata eelkõige riiklikele peretoetustele, puudega inimese sotsiaaltoetusele, kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse § 35¹ lõike 3 alusel makstavale hüvitisele, Eesti Töötukassa kaudu makstud töötutoetusele, stipendiumile, sõidu- ja majutustoetusele ning toetusele ettevõtluse alustamiseks, kehavigastuse või terviserikke tekitamise tõttu makstavale hüvitisele (välja arvatud hüvitis kaotatud sissetuleku eest), ja mittevaralise kahju hüvitisele, seadusel põhinevale elatisele, vanemahüvitisele, vanglast vabanemise toetusele. Lisaks ka TMS § 132 lg 1 sätestatud alampalk, millele sissenõuet pöörata ei saa. Seega väga paljud tuluartiklid on võlausaldajate nõuete eest kaitstud.

Lisaks sätestab § 173 lõige 6, et pärimise teel saadu väärtusest on võlgnik kohustatud andma usaldusisikule üle poole. PärS § 4 lg 1 kohaselt läheb pärand pärijale üle pärimise avanemisel, kuid pärija võib pärandist § 4 lg 2 kohaselt ka loobuda. Seadus ei sätesta, et võlgnikul oleks keelatud pärandist loobumine. Sarnane põhimõte on sätestatud ka PankrS § 120 lg 1, mille kohaselt olukorras, kus võlgnikul tekib pärast pankroti väljakuulutamist õigus pärandile või annakule, on otsustusõigus selle vastuvõtmise või sellest loobumise osas üksnes võlgnikul. Töö autor on seisukohal, et pärandi vastuvõtmise otsustusõigus ei tohiks pankrotimenetluse ega kohustustest vabastamise menetluse ajal kuuluda ainult võlgnikule. Praegu kehtiv olukord võimaldab võlgnikul loobuda pärandist, mis võimaldaks tal täita enda kohustusi võlausaldajate ees. Selline olukord rikub aga võlausaldajate huve ja õigusi. Lisaks tuleks seada kohustuseks pärandvara inventuuri tegemine, vastasel juhul võivad võlgniku võlausaldajad jääda veel halvemasse olukorda, kuna PärS § 130 lg 3 kohaselt peab

---

¹⁴² J. Kilborn. Expert Recommendations. Lk 37.

¹⁴³ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 26

pärandvara ebapiisavuse korral täitma pärija pärandaja ülejäänud kohustused oma vara arvel. Ka Saksamaal kohustub võlgnik andma pärandist poole võlausaldajate nõuete rahuldamiseks. Soomes kohustub aga võlgnik kõik varad, mis ületavad teatud määra (nt 1000 eurot), jagama võlausaldajate vahel.¹⁴⁴

Skandinaavia maades on võlgniku töötamise kohustus seotud sellega, et ta peab suutma täita kohtu poolt kinnitatud kohustuste tagasimaksmise kava. Soome seaduse § 23 kohaselt arvestatakse maksekava koostamisel isiku võimet võlgade tasumisel. Soome seaduse § 36 p 3 kohaselt peab maksekavas olema välja toodud võlgniku sissetulek ja selle prognoositav muutus kava täitmise ajal. Kui võlgnik kava ei täida, võib kohus selle tühistada (Soome seadus § 42).

Soomes on võlgadest vabastamise menetlust kritiseeritud kahel põhjusel. Võlausaldajad on kaevanud selle üle, et kavajärgsed maksed on liiga väikesed. Usaldusisikud kaebavad selle üle, et väga palju kavasid tuleb muuta, sest võlgniku tingimused pidevalt muutuvad.¹⁴⁵ Kuna Eestis kohustustest vabastamise menetluse ajaks maksekava ei koostata ja inimene annab võlausaldajate nõuete katteks kõik selle, millele saab sissenõuet pöörata, ei teki probleemi, kui isiku majanduslik olukord peaks muutuma. See tähendab, et kui isik saab parema töökoha, siis võlausaldajad saavad rohkem ja võlgnik saab rohkem. Kui isik jääb töötuks ja kaotab sissetuleku, siis ei saa võlausaldajad midagi. Õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et sellist lähenemist ei saa pidada piisavalt paindlikuks, kuna see ei võta nii hästi arvesse võlgniku ja tema perekonna vajadusi.¹⁴⁶

Autor leiab, et võlgnikul võiks olla kohustustest vabastamise menetluse ajal võlanõustamisel osalemise kohustus. Võlanõustamise vajalikkust on autor analüüsinud täpsemalt käesoleva töö alapeatükis 1.2.2. (vt ka 2.1.2.) See teenib nii võlgniku, võlausaldaja kui ka kogu ühiskonna huve. Kohustustest vabastamise menetluses ei tuleks tegeleda ainult isiku rahaliste probleemide lahendamisega vaid ka maksejõuetuse aluseks olevate probleemidega, et vältida võlgniku sattumist uutesse võlgadesse.¹⁴⁷ Võlanõustamise eesmärk on muuhulgas õpetada makserakstesse sattunud isikut saama hakkama miinimumsissetulekuga.

---

¹⁴⁴ U. Reifner., jt (koost). Lk 292.

¹⁴⁵ J. Niemi-Kiesiläinen. Consumer bankruptcy in comparison. Lk 492.

¹⁴⁶ J. Kilborn. Expert Recommendations. Lk 41.

¹⁴⁷ D.M. Skene, A.Walters. Lk 145

3.3. Menetluse kestvus ja kohustuste hüvitamise määr

Eestis kestab PankrS § 175 lg 1 kohaselt kohustustest vabastamise menetlus reeglina 5 aastat. Kui võlgnik on oma kohustusi menetluse ajal nõuetekohaselt täitnud ja rahuldanud võlausaldajate nõudeid arvestatavas ulatuses, võib kohus otsustada võlgniku kohustustest vabastamise ka enne viie aasta möödumist menetluse algatamisest, kuid mitte enne kolme aasta möödumist menetluse algatamisest. Kohtunikul on õigus menetluse kestvust ka pikendada, kuid PankrS § 175 lg 5¹ kohaselt ei tohi see tähtaeg olla kokku pikem kui seitse aastat menetluse algamisest.

Norras eristatakse vabatahtlikku ja kohustuslikku võlgade ümberkujundamise menetlust. Norra seaduse § 4-2 ja 5-2 kohaselt peaks nii vabatahtliku kui ka kohustusliku võlgade ümberkujundamise kava kestvuseks olema viis aastat, jättes kohtule võimaluse ümberkujundamise kava kestvuse pikendamiseks. Kui võlgnik saab Norra õiguse järgi enda kodu (maja, korteri) võlgade ümberkujundamise menetluse ajaks alles jätta, kohustub võlgnik tasuma lisaks laenu koguväärtusele ka veel täiendavad 10 protsenti.¹⁴⁸ Vastavalt Rootsi seaduse § 9-s sätestatud koostatakse ka Rootsis võlgade ümberkujundamise kava viieks aastaks ning § 26 kohaselt võib ümberkujundamise otsuse muutmise maksegraafiku kestust pikendada kõige enam seitsme aastani. Soome seaduse § 30 lg 2 kohaselt on võlgade ümberkujundamise kava kestvuseks samuti 5 aastat. Võttes mõistlikult arvesse võlgniku asjaolusid, tagasimaksmise kestvust ja viisi enne ümberkujundamise kava koostamist ning võimalust katta osa võlgasid võlgniku vara võõrandamise tagajärjel, võib kava kestvus olla lühem kui 5 aastat. Kui võlgnik soovib säilitada talle kuuluvat kodu, võib maksekava kestvus ületada Soomes ka viit aastat, kuid kindlasti ei tohi see olla pikem kui 10 aastat. Võlgnik kohustub kava täitmise ajal hüvitama ka hüpoteegiga tagatud võlga. Kui võlausaldajaks on samuti füüsiline isik, siis võib ta taotleda, et võlgniku maksekava pikendataks kahe aasta võrra. Pikendamise taotluse rahuldamise eelduseks on füüsilisest isikust võlausaldaja nõude suurus ja tema majanduslik seisund ning samuti tuleb arvestada võlgniku olukorraga.

Ka mujal Euroopas on kohustustest vabastamise menetluse või maksekava keskmine pikkus viis aastat. Võlanõustajad leiavad, et 5 aastane tähtaeg on võlgniku jaoks liiga pikk ja kurnav, kuna võlgnik on reeglina juba kaua aega enne menetluse algust elanud majanduslikult raskes ja talle survet avaldavas olukorras. Leitakse, et menetluse või maksekava keskmine pikkus

---

¹⁴⁸ Lov 17. juli 1992 nr. 99. Art 4-8 (a). Vt J. Niemi-Kiesiläinen. Consumer bankruptcy in comparison. Lk 493-494.

peaks olema kolm aastat.¹⁴⁹ Kolmeaastaseid kavasid võimaldavad riigid nendele võlgnikele, kes näitavad ülesse soovi anda endast parim ja täita võlausaldajate nõuded võimalikult suures ulatuses. Autor ei nõustu, et kohustustest vabastamise kava kestvust peaks mõjutama asjaolu, et võlgnik ise ei ole enda olukorrale lahendust otsinud. See peaks andma võlgnikele motivatsiooni hakata otsima abi juba makseraskuste tekkimisel.

Kohustustest vabastamise menetluse kestvuse lühendamisel on oluline arvestada, et väga lühikese kestvusega võlavabastusmenetluse ettenägemisel võib võlgnikul kaduda üldse motivatsioon võlgade tasumiseks pingutada. Selle vältimiseks peaks varasem kohustustest vabastamine olema võimalik vaid siis, kui võlgnik on üle ootuste hästi täitnud enda kohustusi ja täinud võlausaldajate nõudeid arvestatavas ulatuses.¹⁵⁰ Töö autor leiab, et võlgadest vabastamine (sh lühema tähtaja jooksul) peab olema objektiivselt hinnatavate kriteeriumidega määratletud. Tuleb seadusega paika panna kriteeriumid, millest kohus sellise otsuse tegemisel saaks lähtuda.

Läti seaduse § 154 lg 1 kohaselt kohustub võlgnik koostama pankrotimenetluse ajal kohustustest vabastamise plaani, mis lõike 2 kohaselt peab sisaldama näiteks nõudeid, mis jäid pankrotimenetlusest välja (selliste võlausaldajate nõuete kogusumma), maksekava pikkus, hinnanguline võlgniku igakuine sissetulek, selle osa suurus, mida ta saab igakuiselt tasuda elatisena ja näiteks summad mida ta igakuiselt suudaks võlausaldajatele maksta. Läti seaduse § 155 lg 1 kohaselt sõltub kava kestvus füüsilise isiku sissetulekust kohustustest vabastamise menetluse ajal. Läti seaduse § 155 lg 2 kohaselt on füüsilisest isikust võlgnikul võimalik oma võlgadest vabaneda 1 aasta jooksul, kui tema sissetulek võimaldab katta 50% nendest kohustustest, mis jäid pankrotimenetluses rahuldamata. Kui aga võlgnik ei suuda endast mitteolenevate tingimuste tõttu ühe aasta jooksul nõutavas määras oma kohustusi täita, siis § 155 lg 3 p 1 kohaselt kestab menetlus 2 aastat ning võlgnik kohustub täitma vähemalt 35% pankrotimenetluses rahuldamata jäänud kohustustest. 3 aastase kava korral peab võlgnik suutma täita 20%. Kui aga võlgniku sissetulek on võlgadest vabastamise menetluse ajal ebapiisav kohustuste täitmiseks 20% ulatuses, kestab menetlus 3 aastat ja kuus kuud. Sellisel juhul suunatakse võlgniku sissetulekust 1/3, kuid mitte vähem kui 1/3 miinimumpalgast, võlausaldajate nõuete rahuldamiseks. Töö autor on seisukohal, et Läti lähenemine võlgadest vabastamise menetluse kestvusele on selgem kui Eestis kehtiv regulatsioon ning peaks motiveerima võlgnikku rohkem pingutama. Eesti regulatsioon ei sisalda ühtegi sätet, mis

---

¹⁴⁹ U. Reifner., jt (koost). Lk 292.

¹⁵⁰ VÕVS eelnõu seletuskiri. Lk 26

määraks, kui palju peab võlgnik suutma võlgadest vabastamise menetluse ajal pärast pankrotimenetlust rahuldamata jäänud kohustustest täita. Seadus sätestab vaid selle, missugusele võlgniku sissetuleku osale ei tohi sissenõuet pöörata ning kui palju peab sissetulekust võlgnikule jääma. Praegu kehtiv süsteem ei motiveeri füüsilisest isikust võlgnikku endale paremat ja tulutoovamat töökohta otsima.

Euroopas nähakse maksekavas harivat eesmärki. Mitmeaastased kavad tuletavad võlgnikule ja teistele inimestele tema ümber meelde, et kõik peavad andma endast parima oma kohustuste täitmisel - ükskõik, mis see parim ka ei oleks. Eesmärkide tulemuste suurendamiseks tuleks võlgnikule anda suuniseid eelarve osas ning pidada järelvalvet kava täitmise ajal.¹⁵¹ Saksamaal on asunud seisukohale, et nn null-kavad (kava täitmise määr selgub kohustustest vabastamise otsustamisel) võiksid olla lubatud, kui isik on andnud endast parima, et kohustusi täita.¹⁵² Maksekavasid tühistatakse vaid siis, kui ilmneb tõsine kohustuste rikkumine, milleks loetakse isiku tahtmatust, mitte isiku võimetust, kava täita.¹⁵³

Rootsi ei saa samuti pöörata sissenõuet minimaalsissetulekule ning seda teeniv võlgnik ei peagi midagi võlausaldajatele maksuma.¹⁵⁴ Samas on Rootsis võimalik ka võlgadest kohe vabaks saada. Need on olukorras, kus võlgniku sissetulekust ei jää võlausaldajate nõuete rahuldamiseks midagi üle ja täitevamet teeb võlausaldajatele nullmaksetega maksegraafiku ettepaneku. Kui võlausaldajad sellega nõustuvad, vabastatakse võlgnik tema võlgade tasumise kohustusest koheselt.¹⁵⁵ Kui võlausaldajad tõesti sellise kavaga nõustuvad, siis on võlausaldajad ise loobunud nõudest võlgniku vastu ning sellisel juhul ei tõusetu ka küsimus võlausaldajate huvide kahjustamisest ja *pacta sunt servanda* põhimõtte täitmisest.

Töö autor on siiski seisukohal, et lisaks menetluse kestvusele tuleb määrata ka minimaalne määr, mida võlgnik peab kohustustest vabanemiseks täitma. Autori seisukohta toetab ka J. Bigus ja E.- M. Steigeri poolt läbiviidud analüüs. Võlgadest vabastamise menetlus peab olema motiveerib. Tähtaja määramine ja hea käitumise nõudmine seda ei ole, pigem vastupidi, see ei motiveeri isikut kõvasti tööd tegema. Sellepärast soovivad ka J. Bigus ja E.- M. Steiger nende poolt läbi viidud analüüsile tuginedes määrata kindlaks kindel summa, mis peab olema teatud perioodi jooksul makstud, et saada võlgadest vabaks. Nad pakuvad

---

¹⁵¹ J. Kilborn. Expert Recommendations. Lk 34.

¹⁵² J. Kilborn. The Innovative German Approach to Consumer Debt Relief. Lk 40.

¹⁵³ U. Reifner., jt (koost). Lk 292.

¹⁵⁴ Euroopa justiitsvõrgustik tsiviil- ja kaubandusajades. Rootsi Pankrot. Arvutivõrgus kättesaadav: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_swe_et.htm (05.05.2013).

¹⁵⁵ J. Kilborn. Out With the New, In With the Old. Lk 453.

välja, et hüvitise suurus peaks olema seotud töötasuga, mida peaks võlgnikul olema võimalik teenida väikese vaevaga. See, mis sellest rohkem teenitakse, võiks jääda võlgnikule. Lisaks tähtajale ja hea käitumise nõudele kohustab tasutava hüvitise määramine võlgnikku rohkem pingutama võlausaldajate nõuete rahuldamiseks. Küll nenditakse, et tasumise määr peab olema seotud võlgniku võimetega, mitte reaalse protsendiga tasumata jäänud võlgadest. Seda just sellepärast, et kui näiteks võlgnik kohustuks 3 aastaga tasuma ära 50% oma kohustustest ja ta suudaks seda teha ilma erilise vaevata, siis see ei motiveeriks teda rohkem pingutama. Sarnaselt mõjub olukord, kui võlgnik ei suuda 50% kohustustest hüvitada isegi suure pingutuse korral.¹⁵⁶

Austrias kestab võlgadest vabastamise menetlus tavaliselt 7 aastat. Võlgadest vabastamist võimaldatakse ka 3 aasta möödumisel, kui võlgnik hüvitab selle ajaga 50% võlgadest.¹⁵⁷ Võlgadest vabanemiseks 7 aasta jooksul kohustub võlgnik hüvitama vähemalt 10% võlgadest. Kohustuste tasumise määra nõuet kritiseeritakse ja nimetatakse ebaõiglaseks, kuna selline nõue piirab võlgadest vabastamise menetlusele ligipääsu väga vaestele isikutele.¹⁵⁸ Autor on seisukohal, et maksekava olemasolu enne kohustustest vabastamist on vajalik selleks, et ei oleks võimalik võlgadest vabastamise kontseptsiooni kuritarvitada.¹⁵⁹ Võlgadest vabastamise kontseptsioon seisneb muuhulgas võlgniku ja võlausaldajate huvide kaalumises. Võlgadest vabastamise menetlus näeb kohustustest vabastamise võimaluse ette neile, kelle majanduslik olukord on eriti raske, ja peaks lõpptulemuses võimaldama võlgnikule uue majandusliku alguse, andma talle uue võimaluse normaalseks majanduslikuks ja sotsiaalseks eluks.¹⁶⁰ Arvestades võlgadest vabastamise menetluse harivat ja kohustuste tasumise põhimõtet toetavat eesmärki ei saa nõustuda, et isik õpib läbi sellise menetluse raha otstarbekamalt kasutama ning tajub võlgade täitmise kohustust, kui tal puudub võlausaldajate nõuete rahuldamise kohustus.

Kohustustest vabastamise menetluse alternatiiv on võlgniku jaoks see, et võlgniku suhtes algatatakse pärast pankrotimenetlust võlausaldajate nõuete alusel täitemenetlus. Kohustustest vabastamise eesmärk on võlgniku olukorda soodustada, võimaldada talle 3-7 aasta

---

¹⁵⁶ J. Bigus, E.-M. Steiger. When it pays to be honest: How a variable period of good conduct can improve incentives in personal bankruptcy proceedings. *European Journal of Law and Economics*. 2006, volume 22, lk 244-248

¹⁵⁷ Samas. Lk 250.

¹⁵⁸ U. Reifner., jt (koost). 2010

¹⁵⁹ Samal seisukohal on ka J. Niemi. Joanna Niemi's expert opinion on the procedural aspects of the consumer debt adjustment law. Lk 2. Kättesaadav: <https://tuhat.halvi.helsinki.fi/portal/files/10782101/Estonia.pdf> (05.05.2013).

¹⁶⁰ RKTkm 3-2-1-121-11.

möödumisel seaduses sätestatud kohustuste nõuetekohasel täitmisel kohustustest vabanemist ja integreerumist ühiskonda täieõigusliku liikmena.

3.4. Kohustustest vabastamise otsustamine ja tagajärjed

Võlgnik ei vabane Eestis oma kohustustest automaatselt pärast teatud aja möödumist. PankrS § 175 lg 1 kohaselt on võlgadest vabastamise otsuse tegemiseks vaja kõigepealt võlgniku taotlust. Võlgniku taotlus ei ole reeglina vajalik nendes riikides, kus kohustustest vabanemine sõltub maksekava täitmisest. Seega vabaneb võlgnik ülejäänud kohustustest, kui maksekava on täidetud.¹⁶¹

Eestis peab kohus kohustustest vabastamise otsustamisel hindama, kas võlgnik on oma PankrS § 173 nimetatud kohustusi täitnud menetluse ajal nõuetekohaselt. Kui kohus otsustab võlgniku pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabastada, lõpevad pankrotivõlausaldajate nõuded võlgniku vastu, sealhulgas ka nende pankrotivõlausaldajate nõuded, kes ei ole pankrotimenetluses nõudeid esitanud. Seega nõuded, mis tekkisid võlausaldajatel võlgniku vastu pankrotimenetluse või kohustustest vabastamise menetluse ajal, võlgnik ei vabane.

Nüüd aga tekibki küsimus, mis on pankrotimenetluse ajal tekkinud nõuetest viie aastaga saanud. PankrS § 167 lg 4 kohaselt algab selliste nõuete aegumistähtaeg pankrotimenetluse lõppemisest. TsÜS § 160 lg 2 ei sätesta, et kohustustest vabastamise menetlusel oleks aegumist peatav toime. Tehingust tuleneva nõude aegumistähtaeg on TsÜS § 146 lg 1 kohaselt kolm aastat ja kohustustest vabastamise menetlus kestab reeglina 5 aastat. Seega peab võlausaldaja selleks, et tema nõue võlgniku vastu ei aeguks, esitama kohtusse hagiavalduse. Jõustunud kohtuotsusega tunnustatud nõude aegumistähtaeg on TsÜS § 157 lg 1 kohaselt 10 aastat.

Kohustustest vabastamise menetlus ei tähenda võlgniku võimalust vabaneda kõikidest kohustustest. PankrS § 176 lg 2 on sätestanud erandi, mille kohaselt võlgniku pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabastamisel ei lõpe õigusvastaselt tahtlikult tekitatud kahju hüvitamise ning lapsele või vanemale elatise maksmise kohustused. Sarnaselt Eestile ei võimalda ka teised Euroopa riigid kohustustest vabastamise menetluse käigus

---

¹⁶¹ U. Reifner., jt (koost). Lk 292.

vabaneda kõikidest kohustustest. Näiteks Belgias, Prantsusmaal, Saksamaal, ei võimaldata vabaneda trahvidest ja rahalistest karistustest, mis on määratud kriminaalkuritegudega põhjustatud kahjude või muude sellega seotud kahjude hüvitamiseks.¹⁶² Sarnaselt võlgade ümberkujundamise menetluses väljendatud seisukohaga, leiab autor, et õigusvastase teoga tekitatud kahju nõuetena võiks muuhulgas lugeda ka süüdimõistva kohtuotsuse alusel väljamõistetud menetluskulusid ning nende hüvitamisest ei tohiks võlgnik pääseda.

Õppelaenudest ei ole võimalik vabastust saada Suurbritannias, Hollandis ega Ameerikas.¹⁶³ Õppelaenust vabastamise otsustusõigus kuulub Rootsis kohtule.¹⁶⁴ Kõige suuremaid piiranguid kohustustest vabastamisele teebki Ameerika, kuna on sätestanud 19 kategooriat võlgasid, millest vabanemine on võimatu.¹⁶⁵ Läti seaduse § 164 lg 4 kohaselt ei vabastata isikut lisaks ülalpidamisnõuetele, ka keelatud tegevustest ja pandiga tagatud nõuetest, kui võlgnikule anti võimalus oma eluruum alles jätta ning see on vastava nõude tagatis. Rootsis ei saa lisaks kuritahtlikkusest, ebaõiglastest, liigsest tarbimisest või spekulatiivsetest tehingutest tulenevaid võlgu ümber kujundada ega neist vabaneda.¹⁶⁶

INSOL Raporti kohaselt ollakse seisukohal, et igasuguseid kohustustest vabastamise piiranguid tuleb hoida minimaalsena. Kohustustest vabastamine suurte eranditega ja vanade võlgade lahendamata jätmine ei toeta võlgniku võimalust teha “värsket algust”.¹⁶⁷ 2007. aastal koostatud ekspertide raportis leiti, et ainuke kohustus, millest ei tohiks füüsilisest isikust võlgnikku vabastada, on lapse ülalpidamise kohustus. Sellest hoolimata soovitati jätta vabastamata ka nendest kohustustest, mis on kinnitatud kohtuotsusega perekonna asjades, isikukahju vigastuste või muude lepinguväliste kahjustuste korral ja ka vastutusest pettuse korral.¹⁶⁸ Võib asuda seisukohale, et Eestis sätestatud kohustustest vabastamise piirangud on kooskõlas Euroopas levinud põhimõtetega ning võimaldab kohustustest vabastamise menetluse ajal nõutud kohustusi täitnud võlgnikule võimaluse normaalseks majanduslikuks ja sotsiaalseks eluks. Arvestades kohustustest vabastamise kontseptsiooni eesmärke on autori arvates õige, et piirangud peavad olema minimaalsed.

---

¹⁶² E. Gruodyte, J. Kirsiene. Lk 269.

¹⁶³ INSOL International. Consumer Debt Report II. lk 119, 292, 309

¹⁶⁴ U. Reifner., jt (koost). Lk 292.

¹⁶⁵ U.S.Code § 523 - Exceptions to discharge. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/11/523> (05.05.2013)

¹⁶⁶ J. Kilborn. Out With the New, In With the Old. Lk 446-448.

¹⁶⁷ INSOL International. Consumer Debt Report II. Lk 20.

¹⁶⁸ FLAC. Essential principles of debt adjustment/settlement schemes across Europe. Lk 3. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.flac.ie/download/pdf/2012_01_18_paper_on_principles_of_debt_settlement_pj.pdf (05.05.2013).

Vaatamata võlgniku kohustusest vabastamisele ei vabastata PankrS § 176 lg 3 kohaselt võlgnikuga solidaarselt vastutavat isikut oma kohustuse täitmisest. Kui võlgnikuga solidaarselt vastutav isik täidab kohustuse, ei saa ta kohustustest vabastamise korral esitada tagasinõuet võlgniku vastu. Kui aga võlgnik on võlausaldaja või solidaarselt vastutava käendaja nõude rahuldanud pärast oma pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabastamist, ei saa kohustuse täitmiseks üleantut võlausaldajalt ega käendajalt tagasi nõuda, vastavalt PankrS § 176 lg 4 ja VÕS § 4.

Kui võlgnik on mõistetud kohustustest vabastamise menetluse ajal süüdi pankrotikuriteos või võlgnik on rikkunud süüliselt oma PankrS §-s 173 nimetatud kohustusi ja kahjustanud sellega võlausaldajate huve, keeldub kohus võlgnikku PankrS § 175 lg 2 kohaselt kohustustest vabastamast. Siiski enne keeldumist, kohustub kohus PankrS § 175 lg 3 kohaselt kuulama ära nii usaldusisiku ja võlgniku, kui ka võlausaldajad, kes on selleks soovi avaldanud. Seega järelvalve kohustusi täidavad kõik, nii kohus, usaldusisik kui ka võlausaldajad. PankrS § 175 lg 5 annab kohtule õiguse omal algatusel ning võlausaldaja või usaldusisiku taotlusel otsustada kohustustest vabastamise keeldumise ja lõpetada kohustustest vabastamise menetluse, kui juba enne viie aasta möödumist ilmnevad PankrS § 175 lõikes 2 või 4 nimetatud alused. Töö autor on nõus, et eraldi kohustustest vabastamisest keeldumise aluste sätestamine on õige ning tagab võlausaldajate huvide paremat kaitset.

Kui kohus keeldub võlgnikku pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabastamast, lõpetab kohus PankrS § 175 lg 8 kohaselt võlgniku kohustustest vabastamise menetluse. Kui võlgadest vabastamise menetlus lõpetatakse ja võlgnikku kohustuste tasumisest ei vabastata, võivad võlausaldajad PankrS § 167 lg 1 kohaselt neid nõuded, mille võis esitada pankrotimenetluses, kuid mis on selles jäänud esitamata, samuti nõuded, mis küll esitati, kuid mis jäid rahuldamata ja millele võlgnik vastu vaidles, esitada võlgniku vastu üldises korras.

Sellisel juhul tõusetub küsimus, et mis olukorras on võlgnik ja mis on saanud võlausaldajate nõuetega? Põhimõtteliselt on võlgnik olukorras, kus ta oleks olnud siis, kui ta ei oleks võlgadest vabastamise menetluse algatamise avaldust esitanud või kohus ei oleks seda algatanud. Erinevus väljendub vaid selles, et pankrotimenetluse lõpetamisest on möödas näiteks 5 aastat. Võlgnik ei vabane kohustustest enne, kui need on üldistel alustel aegunud.

PankrS § 42 järgi loetakse võlgniku pankroti väljakuulutamisega võlgniku võlausaldajate kõigi nõuete täitmise tähtpäev saabunuks ja algab nende aegumine. Juba sissenõutavaks

muutunud nõuete aegumist võlgniku pankroti väljakuulutamise ei mõjuta. Nõude aegumise peatab nõude esitamine tunnustamiseks võlgniku pankrotimenetluses TsÜS § 160 lg 2 p 1 kohaselt. Aegumise peatumise mõju lõpeb pankrotimenetluse lõppemisega. Tunnustatud nõuete osas on pankrotimenetluse lõpetamise määrus PankrS § 168 järgi täitedokumentideks ning need nõuded aeguvad TsÜS § 157 lg 3 kohaselt kümne aasta jooksul pankrotimenetluse lõppemisest. TsÜS § 160 lg 2 kohustustest vabastamise menetlust aegumist peatavaks asjaoluks ei loe. V. Kõve on seisukohal, et vaatamata sellele, et TsÜS § 160 lg 2 kohustustest vabastamise menetlust aegumist peatavaks asjaoluks ei nimeta, peaks pankrotimenetluses nõude tunnustamiseks esitamisega kaasnenud aegumise peatumine siiski kehtima edasi ka pankrotimenetlusele järgneva kohustustest vabastamise menetluse algatamisel PankrS § 171 lg 1 järgi kuni selle menetluse lõpuni, kuni võlgadest vabastamise otsustamiseni kohtu poolt PankrS § 175 alusel.¹⁶⁹ Kuigi V. Kõve tõlgendus kaitseb võlausaldajate huve ja on kooskõlas aegumise peatumise põhimõtetega, ei saa sellega TsÜSis sätestatu kohaselt nõustuda. Eelkõige sellepärast, et seadus näeb ette, et aegumine lõpeb pankrotimenetluse lõppemisega.

Aegumine nende nõuete puhul, mis jäeti pankrotimenetluses üldse esitamata, ei peatu. Nemad saavad PankrS § 167 lg 1 kohaselt enda nõuded esitada pärast pankrotimenetlust, kui nõuded ei ole selleks ajaks aegunud. Kui kohus on algatanud kohustustest vabastamise menetluse, siis nimetatud menetluse algatamine pankrotimenetluses esitamata nõuete aegumist samuti ei peata. Järelikult, kui kohus vabastab võlgniku kohustustest viie aasta pärast, siis PankrS § 167 lg 2 kohaselt enam PankrS § 167 lg 1 nimetatud nõudeid esitada ei saa. Kui aga ei vabastata, siis on viis aastat möödas ja need nõuded, mis ei olnud pankrotimenetluses tunnustatud, peaksid selle ajaga olema aegunud. Autor leiab, et võlausaldajad saavad oma huve kaitsta "igaks juhuks" hagiavalduse esitamisega kohtule. Nii saaks välistada kohustustest vabastamata jätmise korral pankrotimenetluses nõuet mitte esitanud võlausaldaja nõude aegumise. Teisalt tekib küsimus, kas selliste "igaks juhuks" hagiavalduste esitamine on otstarbekas, kui võlgniku kohustustest vabastamise menetluse ajal ta oma nõuet võlgniku varale PankrS § 174 lg 1 alusel sisse pöörata ei saa ja võlgniku kohustustest vabastamisel võlausaldaja nõue niikuinii lõpeb? Kuna kohustustest vabastamise menetluse ajal puudub pankrotivõlausaldajatel ja nendel, kes ei ole pankrotimenetluses nõudeid esitanud, võimalus oma nõuet täita, peaks kohustustest vabastamise menetlus omama aegumist peatavat toimet. Eeltoodust tulenevalt on autor seisukohal, et TsÜS § 160 lg 2 tuleks täiendada nii, et kohustustest vabastamise menetluse avalduse esitamine peatab kõikide kohustustest

---

¹⁶⁹ V.Kõve. Aegumise peatumine hagi esitamise või muu menetlus- toiminguga teemise kohta või kohtuväliselt. Juridica VII/2010, lk 525.

vabastamise menetlusega hõlmatud nõuete aegumise kuni PankrS § 175 otsuse tegemiseni.

Kehtiva seaduse kohaselt saab teha järelduse, et võlgnikule on igal juhul mõistlik võlgadest vabastamise menetluse algatamine. Isegi siis, kui kohustustest ei vabastata, aeguvad suurem osa pankrotimenetluses esitamata nõudeid selle ajaga ära. See võib olla tingitud sellest, et võlausaldajad loobuvad hagi esitamisest, kuna sellega kaasnevad neile täiendavad kulud ja puudub kindlus, et nad selle täitedokumendi alusel ka midagi võlgnikult saavad. Kehtiv õiguskord paneb võlausaldajad põhjendamatult halvemasse olukorda, jättes ühe aegumise peatamise alusena märkimata kohustustest vabastamise menetluse alguse. Uue aegumise peatamise erisätteks oleks PankrS § 167 lg 2, mille kohaselt ei saaks võlausaldajad oma nõuet võlgniku vastu esitada, kui nõue on võlgniku kohustustest vabastamise tõttu vastavalt PankrS §-s 176 sätestatule lõppenud. Aga kui menetlus lõpetatakse kohustustest vabastamiseta, siis peaks sellest hetkest aegumine jätkuma.

Kokkuvõte

Töö autori poolt tehtud peamised järeldused on alljärgnevad.

Füüsilise isiku olemuslikud erinevused juriidilisest isikust viivad tema erineva kohtlemiseni maksejõuetusõiguses. Võimaldamaks füüsilisele isikule võimalust ületada tema ajutisi makseraskusi, on pankrotimenetluse kõrvale loodud alternatiivne võlgade ümberkujundamise menetlus. Arvestades pankrotimenetluse likvideerivat iseloomu ja asjaolu, et isikut ei ole võimalik likvideerida, on füüsilisele isikule inimväärse elu tagamiseks loodud ka kohustustest vabastamise menetlus, mis võimaldab pankrotimenetluses täitmata jäänud kohustustest vabaneda.

Võlgade ümberkujundamise menetluse algatamine, tagamaks võlgniku huve, ei tohiks seisneda võlgniku jaoks keeruliste formaalsuste täitmises ning menetlusele tuleb tagada ligipääs ka neil, kes töötavad välismaal. Kohtuväliste läbirääkimiste kohustuslikkus ei teeni reeglina ilma võlanõustamiseta oma eesmärgi vaid pigem takistab makseraskustesse sattunud füüsiliste isikute ligipääsu võlgade ümberkujundamise menetlusele.

Tagamaks võlgniku huvide paremat kaitset nii kohtuväliste läbirääkimiste pidamisel, menetluste algatamisel kui nende läbiviimisel, tuleks muuta võlanõustamine kvaliteetseks, rahastatavaks ja Eestis ühtlaselt kättesaadavaks. Võlanõustaja aitab võlgniku olukorrast lähtuvalt suunata teda talle sobivasse menetlusse. Arvestades võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse hariduslikku eesmärki, saab võlanõustaja võlgnikku nõustada ning õpetada rahaga ümber käima, mis on vajalik ümberkujundamiskava ja kohustustest vabastamise eelduseks olevate kohustuste edukaks täitmiseks.

Kui kohus soovib võlgade ümberkujundamise avalduse jätta menetlusse võtmata, kuna võlgniku ümberkujundamiskava kinnitamine on ebatõenäoline, peaks võlgniku huvidest lähtuvalt eelnema otsuse tegemisele alati võlausaldajate seisukohtade teadasaamine.

Vältimaks ümberkujundamiskavaga hõlmamata võlausaldajate pankrotiavaldusi ja vähendamaks riske, et kinnitatud ümberkujundamiskava tühistatakse vaatamata võlgniku poolt ümberkujundamiskava nõuetekohasele täitmisele, oleks võlgnikul kasulik hõlmata ümberkujundamiskavaga kõiki tema vastu sissenõutavaks muutunud nõudeid.

Võlgade ümberkujundamise menetluses tuleks elatisnõuete all, mida ei tohi vähendada, mõista vaid lapsele või vanemale makstavat elatist. Õigusvastase teoga tekitatud kahju nõuetena võiks lugeda ka süüdimõistva kohtuotsuse alusel väljamõistetud menetluskulusid ning nende hüvitamisest ei tohiks võlgnik pääseda.

Ümberkujundamiskava kestvuse ja kohustuste täitmise minimaalse määra sätestamine seadusega on keeruline, sest kõikide võlgnike olukorrad on erinevad. Võlausaldajate huvid oleksid tagatud siis, kui minimaalne võlgniku kohustuste täitmise määr oleks sõltuvuses sellest, kui suures ulatuses saaksid võlgniku võlausaldajate nõuded rahuldatud pankrotimenetluses ja sellele järgnevas kohustustest vabastamise menetluses, mis viiakse läbi võlgade ümberkujundamismenetluse algatamise seisuga. Arvestades minimaalse kohustuse määra kujunemise asjaolusid, tuleks ümberkujundamiskava koostamisel arvestada ka sellega, et võlgnik suudaks võlausaldaja nõuded minimaalses määras tasuda vähemalt 5-7 aastase kava alusel. Tegemist on ajavahemikuga, mis kuluks pankrotimenetluse ja kohustustest vabastamise menetluse läbiviimisele.

Lisaks kohustustest vabastamise menetluse kestvusele ja võlgniku kohustusele teha menetluse ajal tööd või seda otsida, tuleks kindlaks määrata ka võlausaldaja nõuete rahuldamise minimaalne määr. Kohustustest vabastamise menetlus peab füüsilisest isikust võlgnikku motiveerima ning pelgalt menetluse kestvuse määramine ja hea käitumise nõudmine seda ei ole. Üks võimalus oleks minimaalse määra sidumine töötasuga, mida peaks võlgnikul olema võimalik teenida väikese vaevaga.

Kohustustest vabastamise menetlus ei eelda, et võlgnik viibib kohustustest vabastamise menetluse ajal vabaduses. Piirata ei tohiks nende võlgnike kohustustest vabanemise õigust, kes suudavad kinnipidamisasutuses olles teenida niivõrd palju, et võlausaldajate nõuded saavad menetluse lõpuks teatud osas siiski rahuldatud. Küll tuleks tööl käimise või selle otsimise kohustust hinnata kinnipidamisasutuses viibiva võlgniku suhtes selliselt, et kui talle tööd pakkuda ei ole, siis ta ei saagi kohustustest vabastamise menetluses nõutud kohustusi nõuetekohaselt täita. Kinnipidamisasutusse sattumisega on võlgnik ennast ise pannud olukorda, kus ta tööd teha ei saa.

Kui võlgnik on nõuete kaitsmise koosolekul esitanud võlausaldaja nõudele vastuväite, siis selleks, et vastav võlausaldaja saaks kohustustest vabastamise menetluses jaotusettepanekus

ettenähtud jaotisele oma nõude rahuldamiseks väljamakseid, peaks ta esitama võlgniku vastu hagi nõude või pandiõiguse tunnustamiseks, millele võlgnik esitas vastuväite. Kuigi kohustustest vabastamise menetlus ei ole täitemenetlus, rikuks kohustustest vabastamise menetluse ajal väljamaksete tegemine nõude alusel, millele võlgnik esitas nõuete kaitsmise koosolekul vastuväite, võlgniku huve ja võlgniku vastuväite esitamise eesmärki.

Pärandi vastuvõtmise otsustusõigus ei tohiks kohustustest vabastamise menetluse (ega pankrotimenetluse) ajal kuuluda ainult võlgnikule. Sellise õiguse andmine võlgnikule võib rikkuda võlausaldajate huve. Lisaks tuleks seada kohustuseks pärandvara inventuuri tegemine.

Võlausaldajate huvidest lähtuvalt tuleks lisada TsÜS § 160 lõikesse 2 aegumist peatava alusena kohustustest vabastamise menetluse avalduse esitamine.

Kaitsmaks võlausaldajate huve, peaksid andmed võlgade ümberkujundamise ja kohustustest vabastamise menetluse kohta olema kättesaadavad vähemalt menetluste lõpuni. Kui pankrotimenetlusele ei järgne kohustustest vabastamise menetlust, võiksid võlausaldajate huvidest lähtuvalt olla vastavad andmed kättesaadavad ka teatud aja pärast pankrotimenetluse lõppemist.

Võlgade ümberkujundamise menetlus on oma loomu poolest mõeldud ausale ja aktiivsele võlgnikule, kelle tahe on oma võlgu võlausaldajatele tasuda. Võlgade ümberkujundamise menetlus eeldab võlgniku enda initsiatiivi, mis seisneb selles, et võlgnik peab ise suutma pakkuda lahenduse oma võlgade tasumiseks. Võlgade ümberkujundamine on võimalik vaid siis, kui võlgnikul on võlgade tasumiseks olemas vähemalt mingisugunegi sissetulek või vara, ja huvi vältida pankrotimenetlust. Huvi vältida pankrotimenetlust tuleneb eelkõige õigusvälistest asjaoludest, soovist täita oma kohustusi ausamal viisil ning oluline tähendus on ka ühiskondlikul hinnangul. Pankrotimenetlus kahjustab isiku mainet rohkem kui võlgade ümberkujundamise menetlus ning lisaks kehtib füüsilisest isikust võlgniku suhtes pankroti väljakuulutamise kuni pankrotimenetluse lõpetamiseni ärikeeld.

Kui aga füüsilisest isikust võlgnik on olukorras, kus tal puudub võimalus võlgade vähemalt mingiski mõistlikus osas tasumiseks, on tema alternatiivseks lahenduseks pankroti väljakuulutamine ja pankrotimenetluse järgselt kohustustest vabastamise menetlus. Selleks, et kohustustest vabaneda, peab võlgnik käituma ausalt ja täitma oma kohustusi, milleks on

eelkõige tööl käimine või selle otsimine. Seega erinevalt võlgade ümberkujundamise menetlusest võib kohus võlgniku, tingimusel, et ta on olnud aus ja täitnud enda kohustusi, kehtiva regulatsiooni kohaselt kohustustest vabastada ka siis, kui võlgnik ei ole suutnud 5 aasta jooksul võlausaldajate nõudeid mitte mingiski osas rahuldada.

Options to settle natural person insolvency

Summary

The evolution of consumer credit is beneficial for natural persons as well as to countries economies. Consumer credit have been made easily available to everyone, even for those, who are not able to pay it back. Active promotion of credit have increased natural person insolvency issues. There is many states who do not offer natural person insolvency settlement ways, and there is others who offer.

The purpose of the master thesis is to answer to the question what would be the best regulation to ensure the optimal protection of the interest of debtors (natural person) and creditors. Estonia has two acts which regulates natural person insolvency settlement, the Bankruptcy Act and the Debt Restructuring and Debt Protection Act. They govern two different procedures, bankruptcy proceedings and the subsequent proceedings for the release from obligations and debt restructuring proceedings

The natural person insolvency law has the idea of a fresh start for the debtor. It means that the debtor can through the natural person insolvency gain back the command of his or her economic affairs. In Europe, the concept of a fresh start has a different meaning from that which it has in the United States, where the concept originated. In Europe its called earned fresh start, because the fulfillment of the payment plan has an essential meaning for the discharge. European natural person insolvency law can be characterized by three main aspects. The access to the consumer insolvency settlement is not open, mandatory payment plan for all natural person debtors and lots of emphasis on debt counseling. If the United States focuses on providing a fresh start for private persons, then European insolvency legislation mostly aims at the satisfaction of creditors' claims. We can distinguish the European natural person insolvency from the United States, but at the same time we should admit that no harmonization of natural person insolvency law have been taken here in Europe.

In Estonia is possible to distinguish debt restructuring and release from debt procedures. The aim of the debt restructuring is to overcome the natural person solvency problems and avoid bankruptcy proceedings. Debt release proceedings take place after bankruptcy proceedings and through this procedure a natural person may be released from his or her obligations,

which were not performed during the bankruptcy proceedings. Many countries, like Finland, Sweden and Norway do not require a natural person to go through bankruptcy proceedings to get released from the obligations. In these countries the result, release from obligations, can be reached through debt restructuring proceedings.

In the case of natural persons, it is important to determine which of the proceedings is suitable to resolve their solvency problems, either debt restructuring or bankruptcy proceedings and the subsequent proceedings for the release from obligations. The debt restructuring proceeding is designed for honest and active debtor whose intention is to pay its debts to creditors. Debt restructuring proceedings requires the debtor's own initiative, the debtor must be able to provide him/herself a solution to his or her debts. If the natural person is so much in debt, that he or she does not have any possibility to cover them, then bankruptcy proceedings and the subsequent proceedings for the release from obligations would be the alternative option to take. It is important to ensure, that natural person insolvency law is not for the debtor easy way out.

Debtor shall take steps to achieve the extrajudicial restructuring of the debt before submitting a debt restructuring application to a court. Debtor is obligated to do everything in his or her power in order to reach extra-judicial agreements with creditors prior to filing the application. Law does not enact the compulsory debt counseling, but in order to ensure better protection of the interests of the debtor (and even the creditor) in case of negotiation, should be high quality debt advice available for the debtor. The debt counselor will help the debtor's with his problems and may direct him to an appropriate proceeding.

In debt restructuring proceedings the restructuring of the financial obligations of a debtor is made possible by way of extension of the term of performance of an obligation, by way of performing the obligation in instalments or by way of reducing the obligation. Only the extension of the term of performance and the performance in instalments is allowed in debt restructuring proceedings in the event of the maintenance support claims and claims for compensations of damage caused by a wilful unlawful act. A claim secured by a pledge may be restructured only if the creditor consents to it. This does not preclude or restrict the restructuring, pursuant to the general procedure, of the claim remaining after selling the pledge. It is enough, if court just evaluates the pledge, it means that selling is not always necessary. Law does not specify the duration of the restructuring plan and the minimum level of performance of the obligations the debtor must pay. It all depends on debtor's

circumstances, which are always different. In other states like Finland, Norway and Sweden the duration of restructuring plan is usually 5 years. The restructuring plan corresponds to the ability of the debtor to pay.

Weighing the interests and rights of the debtor and creditor, the court shall, among other things, consider the scope in which the claim of the creditor could be settled in bankruptcy proceedings in comparison with the amount to be paid to the creditor on the basis of the restructuring plan. Comparative data regarding bankruptcy proceedings shall be compiled based on the assumption that the bankruptcy proceedings will be carried out as of the commencement of the debt restructuring proceedings. Upon comparison, the possibilities of releasing the debtor from debt shall be taken in account on the basis of the debtor's income during the restructuring proceedings.

The court exercises supervision over the debtor. If the debtor does not fulfill his or her obligations, it may cause the cancellation of restructuring plan. To avoid with the restructuring plan not covered creditors to file a bankruptcy petition, and to reduce the risks of cancellation of restructuring plan, the debtor would be useful to include with the restructuring plan all obligations of a debtor which have fallen due by the time of submission of a debt restructuring application.

The duration of release from obligations proceedings is from 3 to 7 years. Similarly to the debt restructuring proceedings, the Bankruptcy Act does not specify how much the debtor must pay to the creditor in order to get released from the debts at the end of the proceedings. In author opinion, in addition to the procedure duration and the debtor's obligation to work, or look for it, should be fixed a minimum rate of the settlement of creditors' claims. The only time, where law enacts the debtor's obligation to satisfy the creditors' claims is when debtor request to get released from debts after three years from commencement of the proceedings. Court may release a debtor after 3 years if the debtor has been performing his or her obligations duly during the proceedings and has satisfied the claims of the creditors to a considerable extent.

Author finds that release from debts procedure does not require that the debtor must be during the release from debt proceedings on the loose. There is no any ground to restrict the right to release from debts these kinds of debtors who are for example in prison, but still able to earn

there enough to satisfy creditors claims. Nevertheless, the debtor is obliged to fulfill the obligations like working and satisfying creditors claims.

In order to protect the interest of creditors, is important to enact, that of right do decide either adopt or not the inheritance in the bankruptcy proceeding and during the subsequent proceedings for the release from obligations can not belong to the debtor.

In order to protect the interests of creditors, the information about debt restructuring and release from debt procedure must be available at least until the end of proceedings. If release from debts proceeding does not follow the bankruptcy, then in order to protect the interest of creditors, the information concerning bankruptcy proceedings should be available certain period of time after the termination of the bankruptcy proceedings.

The debtors interest to avoid bankruptcy proceedings is usually affected by the external factors, in particular the right and the desire to fulfill their obligations more honest way. Bankruptcy affects a person's reputation more than the debt restructuring process, and a debtor shall not act as a sole proprietor, a member of a management body of a legal person, the liquidator of a legal person or a procurator during the period from the declaration of the bankruptcy of the debtor until the end of the bankruptcy proceedings without the permission of the court.

Kasutatud allikad

Kasutatud kirjandus

1. Alekand, A. Sundtäitmis- ja pankrotiõigus. Tallinn 2004
2. Bigus, J., Steiger, E.-M. When it pays to be honest: How a variable period of good conduct can improve incentives in personal bankruptcy proceedings. *European Journal of Law and Economics*. 2006, volume 22, pp 233-253.
3. Braucher, J. Debtor Education in Bankruptcy: The Perspective of Interest Analysis. Niemi-Kiesiläinen, J., Ramsay, I., Whitford, W.C. (ed) *Consumer bankruptcy in global perspective*. Hart Publishing, 2003.
4. Efrat, R. Global Trends in Personal Bankruptcy. *The American Bankruptcy Law Journal*. Winter 2002.
5. Gerhardt, M. Consumer bankruptcy regimes and credit default in the us and Europe. A comparative study. Ceps working document no. 318/ July 2009. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ceps.eu/files/book/1887.pdf> (05.05.2013)
6. Gross, K. Establishing Financial Literacy Programmes for Consumer Debtors: Complex Issues on the Platter. Niemi-Kiesiläinen, J., Ramsay, I., Whitford, W.C. (ed) *Consumer bankruptcy in global perspective*. Hart Publishing, 2003.
7. Gruodyte, E., Kirsiene, J. Application of “Fresh start“ Doctrine for Individual Debtors in Lithuania: EU and US perspective. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics*, 2010, 21(3), 263-273. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/inzeko/68/1392-2758-2010-21-3-263.pdf> (05.05.2013)
8. Hoffmann, T. The Phenomenon of “Consumer Insolvency Tourism” and its Challenges to European Legislation, lk 471. *Journal of Consumer Policy* (2012) 35: 461–475.
9. Huls, N. A Next Step in Debt Enforcement: the Merger of Debt Help and Debt Collection. *Journal of Consumer Policy* (2012) 35: 497–508. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://link.springer.com.ezproxy.utlib.ee/content/pdf/10.1007%2Fs10603-012-9214-9.pdf> (05.05.2013)
10. Huls, N. Overindebtedness and overlegalization: consumer bankruptcy as a field for Alternative Dispute Resolution. *Journal of Consumer Policy*, Netherland 1997.
11. INSOL International. Consumer Debt Report – Report on Findings and Recommendations. 2001. Arvutivõrgus kättesaadav: www.insol.org/pdf/consdebt.pdf (05.05.2013)

12. INSOL International. Consumer Debt Report II – Report of findings and recommendations. 2011
13. Kilborn, J. Expert Recommendations and the Evolution of European Best Practices for the Treatment of Overindebtedness, 1984-2010. 2010. Arvutivõrgus kättesaadav: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1663108 (05.05.2013)
14. Kilborn, J. Out With the New, In With the Old: As Sweden Aggressively Streamlines Its Consumer Bankruptcy System, Have U.S. Reformers Fallen Off the Learning Curve? American Bankruptcy Law Journal, 2006, vol 80(4), pp 437 – 476.
15. Kilborn, J. Still Chasing Chimeras but finally slaying Some Dragons In the Quest for Consumer Bankruptcy Reform. 2010. Arvutivõrgus kättesaadav: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1701212 (05.05.2013).
16. Kilborn, J. The Hidden Life of Consumer Bankruptcy Reform: Danger Signs for the New U.S. Law from Unexpected Parallels in the Netherlands. 2005. Arvutivõrgus kättesaadav: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=772705. (05.05.2013)
17. Kilborn, J. The Innovative German Approach to Consumer Debt Relief: Revolutionary Changes in German Law, and Surprising Lessons for the United States. 2003. Arvutivõrgus kättesaadav: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=452620 (05.05.2013)
18. Kõve, V. Aegumise peatumine hagi esitamise või muu menetlus- toimingu tegemisega kohtus või kohtuväliselt. Juridica VII/2010, lk 423-532
19. Niemi-Kiesiläinen, J. Collective or Individual? Constructions of Debtors and Creditors in Consumer Bankruptcy. Niemi-Kiesiläinen, J., jt (toim.) Consumer bankruptcy in global perspective. Hart Publishing, 2003.
20. Niemi-Kiesiläinen, J. Consumer bankruptcy in comparison: do we cure a market failure or a social problem?, Osgoode Hall Law Journal, VOL 37 nos 1&2 1999, lk 473 - 503.
21. Niemi-Kiesiläinen, J. Henrikson, A.-S. Report on Legal Solutions to Debt Problems in Credit Societies. Strasbourg 11.10.2005. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/CJSDEBT/CDCJ-BU_2005_11e%20rev.pdf (05.05.2013)
22. Niemi, J. Joanna Niemi's expert opinion on the procedural aspects of the consumer debt adjustment law. Kättesaadav: <https://tuhat.halvi.helsinki.fi/portal/files/10782101/Estonia.pdf> (05.05.2013)
23. Niemi, J. The Finnish Act on the Adjustment of the Debts of a Private Individual. 2010. Arvutivõrgus kättesaadav:

- <http://www.helsinki.fi/oikeustiede/omasivu/niemi/news/Debt%20Adjustment%20Law%20in%20Finland%20Niemi%202010.pdf>. (05.05.2013)
24. Ramsay, I. Between Neo-Liberalism and the Social Market: Approaches to Debt Adjustment and Consumer Insolvency in the EU. *Journal of Consumer Policy* (2012) 35, 421–441.
  25. Reifner, U. jt. *Overindebtedness in European Consumer Law. Principles from 15 European States*. Books on Demand GmbH, Norderstedt. 2010
  26. Saarma, T. Füüsilisest isikust võlgniku maksejõuetusmenetluse võimalikud arengusuunad. Kohtute aastaraamat 2009. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.riigikohus.ee/vfs/998/Kohtute_aastaraamat_2009.pdf (05.05.2013)
  27. Saarma, T. *Principles of Debt Restructuring and Restrictions on Initiating Debt Restructuring Proceedings*. 2013 (avaldamata, käsikiri autori käes)
  28. Skene, D.M., Walters, A. *Consuming Passions: Benchmarking Consumer Bankruptcy Law Systems*. P.J. Omar (toim). *International Insolvency Law. Themes and Perspectives. Market and the Law*. Ashgate, England, 2008.
  29. Vaks, K.-K. Pankrotikohtuniku mõtteid majanduskriisist, pankroti- lainest, seadusloomest ja maksejõuetusmenetluste probleemidest – tagasivaade 2009. aastale. Kohtute aastaraamat 2009. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.riigikohus.ee/vfs/998/Kohtute_aastaraamat_2009.pdf (05.05.2013)
  30. Varul, P. jt (koost). *Tsiviilseadustiku üldosa seadus*. Kommneteeritud väljaanne. Tallinn 2010.
  31. Varusk, M. Füüsilise isiku pankrotimenetlus. *Õiguskeel* 2010/3. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/50861> (05.05.2013)
  32. Viimsalu, S. *The Over-Indebtedness Regulatory System in the Light of the Changing Economic Landscape*. *Juridica International* XVII/2010, lk 217-226.

Normatiivaktid

33. *Ametlike Teadaannete põhimäärus*. RT I, 06.09.2011, 4
34. *Kinnipeetava töötasu määrad, arvutamise ja maksmise kord*. Vabariigi Valitsuse määrus. RT I 2000, 89, 582; RT I 2010, 60, 407.
35. *Pankrotiseadus*. RT I 2003, 17, 95; RT I, 21.12.2012, 14
36. *Pärimisseadus*. RT I 2008, 7, 52; RT I 2010, 38, 231.
37. *Riigi Teataja seadus*. RT I 2010, 19, 101.
38. *Saneerimisseadus*. RT I 2008, 53, 296, RT I, 21.12.2012, 19.

39. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. RT I 2005, 26, 197; RT I, 05.04.2013, 5.
40. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. RT I 2002, 35, 216; RT I, 06.12.2010, 12.
41. Täitemenetluse seadustik. RT I 2005, 27, 198; RT I, 31.12.2012, 15.
42. Töötasu alammäära kehtestamine. Vabariigi valitsuse määrus. RT I, 11.01.2013, 7.
43. Vangistusseadus. RT I 2000, 58, 376; RT I, 20.12.2012, 17.
44. Võlaõigusseadus. RT I 2001, 81, 487; RT I, 05.04.2013, 4.
45. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seadus. RT I, 06.12.2010, 1.
46. Äriseadustik. RT I 1995, 26, 355; RT I, 18.12.2012, 8.

Välisriikide normatiivaktid

47. Fizinių asmenų bankroto įstatymas. (Leedu) Arvutivõrgus kättesaadav: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=424561&p_query=&p_tr2=2. (05.05.2013)
48. Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (25.1.1993/57). (Soome) Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.edilex.fi/saadokset/smur/19930057> (05.05.2013)
49. Lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner (gjeldsordningsloven). (Norra) Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.lovddata.no/all/hl-19920717-099.html> (05.05.2013)
50. Maksātnešpējas likums. (Läti) Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=214590> (05.05.2013)
51. Skuldsaneringslag (1994:334). Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19940334.HTM> (05.05.2013). Seadust muudeti 01.01.2007 (Skuldsaneringslag (2006:548)). (Rootsi) Arvutivõrgus kättesaadav: <https://lagen.nu/2006:548> (05.05.2013)
52. U.S.Code § 523. Exceptions to discharge. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/11/523> (05.05.2013)

Kohtupraktika

53. RKTkm 3-2-1-1-13
54. RKTkm 3-2-1-121-11
55. RKTkm 3-2-1-25-11
56. RKTkm 3-2-1-28-13
57. RKTkm 3-2-1-46-13
58. TMkm 2-11-46764
59. TrtRnkm 2-11-26290

- 60. TrtRnKm 2-11-39165
- 61. TrtRnKm 2-12-30939
- 62. TrtRnKm 2-12-50010
- 63. TrtRnKm 2-12-52213
- 64. VKMm 2-11-35363
- 65. VKMm 2-11-38844

Muud allikad

- 66. Ametlik Maksehäireregister. Avalikult kättesaadav:
<http://www.krediidiinfo.ee/index.php?m=3>. (05.05.2013)
- 67. Ametlikud teadaanded. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.ametlikudteadaanded.ee/index.php?act=1>(05.05.2013).
- 68. Caritas – Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.caritas.ee/?page_id=2785 (05.05.2013)
- 69. Eesti Tarbijakaitse Liit. Mida peab tegema autoliisinguga hätta sattunu? Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.tarbijakaitse.ee/modules.php?name=News&file=article&sid=7380>
(05.05.2013).
- 70. Eesti Tootukassa. Võlanõustamine. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.tootukassa.ee/index.php?id=14270> (05.05.2013).
- 71. Eesti võlanõustajate Liit. Võlanõustamine. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://evnl.ee/>
(05.05.2013)
- 72. Euroopa justiitsvõrgustik tsiviil- ja kaubandusajades. Rootsi Pankrot. Arvutivõrgus kättesaadav: http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_swe_et.htm
(05.05.2013).
- 73. European Commission. Towards a common operational european definition of over-indebtedness. February 2008. Arvutivõrgu kättesaadav:
<http://www.bristol.ac.uk/geography/research/pfrc/themes/credit-debt/pfrc0805.pdf>
(05.05.2013)
- 74. FLAC. Essential principles of debt adjustment/settlement schemes across Europe. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.flac.ie/download/pdf/2012_01_18_paper_on_principles_of_debt_settlement_pj.pdf (05.05.2013)
- 75. Pankrotiseaduse 2002 aasta eelnõu.
http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain2&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=021550024 (05.05.2013)

76. Pankrotiseaduse eelnõu (1085 SE) teise lugemise jätkamine. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&date=1043233200#pk2000009535> (05.05.2013)
77. Recommendation CM/Rec(2007)8 of the Committee of Ministers to member states on legal solutions to debt problems. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1155927&Site=CM> (05.05.2013).
78. Riigikogu. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse eelnõu (743 SE) esimene lugemine. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?op=steno&stcommand=stenogramm&pkpkaupa=1&toimetatud=1&toimetamata=0&date=1274347767&paevakord=6501> (05.05.2013)
79. SEB. Kodulaen. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.seb.ee/kodulaen/kodulaen> (05.05.2013)
80. SEB. Väikelaen, Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.seb.ee/vaikelaenud/vaikelaen> (05.05.2013)
81. Sotsiaalkindlustusamet. Pilootprojekt Multiprobleemidega inimestele vajaduspõhiste teenuste pakkumine juhtumipõhise võrgustikutöö piloteerimise kaudu. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ensib.ee/projektid/>.
82. Sotsiaalministeerium. Võlanõustamine. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.sm.ee/tegevus/sotsiaalhoolekanne/kov-teenused/volanoustamine.html> (05.05.2013)
83. Suurbritannia füüsilise isiku maksejõuetusregister. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.bis.gov.uk/insolvency/personal-insolvency/individual-insolvency-register> (05.05.2013)
84. Tallinna Sotsiaaltöö Keskus. Võlanõustamine. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.swcenter.ee/volanoustamine> (05.05.2013).
85. Võlanõustamine. Tartu. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.tartu.ee/?lang_id=1&menu_id=2&page_id=4381 (05.05.2013)
86. Võlaõigusseaduse ja reklaamiseaduse muutmise seadus 347 SE. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=7df3d370-3b77-4c0b-be6b-c73fffd0242b&> (05.05.2013).
87. Võlgade ümberkujundamise ja võlakaitse seaduse eelnõu seletuskiri (743 SE) Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=1004095&u=20130506091650> (05.05.2013).
88. Eesti panga arvamus VÕVS eelnõu kohta, 04.05.2010. (Paberkandjal, autoril on koopia)

89. Ametlike Teadaannete põhimääruse lisa 3, 01.09.2011. Arvutivõrgus kättesaadav:
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1060/9201/1004/JM_01092011_m43lisa3.pdf#
(05.05.2013)
90. Eesti Pank. Finantsstabiilsuse Ülevaade 1/2013. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.eestipank.ee/publikatsioon/finantsstabiilsuse-ulevaade/2013/finantsstabiilsuse-ulevaade-12013> (05.02.2013)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina,

Anne Koobas

13.08.1987 a

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Füüsilise isiku maksejõuetuse lahendamise võimalused,

mille juhendaja on

professor Paul Varul,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **06.05.2013**